

II

(Ne teisėkūros procedūra priimami aktai)

REKOMENDACIJOS

KOMISIJOS REKOMENDACIJA (ES) 2019/1658

2019 m. rugsėjo 25 d.

**dėl Energijos vartojimo efektyvumo direktyva nustatytos pareigos taupyti energiją perkėlimo
į nacionalinę teisę**

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 292 straipsnį,

kadangi:

- (1) Sąjunga yra įsipareigojusi sukurti tvarią, konkurencingą, saugią ir nuo iškastinio kuro nepriklausomą energetikos sistemą. Energetikos sąjungos strategijoje nustatyti plataus užmojo Sąjungos tikslai. Ja siekiama iki 2030 m. sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį bent 40 %, palyginti su 1990 m., padidinti suvartojamos atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį bent iki 32 %, sutaupyti daug energijos ir padidinti energetinį saugumą, konkurencingumą ir tvarumą. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2012/27/ES ⁽¹⁾ su pakeitimais, padarytais Direktyva (ES) 2018/2002 ⁽²⁾, nustatytas pagrindinis tikslas Sąjungos lygmeniu iki 2030 m. sutaupyti bent 32,5 % energijos;
- (2) energijos poreikio mažinimas – vienas iš penkių energetikos sąjungos strategijos, nustatytos 2015 m. vasario 25 d. Komisijos komunikate „Atsparios energetikos sąjungos ir perspektyvios klimato kaitos politikos pagrindų strategija“, aspektų. Siekiant ES energetikos ir klimato tikslų, pirmenybę reikia teikti energijos vartojimo efektyvumui, taikant principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ ir apsvarstant atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo galimybes;
- (3) komunikate dėl Europos strateginės ilgalaikės klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomikos vizijos ⁽³⁾ pabrėžiama, kad energijos vartojimo efektyvumo priemonės turėtų tekti pagrindinis vaidmuo siekiant iki 2050 m neutralizuoti ekonomikos poveikį klimatui. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2018/1999 ⁽⁴⁾ (Valdymo reglamente) reikalaujama, kad valstybės narės taikytų principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“;
- (4) Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos (EVED) su pakeitimais poveikio vertinime ⁽⁵⁾ Komisija apskaičiavo, kad EVED 7 straipsnio įgyvendinimas užtikrintų daugiau nei pusę energijos sutaupymo, kurį valstybės narės turėtų pasiekti pagal EVED;
- (5) EVED su pakeitimais poveikis pasireiškia ir dabartiniu (2014–2020 m.), ir (daugiausia) būsimu (2021–2030 m. ir vėliau) įpareigojimų taikymo laikotarpiais. Valstybės narės turėtų būti padedama įgyvendinti naujuosius reikalavimus (aktuali abiem įpareigojimų taikymo laikotarpiais), įgyvendinti galiojančius reikalavimus kitaip (aktuali abiem įpareigojimų taikymo laikotarpiais) ir nustatyti, kurie reikalavimai buvo patikslinti, tačiau nepasikeitė;

⁽¹⁾ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB (OL L 315, 2012 11 14, p. 1).

⁽²⁾ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2002, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo (OL L 328, 2018 12 21, p. 210).

⁽³⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomikos ateities vizija“ (COM(2018) 773 final).

⁽⁴⁾ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 328, 2018 12 21, p. 1).

⁽⁵⁾ SWD(2016) 402 final.

- (6) EVED su pakeitimais energijos taupymo įpareigojimo taikymo laikotarpis pratęsiamas nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d. ir vėliau (peržiūri Komisija). Kiekvienais 2021–2030 m. įpareigojimų taikymo laikotarpio metais ir vėliau valstybės narės privalo užtikrinti, kad suminis naujas sutaupomos galutinės energijos kiekis atitiktų 0,8 % suvartojamos galutinės energijos tuo laikotarpiu ir vėliau. Išimties tvarka reikalaujama, kad Kipras ir Malta pasiektų tik tokių suminių galutinės energijos suvartojimo sumažinimą, kuris sudaro 0,24 % suvartojamos galutinės energijos tuo laikotarpiu ir vėliau;
- (7) EVED su pakeitimais taip pat patikslinta, kaip skaičiuojamas sutaupomos energijos kiekis. Pakeitimais paaiškinama, kad energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos ir alternatyvios politikos priemonės vertinamos vienodai ir kad jas galima jungti. Valstybės narės gali savo nuožiūra paskirti įpareigojusias šalis ir priskirti sutaupomos energijos kiekį, kurį kiekviena iš jų turi pasiekti. EVED su pakeitimais valstybėms narėms suteikiama lankstumo iš įvairių rūšių sistemų rinktis tinkamiausią jų padėčiai ir konkrečioms aplinkybėms;
- (8) kad valstybės narės galėtų įvykdyti savo pareigą taupyti energiją, reikia didinti visuomenės informuotumą ir teikti tikslią informaciją apie energijos vartojimo efektyvumo naudą. Tai galima padaryti mokymo ir švietimo programomis;
- (9) pakeitimais valstybėms narėms aiškiai leidžiama imtis tikslinių politikos priemonių konkrečiuose sektoriuose, pvz., pastatų arba vandens tiekimo sektoriuje;
- (10) veiksminga vandentvarka gali labai padėti taupyti energiją, ir valstybės narės turėtų ištirti papildomų šios srities priemonių potencialą. Jos taip pat raginamos rengti politikos priemones, kuriomis kartu sprendžiami ir su aplinkosauga bei gamtos išteklių apsauga susiję tikslai;
- (11) stiprindamos pastangas mažinti energijos nepriteklių, valstybės narės turėtų įgyvendinti tam tikras energijos vartojimo efektyvumo didinimo, visų pirma pažeidžiamuose namų ūkiuose, politikos priemones ir nustatyti kriterijus, kuriais remdamosi spręstų energijos nepriteklių;
- (12) EVED su pakeitimais nustatyti aiškesni priemonių taikymo trukmės reikalavimai. Skaičiuodamos sutaupomos energijos kiekį, valstybės narės turėtų atsižvelgti į tai, kiek laiko priemonė padės taupyti energiją, tačiau taip pat ir į tai, kad dėl jos sutaupomos energijos kiekis ilginiui gali mažėti;
- (13) EVED su pakeitimais paaiškinama, kad, skaičiuodamos sutaupomos energijos kiekį, valstybės narės neturėtų atsižvelgti į veiksmus, kurių būtų ėmęsi bet kuriuo atveju, ir kad jos gali deklaruoti tik tą sutaupomos energijos kiekį, kuriuo viršijamas privalomas minimumas, reikalaujamas pagal konkrečius ES teisės aktus. Išimtis taikoma energijos kiekiui, sutaupomam dėl pastatų renovacijos;
- (14) EVED su pakeitimais pabrėžiama stebėsenos ir tikrinimo svarba siekiant užtikrinti, kad energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos ir alternatyvios politikos priemonės pasiektų savo tikslus. Šioje rekomendacijoje pateiktose gairėse parodoma, kaip valstybės narės gali sukurti veiksmingas matavimo, kontrolės ir patikros sistemas;
- (15) atsižvelgiant į energijos, generuojamos naudojant atsinaujinančiosios energijos technologijas ant pastatų arba pastatuose, svarbą, šioje rekomendacijoje pateiktose gairėse paaiškinama, kaip valstybės narės, vykdydamos savo energijos taupymo įpareigojimą, gali įskaičiuoti galutinės energijos suvartojimo sumažėjimą dėl politikos priemonių, kuriomis skatinama įrengti nedidelio masto atsinaujinančiosios energijos technologijas;
- (16) valstybės narės turi užtikrinti, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, kuriais iki 2020 m. birželio 25 d. energijos taupymo įpareigojimai būtų perkelti į nacionalinę teisę. Įsigalioję EVED 7 straipsnio pakeitimai daro poveikį energijos taupymo įpareigojimo įgyvendinimui 2014–2020 m. įpareigojimų taikymo laikotarpiu. Šioje rekomendacijoje pateiktos gairės bus valstybėms narėms naudingos ir šiuo atžvilgiu;
- (17) kad ES pasiektų savo 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslus ir įvykdytų įsipareigojimą įgyvendinant energetikos sąjungą didžiausią dėmesį skirti vartotojams, svarbu visas EVED su pakeitimais nuostatas perkelti į nacionalinę teisę ir veiksmingai taikyti;
- (18) iš dalies pakeistus reikalavimus dėl energijos taupymo įpareigojimų valstybės narės gali perkelti į nacionalinę teisę ir taikyti savo nuožiūra taip, kaip geriausia atsižvelgiant į jų nacionalines aplinkybes. Šioje rekomendacijoje paaiškinti iš dalies pakeisti reikalavimai ir parodyta, kaip galima pasiekti direktyvos tikslus. Visų pirma siekiama užtikrinti, kad visose valstybėse narėse EVED, rengiant perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, būtų suprantama vienodai;

- (19) šioje rekomendacijoje pateiktos gairės papildo ir iš dalies pakeičia Komisijos anksčiau pateiktas gaires, susijusias su EVED 7 straipsniu ⁽⁶⁾. Reikia pabrėžti pakeitimų nuostatų poveikį 2014–2020 m. įpareigojimų taikymo laikotarpiu. Turėtų būti atsižvelgta į grįžtamąją informaciją, kurią nuo Direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo perkėlimo į nacionalinę teisę Komisija gavo iš valstybių narių;
- (20) ši rekomendacija nekeičia teisinio EVED poveikio ir nedaro poveikio privalomam Teisingumo Teismo pateiktam EVED aiškinimui. Joje daugiausia dėmesio skiriama energijos taupymo įpareigojimo nuostatomis ir ji yra susijusi su EVED 7, 7a ir 7b straipsniais ir V priedu;
- (21) šios rekomendacijos priedu siekiama padėti valstybėms narėms, *inter alia*, apskaičiuoti reikiamą sutaupyti energijos kiekį, parengti tinkamas politikos priemonės ir teisingai pranešti pasiektą sutaupomos energijos kiekį; jame pateikiama paaiškinimų ir praktinio įgyvendinimo sprendimų,

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

Perkeldamos Direktyva (ES) 2018/2002 nustatytus ir Direktyvos 2012/27/ES 7, 7a ir 7b straipsniuose ir V priede išdėstytus reikalavimus į nacionalinę teisę, valstybės narės turėtų vadovautis šios rekomendacijos priede pateiktomis gairėmis.

Priimta Briuselyje 2019 m. rugsėjo 25 d.

Komisijos vardu

Miguel ARIAS CAÑETE

Komisijos narys

⁽⁶⁾ COM(2013) 762 *final* ir SWD(2013) 451 *final*, Briuselis, 2013 m. lapkričio 6 d.

PRIEDAS

1. ĮVADAS

Šioje rekomendacijoje pateikiama tik Komisijos nuomonė; ja nekeičiamas direktyvų ir reglamentų teisinis poveikis ir ji neturi poveikio Teisingumo Teismo pateiktam privalomam Direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo su pakeitimais (EVED) 7, 7a ir 7b straipsnių bei V priedo aiškinimui. Ši rekomendacija parengta remiantis nuo Direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo perkėlimo į nacionalinę teisę Komisijos gauta valstybių narių grįžtama informacija, taip pat tuo, ką Komisija sužinojo iš valstybių narių pranešimų, ir nacionalinių efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planų ir metinių ataskaitų vertinimu ⁽¹⁾.

Santrauka. Pagrindiniai Direktyvos 2012/27/ES pakeitimai

1. Pareigos taupyti energiją struktūra ir susijusios nuostatos

— 7 straipsnis (bendrosios reikalavimo taupyti taisyklės), 7a straipsnis (energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemų (EVE[S] taisyklės) ir 7b straipsnis (alternatyvių politikos priemonių taisyklės),

— V priedas (apskaičiavimo bendrieji metodai ir principai) ir

— įpareigojimai rengti planus ir teikti ataskaitas pagal Valdymo reglamentą.

2. Pareigos taupyti energiją apimtis (2021–2030 m.)

— naujas 2021–2030 m. pareigos taupyti energiją laikotarpis ir pareigos pratęsimas po 2030 m. nenustatant galutinės datos, tačiau atliekant peržiūrą iki 2027 m., o po to kas dešimt metų,

— pareiga 2021–2030 m. sutaupyti tokį suminį galutinės energijos kiekį, kuris atitinka naują sutaupomą kiekį, lygų 0,8 % metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio (išskyrus Kiprą ir Maltą, kurios turi naujai sutaupyti kiekį, lygų 0,24 % metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio), t. y. didesnę kiekį nei einamuoju laikotarpiu,

— galimybės valstybėms narėms skirtingai apskaičiuoti sutaupomą kiekį, kol jos sutaupo reikalaujamą sutaupyti suminį galutinės energijos kiekį, ir

— reikalavimas, kad valstybės narės, rengdamos politikos priemones, atsižvelgtų į poreikį sumažinti energijos nepriteklių, laikydamosi nusistatytų kriterijų.

3. Politikos priemonių poveikio apskaičiavimas

— Valstybės narės negali sutaupyti energijos kiekio, pasiekto įgyvendinant ES teisę, laikyti sutaupytu kiekiu, išskyrus atvejus, kai energija sutaupoma dėl pastatų renovacijos. Nukrypstant nuo šio reikalavimo ir atsižvelgiant į tam tikras sąlygas, jos gali pagal nacionalinius būtinuosius naujų pastatų reikalavimus sutaupytą energijos kiekį įskačiuoti tik į pirmuoju įpareigojimo taikymo laikotarpiu (2014–2020 m.) reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį.

⁽¹⁾ Žr., be kita ko, Economidou et al., 2018 m. Assessment of the Second National Energy Efficiency Action Plans under the Energy Efficiency Directive. EUR 29272 EN, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2018 m., ISBN 978-92-79-87946-3, doi:10.2760/780472, JRC110304 (ataskaita skelbiama <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/assessment-second-national-energy-efficiency-action-plans-under-energy-efficiency-directive>) ir Tsemekidi-Tzeiranaki et al., 2019 m. 2018 m. metinių ataskaitų analizė pagal Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą. EUR 29667 EN, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2019 m., ISBN 978-92-79-00173-7, doi:10.2760/22313, JRC 115238 (ataskaita skelbiama <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC115238/kjna29667enn.pdf>).

4. Paaiškinimai

- EVEİS ir alternatyvios politikos priemonės yra vienodai tinkamos EVED perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės,
- sutaupytos energijos kiekis, pasiektas taikant kiekvieną politikos priemonę, apskaičiuojamas pagal EVED V priede nustatytus bendruosius metodus ir principus,
- matavimo ir tikrinimo reikalavimo bei energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių reprezentatyviojo ėminio paėmimo svarbos paaiškinimas,
- remdamosi EVED 20 straipsnio 6 dalimi, valstybės narės gali įsteigti nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą (NEVEF) kaip alternatyvią politikos priemonę arba kaip dalį EVEİS, pagal kurią įpareigtosios šalys taupymo įpareigojimą visiškai arba iš dalies privalo įvykdyti įnašo į fondą forma,
- papildomumo reikalavimo paaiškinimas (sutaupytos energijos kiekis turėtų būti papildomas tam kiekiui, kuris būtų sutaupyta bet koku atveju, įpareigotajai ar dalyvaujančiajai šaliai nesiimant veiksmų), įskaitant tam tikrus veiksmus – pasipelnymo problemą, rinkos poveikį ir galiojančių politikos priemonių poveikį,
- apskaičiuojant sutaupytos energijos kiekį būtina atsižvelgti į priemonių gyvavimo trukmę ir kokia verte taupymo poveikis laikui bėgant mažėja, ir
- sutaupytos energijos kiekis, pasiektas panaudojant ant pastatų arba juose sumontuotas mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, gali būti laikomas atitinkančiu reikalavimus, jeigu laikomasi V priedo nuostatų.

2. 2021–2030 M. ĮPAREIGOJIMO TAIKymo LAIKOTARPIU REIKALAUJAMO SUTAUPOMOS ENERGIJOS KIEKIO APSKAIČIAVIMAS

„7 straipsnis

Pareiga taupyti energiją

1. Valstybės narės sutaupo bent tokį suminį galutinės energijos kiekį, kuris atitinka:

a) ...

b) nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d. kiekvienais metais naujai sutaupomą kiekį, lygų 0,8 % metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis. Nukrypstant nuo to reikalavimo Kipras ir Malta nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d. kasmet naujai sutaupo kiekį, lygų 0,24 % metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis.“

Pirmiau nurodytame b punkte reikalaujama, kad valstybės narės:

- 2021–2030 m. sutaupytų tam tikrą suminį galutinės energijos kiekį (t. y. bendrą sutaupytos energijos kiekį) ir
- per tą laikotarpį kiekvienais metais naujai sutaupytų energijos (kiekis nenurodytas).

Nors pirmuoju įpareigojimo taikymo laikotarpiu (2014–2020 m.) naujai sutaupomo metinio energijos kiekio vertė viena visoms valstybėms narėms (t. y. 1,5 %), antruoju laikotarpiu (2021–2030 m.) ji skiriasi, nes Kipras ir Malta turi naujai sutaupyti suminį galutinės energijos kiekį, lygų 0,24 % metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio ^(*).

Kiekviena valstybė narė turi pasiekti apskaičiuotą suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį (t. y. 2021–2030 m. laikotarpio bendrą sutaupytos energijos kiekį) iki 2030 m. gruodžio 31 d. Priešingai nei pirmuoju įpareigojimo taikymo laikotarpiu, tas kiekis negali būti mažinamas dėl lankstumo, kuriuo pasinaudojo valstybė narė ^(*).

Valstybės narės neturi naujai sutaupyti kiekio, lygaus 0,8 % (o Maltos ir Kipro atveju – 0,24 %) metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio ^(*) kiekvienais antrojo įsipareigojimo taikymo laikotarpio metais. Esamos lankstios sąlygos, pagal kurias naujai sutaupomą kiekį galima paskirstyti per visą laikotarpį, tebetaikomos antrajam ir paskesniems laikotarpiams ^(*).

2.1. Antruoju įpareigojimo taikymo laikotarpiu reikalaujamo suminio galutinės sutaupytos energijos kiekio apskaičiavimas

Kad apskaičiuotų antruoju įpareigojimo taikymo laikotarpiu reikalaujamą suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį, kiekviena valstybė narė visų pirma turi apskaičiuoti trejų metų iki 2019 m. laikotarpio (t. y. 2016–2018 m.) galutinės suvartojamos energijos vidurkį ^(*).

Toliau tas vidurkis dauginamas iš 0,8 % (o Kipro ir Maltos atveju – iš 0,24 %), siekiant nustatyti „naujai“ sutaupomo metinio kiekio ekvivalentą.

Pavyzdys

Valstybės narės suvartojamos energijos kiekis yra 102 mln. tonų naftos ekvivalentu (mln. tne) 2016 m., 98 mln. tne – 2017 m. ir 100 mln. tne – 2018 m., taigi trejų metų vidurkis yra 100 mln. tne.

Todėl apskaičiuojant suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį (2021–2030 m.), mažiausias *naujai* sutaupomas kiekis *kiekvienais metais* yra lygus 0,8 mln. tne (100 mln. tne × 0,8 %).

Tada valstybės narės gali apskaičiuoti viso įsipareigojimo taikymo laikotarpio reikalaujamą suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį.

Pavyzdys

Valstybė narė apskaičiavo, kad jos 2016–2018 m. galutinės suvartojamos energijos vidurkis lygus 100 mln. tne. Todėl 2021 m. bendras galutinės sutaupytos energijos kiekis yra $(100 \times 0,8 \% \times 1) = 0,8$ mln. tne.

Kadangi reikalaujama sutaupyti bent tokį suminį galutinės energijos kiekį, kuris atitinka *kiekvienais metais* nuo 2021 m. iki 2030 m. naujai sutaupomam kiekiui, valstybė narė turi apskaičiuoti naujai sutaupomą kiekį kiekvienais paskesniais metais iki 2030 m.

Bendras 2022 m. apskaičiuotas kiekis sudarytų $(100 \times 0,8 \% \times 2) =$ suminis galutinės sutaupytos energijos kiekis, lygus 1,6 mln. tne (įskaitant 0,8 mln. tne naujai sutaupomo kiekio 2022 m. (toliau pažymėta pilka spalva)).

^(*) EVED 2 straipsnio 3 punkte „galutinės energijos vartojimas“ apibrėžiamas kaip „visa pramonės, transporto, namų ūkių, paslaugų ir žemės ūkio sektoriams tiekiamą energiją. Tai neapima energijos, tiekiamos energijos transformavimui ir pačiam energetikos sektoriui.“ „Galutinis vartojimas“ (angl. *end-use*) EVED neapibrėžtas, todėl turi būti aiškinamas atsižvelgiant į pareigos taupyti energiją loginį pagrindą. 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punkte numatyta mažinti galutinės energijos vartojimą mažinant fizinio ar juridinio asmens energijos galutinio vartojimo kiekį (jeigu nenurodyta kitaip). Išdėstytos konkrečios sąlygos, taikomos sutaupytos energijos kiekiui, pasiektam panaudojant ant pastatų ar juose pagaminamą atsinaujinančiųjų išteklių energiją (žr. EVED 43 konstatuojamąją dalį ir šio dokumento 7.5 skirsnį).

^(*) Žr. 3 skirsnį.

^(*) Kurio vidurkis išvestas pagal 2016–2018 m. duomenis (žr. 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą).

^(*) Taip pat žr. 2.3 skirsnį.

^(*) Priešingai, 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos a punkte kalbama apie galutiniams vartotojams parduodamą energijos kiekį, kuriuo remiantis nustatomas 2014–2020 m. apskaičiavimo bazinis scenarijus (žr. SWD(2013) 451 *final*, p. 3).

Kiekvienų vėlesnių metų iki 2030 m. kiekius galima apskaičiuoti tokiu pat būdu. Bendras suminis galutinės sutaupytos energijos kiekis, kurį reikalaujama sutaupyti per dešimt metų, yra 44,0 mln. tne ($100 \times 0,8 \% \times 55$).

Metai	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Galutinės sutaupytos energijos kiekis (mln. tne)										0,8	Bendras suminis galutinės sutaupytos energijos kiekis (iki 2030 m.)
									0,8	0,8	
								0,8	0,8	0,8	
							0,8	0,8	0,8	0,8	
						0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
					0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
				0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
			0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
		0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
Iš viso (mln. tne)	0,8	1,6	2,4	3,2	4,0	4,8	5,6	6,4	7,2	8,0	44,0⁽¹⁾

⁽¹⁾ $= 100 \times 0,8 \% \times 55$.

2.2. Statistinių duomenų rinkinys

2.2.1. Eurostato duomenų rinkinio naudojimas

Siekdamos nustatyti statistinių duomenų rinkinius 2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiui, valstybės narės turi naudoti Eurostato duomenų rinkinį, laikomą numatytuoju šaltiniu, naudojamu apskaičiuojant reikalaujamą sutaupyti kiekį (žr. Valdymo reglamento III priedo 1 punkto c papunktį).

2019 m. Eurostatas patikslino energijos balansą remdamasis tarptautinėmis energetikos statistikos rekomendacijomis, kurias paskelbė Jungtinių Tautų Statistikos komisija ⁽⁷⁾. Valstybių narių efektyvaus energijos vartojimo įnašams ir įpareigojimams taupyti energiją jis nustatė specialią kategoriją „galutinės energijos vartojimas (Europa 2020–2030 m.)“ ⁽⁸⁾ (kodas FEC2020–2030). Ji apima elementus, kurių reikalaujama pagal EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą, o valstybės narės ją turi taikyti vykdydamos pareigą taupyti energiją ⁽⁹⁾.

Nauja kategorija apima šias aritmetines apibrėžtis, pagrįstas naujausiais Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1099/2008 ⁽¹⁰⁾:

Galutinė suvartojama energija (Europa 2020–2030 m.) [Visi produktai iš viso] =

Galutinė suvartojama energija [Visi produktai iš viso]

– Galutinė suvartojama energija [Aplinkos šiluma (šilumos siurbliai)]

+ Tarptautinė aviacija [Visi produktai iš viso]

⁽⁷⁾ <https://unstats.un.org/unsd/energy/ires/>

⁽⁸⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6246844/Eurobase-changes-energy.pdf> (žr. p. 25).

⁽⁹⁾ Patikslinta Eurostato metodika aprašyta adresu <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6246844/Eurobase-changes-energy.pdf>.

⁽¹⁰⁾ 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1099/2008 dėl energetikos statistikos (OL L 304, 2008 11 14, p. 1).

- + Transformavimo sąnaudos. Aukštakrosnės [Visi produktai iš viso]
- Transformavimo produkcija. Aukštakrosnės [Visi produktai iš viso]
- + Energetikos sektorius. Aukštakrosnės [Kietasis iškastinis kuras]
- + Energetikos sektorius. Aukštakrosnės [Pagamintos dujos]
- + Energetikos sektorius. Aukštakrosnės [Dūrpės ir dūrpių produktai]
- + Energetikos sektorius. Aukštakrosnės [Degieji skalūnai ir bitumingasis smėlis]
- + Energetikos sektorius. Aukštakrosnės [Nafta ir naftos produktai]
- + Energetikos sektorius. Aukštakrosnės [Gamtinės dujos]

2.2.2. Alternatyvių statistikos šaltinių ir ekspertų skaičiavimų naudojimas

Valstybės narės gali naudoti alternatyvius statistikos šaltinius, tačiau privalo paaiškinti ir pagrįsti jų naudojimą bei pranešime Komisijai nurodytų kiekių skirtumą (žr. Valdymo reglamento III priedo 1 punkto c papunktį).

Jeigu tuo metu, kai valstybės narės turi pateikti ataskaitą, tam tikrų metų duomenų nėra, valstybės narės gali panaudoti ekspertų skaičiavimus (vėgli pagrįsdamos juos pranešime). Jeigu, oficialiems duomenims tapus prieinamiems, esama reikšmingų skirtumų tarp apytiksliai apskaičiuotų ir faktinių skaičių, reikalaujamas sutaupyti kiekis turi būti pakoreguotas pagal pastarąją vertę.

Valstybėms narėms rekomenduojama įverčius kuo skubiau pakoreguoti pagal oficialius duomenis taikant valdymo mechanizmą, kitą kartą teikiant duomenis arba pagal Valdymo reglamentą privalomą ataskaitą (pvz., atnaujintą nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą (NEKSVP), kuris pagal Reglamento 14 straipsnio 1 dalį turi būti pateiktas iki 2023 m. birželio 30 d.).

2.2.3. Transporto sektoriuje naudojama energija

Nedarant poveikio EVED 7 straipsnio 2 dalies b punkto ⁽¹¹⁾ taikymui, valstybės narės negali į antrojo ir vėlesnių įpareigojimo laikotarpių bazinio scenarijaus skaičiavimą neįtraukti galutinės energijos vartojimo transporto sektoriuje.

2.2.4. Savo galutiniam vartojimui pagaminama energija

Nors suminis galutinės sutaupytos energijos kiekis per pirmąjį įpareigojimo laikotarpį yra grindžiamas „galutiniams vartotojams parduodamu kiekiu“, antrojo ir vėlesnių laikotarpių skaičiavimo pagrindas EVED tikslingai pakeičiamas į „galutinę suvartojamą energiją“.

Todėl valstybės narės privalo įtraukti savo galutiniam vartojimui pagamintą energiją (pvz., elektros energiją, kurią pagamina fotovoltinės sistemos, šilumą, gaunamą iš saulės energijos kolektorių ar bendrojo atliekų deginimo pramonės sektoriuose) į tų laikotarpių bazinio scenarijaus skaičiavimą.

Eurostato kategorija „galutinė suvartojama energija“ (kodas B 101700 ⁽¹²⁾), kuri buvo taikoma, kai buvo derinama ir priimta EVED, apėmė tam tikrus atsinaujinančiuosius išteklius, susijusius su ant pastatų ar juose naudojamomis mažos galios technologijomis (saulės energija, įskaitant energiją, gaunamą iš fotovoltinių sistemų ar saulės energijos kolektorių, vėjo energija, kietoji biomasė, biodujos ir skystieji biodegalai ⁽¹³⁾). Į „galutinės suvartojamos energijos“ kategoriją neįtraukta aplinkos šiluma, pvz., naudojama šilumos siurbliuose. Siekiant užtikrinti, kad pareiga taupyti energiją pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį, dėl kurios susitarė teisės aktų leidėjai, nebūtų keičiama tikslinant energijos balansą, energijos vartojimo efektyvumo tikslais Eurostatas nustatė ir skelbia specialią kategoriją „galutinė suvartojama energija (Europa 2020–2030 m.)“ (kodas FEC2020–2030), į kurią ir toliau neįtraukiama aplinkos šiluma iki 2030 m. ⁽¹⁴⁾.

⁽¹¹⁾ Žr. 3.2 ir 3.4 skirsnius.

⁽¹²⁾ „Visa suvartojama energija visoms energijos reikmėms.“

⁽¹³⁾ „Galutinė energija“, kaip apibrėžta Reglamente (EB) Nr. 1099/2008.

⁽¹⁴⁾ Žr. 2.2.1 skirsnį. Nauja Eurostato metodika aprašyta adresu

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6246844/Eurobase-changes-energy.pdf>.

Tačiau, nors Valdymo reglamento III priedo 1 punkto c papunktyje reikalaujama, kad Eurostato duomenų rinkinys būtų naudojamas kaip numatytasis šaltinis, valstybės narės privalo atsižvelgti į visus turimus duomenis nacionaliniu lygmeniu. Kai jie skiriasi nuo Eurostato duomenų, valstybės narės privalo nurodyti savo nacionalinius šaltinius, jeigu jie tikslesni. Jos privalo juos įtraukti į savo skaičiavimo bazinį scenarijų ir savo NEKSVP nurodyti ir paaiškinti, kurie duomenų šaltiniai buvo naudojami, įskaitant papildomus oficialius ar apytikriai nustatytus galutinės suvartojamos energijos kiekius, kurių neapima Eurostato duomenų rinkinys.

2.3. Sutaupytos energijos paskirstymas per 2021–2030 m. laikotarpį

Remiantis paskutine EVED 7 straipsnio 1 dalies pastraipa, valstybės narės „nusprendžia, koku būdu paskirstyti apskaičiuotą naujos sutaupytos energijos kiekį pagal [kiekvieną įpareigojimo taikymo laikotarpį] su sąlyga, kad kiekvieno įpareigojimo taikymo laikotarpio pabaigoje būtų pasiektas bendras suminis galutinės sutaupytos energijos kiekis“.

Pavyzdžiai

Viena valstybė narė gali nuspręsti ilgai sutaupomą kiekį didinti linijiniu būdu; kita gali nuspręsti pradėti taupyti vėliau, tačiau gali reikalauti labiau taupyti įpusėjus ar baigiantis antrajam įpareigojimo taikymo laikotarpiui.

Kita valstybė narė gali nuspręsti paskirstyti reikalaujamą suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį (pvz., 44,0 mln. tne), kaip nurodyta toliau, kol 2021–2030 m. laikotarpiu bus pasiektas reikalaujamas suminis sutaupytas kiekis (darant prielaidą, kad visos priemonės turi ilgalaikį poveikį, užtikrinantį energijos taupymą kasmet bent iki 2030 m.):

Metai	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Galutinės sutaupytos energijos kiekis (mln. tne)										0,8	Bendras suminis galutinės sutaupytos energijos kiekis (iki 2030 m.)
									1,1	1,1	
								0,5	0,6	0,6	
							0,7	0,7	0,7	0,7	
						0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	
					0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
				1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	
			1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	
		0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	
	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	
Iš viso (mln. tne)	0,4	1,3	2,5	3,5	4,3	4,9	5,6	6,1	7,3	8,1	44

Jeigu valstybė narė nustato ar taiko energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemą (EVEIS), nereikalaujama pranešti, kaip ji paskirstys taupymą per įpareigojimo taikymo laikotarpį. Tačiau valstybėms narėms rekomenduojama nustatyti ir pranešti, kaip jos tai padarys. Remiantis Valdymo reglamento III priedo 3.1 punkto b papunkčiu, valstybės narės privalo pranešti suminį ir metinį numatomą sutaupyti kiekį ir savo sistemų taikymo trukmę.

Valstybės narės, kurios nustato ar taiko alternatyvias politikos priemones pagal EVED 7b straipsnį ir (arba) įsteigia ir užtikrina nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą (NEVEF) pagal EVED 20 straipsnio 6 dalį, gali savo nuožiūra paskirstyti reikalaujamą suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį per antrąjį įpareigojimo taikymo laikotarpį. Jos gali, nors ir neprivalo, nustatyti tarpinius laikotarpius, kurie gali būti nevienodos trukmės. Tačiau Valdymo reglamento III priedo 3.2 punkto c papunktyje nustatyta, kad jos turi pranešti „suminį ir metinį numatomą sutaupyti energijos kiekį pagal kiekvieną priemonę ir (arba) sutaupytą energijos kiekį, siejamą su bet kuriais tarpiniais laikotarpiais“.

3. KITI REIKALAUJAMO SUTAUPYTI KIEKIO APSKAIČIAVIMO BŪDAI

3.1. Taupymo rodiklis ir taikymo sritis

EVED 7 straipsnio 2 dalyje numatytos galimybės nedaro įtakos pareigai taupyti energiją pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį. Remiantis EVED 7 straipsnio 2 ir 4 dalimis, valstybėms narėms leidžiama taikyti skirtingus skaičiavimo metodus (pvz., atsižvelgti į tam tikras nacionalines aplinkybes), tačiau dėl to neturi sumažėti reikalaujamas sutaupyti energijos kiekis, t. y. valstybės narės privalo užtikrinti, kad apskaičiuojant kiekį vienu ar daugiau EVED 7 straipsnio 2 dalyje nurodytų metodų būtų gaunamas tas pats suminis būtinas sutaupytos energijos kiekis, kaip reikalaujama pagal EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą.

Taigi, neatsižvelgiant į tai, ar valstybės narės pasinaudoja EVED 7 straipsnio 2 ir 4 dalyse numatytais pasirinkimo galimybėmis, 2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiu jos privalo užtikrinti, kad iki 2030 m. gruodžio 31 d. būtų pasiektas reikalaujamas suminis galutinės sutaupytos energijos kiekis, lygus bent 0,8 % naujai sutaupyto metinio kiekio ⁽¹⁵⁾. Siekiant užtikrinti, kad pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 4 dalis taikant lanksčias sąlygas nesumažėtų apskaičiuotas būtinas grynas naujai sutaupytas energijos kiekis, kuris turi būti pasiektas vartojant galutinę energiją įpareigojimo taikymo laikotarpiu, valstybių narių metinės sutaupymo normos turi būti didesnės, nei būtina EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punkte nurodytam suminiam sutaupytos energijos kiekiui pasiekti ⁽¹⁶⁾. Valstybės narės neprivalo pasinaudoti EVED 7 straipsnio 2 dalyje numatytais pasirinkimo galimybėmis.

3.2. Pasirinkimo galimybės pagal EVED 7 straipsnio 2 dalį

Pagal EVED 7 straipsnio 2 dalį valstybėms narėms leidžiama apskaičiuoti reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį:

- taikant metinę taupymo normą galutiniams vartotojams parduodamos energijos arba galutinės suvartojamos energijos kiekiui, kurio vidurkis išvestas pagal 2016–2018 m. laikotarpio duomenis, ir (arba)
- į apskaičiavimo bazinio lygio scenarijų visiškai arba iš dalies neįtraukiant transporto sektoriuje sunaudojamos energijos, ir (arba)
- pasinaudojant kuria nors iš EVED 7 straipsnio 4 dalyje nustatytų pasirinkimo galimybių.

3.3. Savo metinė sutaupymo norma ir apskaičiavimo bazinis scenarijus

Kai valstybės narės pasinaudoja viena ar daugiau pasirinkimo galimybių, pagal EVED 7 straipsnio 3 dalį jos turi nustatyti:

- savo metinę taupymo normą, kuri bus taikoma apskaičiuojant savo suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį ir kuria užtikrinama, kad reikalaujamas sutaupyti kiekis nebūtų mažesnis, nei tas, kurio reikalaujama pagal EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą, ir
- savo apskaičiavimo bazinį scenarijų, į kurį gali būti visiškai arba iš dalies neįtraukta transporto sektoriuje sunaudojama energija ⁽¹⁷⁾.

Šios nuostatos papildo ⁽¹⁸⁾ reikalavimus apskaičiuoti metinę naujai sutaupomo kiekio normą ir suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį pagal EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą.

EVED 7 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad, neatsižvelgiant į tai, ar valstybės narės visiškai arba iš dalies neįtraukia transporto sektoriuje sunaudotos energijos į savo apskaičiavimo bazinį scenarijų, ar pasinaudoja kuria nors iš EVED 7 straipsnio 4 dalyje išvardytų galimybių, jos privalo užtikrinti, kad apskaičiuotas grynas naujai sutaupytas energijos kiekis, kuris turi būti pasiektas vartojant galutinę energiją 2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiu, būtų ne mažesnis nei kiekis, gaunamas taikant 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punkte nurodytą metinę sutaupymo normą, t. y. 0,8 % (Kipro ir Maltos atveju – 0,24 %).

3.4. Pasirinkimo galimybės pagal EVED 7 straipsnio 4 dalį

2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiu valstybės narės gali pasinaudoti viena ar daugiau šių pasirinkimo galimybių (EVED 7 straipsnio 4 dalis):

- b) neįtraukti į apskaičiavimą visos ar dalies ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ATLPS) sektoriuose naudojamos energijos;
- c) į skaičiavimą įtraukti tam tikrą sutaupytos energijos kiekį, pasiektą energijos transformacijos ir perdavimo sektoriuose;

⁽¹⁵⁾ Kipro ir Maltos atveju – 0,24 %.

⁽¹⁶⁾ Žr. I priedėlį ir 3.2, 3.3 ir 3.4 skirsnius.

⁽¹⁷⁾ Žr. I priedėlį.

⁽¹⁸⁾ Žr. Valdymo reglamento III priedo 2 dalį.

- d) įtraukti kiekį, pasiektą dėl ankstyvų veiksmų, kurių imtasi pasibaigus 2008 m. ir dėl kurių taikymo energija sutaupoma ir po 2020 m.;
- e) įtraukti kiekį, pasiektą dėl atskirų veiksmų, kurie įgyvendinami nuo 2018 m. pradžios iki 2020 m. pabaigos ir dėl kurių taikymo energija sutaupoma ir po 2020 m.;
- f) neįskaičiuoti 30 % energijos, kuri savoms reikmėms pasigaminama ant pastatų arba juose sumontuotais įrenginiais, įdiegtais dėl politikos priemonių, skatinančių naujai diegti energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, kiekio; ir
- g) įtraukti tuos sutaupyto energijos kiekius, kurie viršija 2014–2020 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiu reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį.

Remiantis EVED 7 straipsnio 5 dalies b punktu, šiomis galimybėmis galima pasinaudoti tik „pagal 2 ir 3 dalis apskaičiuotam sutaupyto energijos kiekiui“ nustatyti ir pagal jas visas tas kiekis „neturi sumažėti daugiau kaip 35 %“.

Svarbiausia, kad šios galimybės negali būti taikomos siekiant sumažinti bendrą suminį galutinės sutaupyto energijos kiekį, kurio reikalaujama pagal EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą. Kitaip tariant, neatsižvelgiant į tai, ar valstybės narės visiškai arba iš dalies neįtraukia transporto sektoriuje sunaudotos energijos į savo apskaičiavimo bazinį scenarijų, ar pasinaudoja kuria nors iš galimybių, jos privalo užtikrinti, kad apskaičiuotas grynasis naujai sutaupyto energijos kiekis, kuris turi būti pasiektas vartojant galutinę energiją 2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiu, būtų ne mažesnis nei kiekis, gaunamas taikant EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punkte nurodytą metinę sutaupymo normą⁽¹⁹⁾. To siekiant, EVED 7 straipsnio 5 dalyje reikalaujama, kad jos apskaičiuotų sprendimo pasinaudoti viena ar daugiau pasirinkimo galimybių poveikį įpareigojimo taikymo laikotarpiu⁽²⁰⁾.

EVED 7 straipsnio 4 dalies b ir f punktuose nurodytomis galimybėmis galima pasinaudoti tik apskaičiuojant savo bazinį scenarijų pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis. Kiekis galima atimti iš to skaičiavimo (atsižvelgiant į nustatytus apribojimus).

c, d, e ir g punktuose nurodytos galimybės susijusios su sutaupyto energijos kiekiu ir jomis galima pasinaudoti tik apskaičiuojant reikalaujamą sutaupyti kiekį pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis. Taigi, jomis negalima pasinaudoti siekiant sumažinti privalomą sutaupyti energijos kiekį pagal EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą, tačiau jos gali padėti jį pasiekti.

3.4.1. Pasirinkimo galimybės išsamiau

3.4.1.1. Visos ar dalies ATLPS sektoriuose naudojamos energijos neįtraukimas (7 straipsnio 4 dalies b punktas)

Jeigu valstybė narė pasinaudoja tik galimybe neįtraukti į apskaičiavimą visos ar dalies parduotos energijos, sunaudotos ATLPS sektoriuje (EVED 7 straipsnio 4 dalies b punktas), ji turi nustatyti, kuris pateiktos ar mažmena parduotos energijos kiekis yra naudojamas toms pramoninės veiklos rūšims. Skaičiavimas grindžiamas energija, naudojama veiklos rūšims, išvardytoms ATLPS direktyvos⁽²¹⁾ I priede.

Tada tame priede išvardytai „energetinei veiklai“ naudojama energija (deginimo įrenginiai, kurių vardinė šiluminė galia didesnė nei 20 MW (išskyrus įrenginius pavojingoms ir komunalinėms atliekoms deginti), naftos perdirbimo įrenginiai ir koksavimo krosnys) ir aviacijoje naudojama energija išskaičiuojama iš to kiekio⁽²²⁾.

⁽¹⁹⁾ Neviršijant ribų, nustatytų 7 straipsnio 5 dalies antroje pastraipoje.

⁽²⁰⁾ Žr. 9 skirsnį.

⁽²¹⁾ 2003 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/87/EB, nustatanti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Bendrijoje, iš dalies keičiama 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/29/EB ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 96/61/EB (OL L 275, 2003 10 25, p. 32).

⁽²²⁾ Kaip alternatyva, siekiant nustatyti ne ATLPS sektoriuose naudojamos energijos kiekius, atitinkamam pramonės sektoriui nurodyta galutinės sunaudojamos energijos vertė gali būti padauginama iš ATLPS sektorių ir sektorių, kuriems netaikoma ATLPS, išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekių santykio, kuris nurodytas šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitose.

3.4.1.2. Sutaupytos energijos kiekis, pasiektas energijos transformavimo ir perdavimo sektoriuose (7 straipsnio 4 dalies c punktas)

Pagal EVED 7 straipsnio 4 dalies c punktą valstybėms narėms leidžiama įtraukti sutaupytos energijos kiekį, pasiektą įgyvendinant EVED 14 straipsnio 4 dalį ir 5 dalies b punktą ir 15 straipsnio 1 dalies 6 ir 9 punktus energijos transformavimo, skirstymo ir perdavimo sektoriuose, įskaitant efektyvią centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo infrastruktūrą, į sutaupytą energijos kiekį, apskaičiuotą pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis ⁽²³⁾.

3.4.1.3. Sutaupytos energijos kiekis, pasiektas dėl atskirų veiksmų, naujai įgyvendinamų nuo 2008 m. gruodžio 31 d. (7 straipsnio 4 dalies d punktas)

Jeigu valstybė narė sutaupytos energijos kiekį, pasiektą dėl atskirų naujų veiksmų, įgyvendinamų nuo 2008 m. gruodžio 31 d., įskaičiuoja į reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį, kuris apskaičiuojamas pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis, 2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpio atžvilgiu šie veiksmai turi ir toliau daryti poveikį po 2020 m., t. y. dėl jų taikymo energija turi būti naujai sutaupoma po 2020 m. gruodžio 31 d. EVED 2 straipsnio 19 dalyje „atskiri veiksmai“ apibrėžiami kaip veiksmai, kurių rezultatas yra patikrinamas ir išmatuojamas ar įvertinamas energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas ir kurių imamas įgyvendinant politikos priemonę. Be to, sutaupytos energijos kiekis turi būti pamatuotas ir patikrintas.

3.4.1.4. Atskiri veiksmai, įgyvendinami nuo 2018 m. pradžios iki 2020 m. pabaigos (7 straipsnio 4 dalies e punktas)

Remiantis EVED 7 straipsnio 4 dalies e punktu, valstybė narė gali įskaičiuoti sutaupytą energijos kiekį, kurį lemia politikos priemonės, į sutaupytą kiekį, apskaičiuotą pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis, jeigu ji gali įrodyti, kad dėl tų priemonių imamas atskirų veiksmų, kurie įgyvendinami nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. ir dėl kurių taikymo energijos sutaupoma ir vėliau.

EVED 7 straipsnio 4 dalies d punkte minimas atskirų veiksmų įgyvendinimas nuo 2008 m. gruodžio 31 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d., o EVED 7 straipsnio 4 dalies e punktas taikomas tik atskiriems veiksams, įgyvendinamiems nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. Šis skirtumas svarbus tais atvejais, kai valstybės narės numato, kad 2008 m. įgyvendinto veiksmo gyvavimo trukmė bus iki 21 metų, o įgyvendinto 2018 m. – atitinkamai iki 12 metų. Praktiškai tai reiškia, kad pirmas atvejis yra susijęs, pvz., su veiksmais, kurių gyvavimo trukmė yra ilga, pvz., pastato atitvarų izoliacija.

3.4.1.5. Energija, kuri savoms reikmėms pasigaminama ant pastatų ar juose naujai sumontuotuose energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių įrenginiuose (7 straipsnio 4 dalies f punktas)

Ši galimybė leidžia valstybėms narėms neįtraukti patikrinamo energijos, kuri savoms reikmėms pasigaminama ant pastatų ar juose sumontuotuose naujuose energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių įrenginiuose, kiekio į sutaupytos energijos kiekio skaičiavimą pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis.

Jos taikymas ribojamas trimis aspektais:

- į bazinio scenarijaus skaičiavimą gali būti neįtraukiama ne daugiau kaip 30 % energijos, kuri savoms reikmėms pasigaminama ant pastatų ar juose sumontuotais naujais energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių įrenginiais,
- dėl to pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis apskaičiuotas kiekis neturi sumažėti daugiau nei 35 % ir
- tokios energijos kiekis turi būti įtrauktas į privalomo sutaupyti kiekio skaičiavimą pagal EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą.

EVED V priedo 2 punkto e papunktyje nustatyta, kaip sutaupytos energijos kiekis, pasiektas taikant priemones, skatinančias ant pastatų arba juose montuoti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, gali būti įskaičiuojamas į reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį ⁽²⁴⁾. Kiekio ribojimai netaikomi.

⁽²³⁾ Žr. 9 skirsnį.

⁽²⁴⁾ Žr. 7.5 skirsnį ir X priedėlį.

Kadangi EVED 7 straipsnio 4 dalies f punkte minimas „patikrinamas energijos, kuri savoms reikmėms pasigaminama ant pastatų arba juose sumontuotais įrenginiais, kiekis“⁽²⁵⁾ (ne faktiškai sunaudotas kiekis), valstybės narės turi nustatyti ir patikrinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos kiekį (ktne, MW ar analogiškais vienetais), kuris taikant politikos priemones, skatinančias diegti naujus įrenginius 2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiu bus pagamintas savo reikmėms ant pastatų. Kadangi nuostatoje paminėtas „patikrinamas kiekis“, atliekant šį skaičiavimą galima atsižvelgti į numatytą vidutinį atsinaujinančiųjų išteklių energijos kiekį, kuris bus pagamintas savoms reikmėms 2021–2030 m. tik įrenginiais, sumontuotais ant pastatų ar juose po 2020 m. gruodžio 31 d.

Pagal Valdymo reglamento 21 straipsnio b punkto 3 papunktį valstybės narės turi į integruotas nacionalines energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitas įtraukti informaciją apie nacionalinių EVEIŠ ir alternatyvių politikos priemonių įgyvendinimą. Todėl nuo 2021 m. kovo 15 d. (ir vėliau kas dvejus metus) jos turi teikti informaciją apie faktinį energijos, kuri pasigaminama savoms reikmėms ant pastatų ir juose sumontuotais naujais energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių įrenginiais, kiekį.

Orientacinis ir neišsamus pavyzdys

Toliau pateiktoje lentelėje su neišsamiu technologijų sąrašu parodyta, koks energijos kiekis gali būti neištraukiamas iš reikalaujamo sutaupyti energijos kiekio skaičiavimą. Pavyzdžiui, saulės šilumos ir (arba) dujinio katilo įrenginys gali pagaminti 1 000 kWh atsinaujinančiųjų išteklių energijos, kurios 30 % (300 kWh) gali būti neištraukiama iš skaičiavimą (jeigu gauta vertė neviršija 35 % reikalaujamo sutaupyti kiekio):

Technologijos tipas	Galutinės energijos poreikis (kWh)	Ant pastatų pagaminamos atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis (%)	Pagamintos energijos kiekis, kurį galima skaičiuoti kaip numatytą sutaupytos energijos sumažėjimą (kWh)	30 % energijos, kuri gali būti neištraukiama iš reikalaujamą sutaupyti kiekį (kWh)
1) Dujinis kondensacinis katilas	10 526	0	0	
2) Malkomis kūrenamas kondensacinis katilas	10 870	100	10 870	3 261
3) Šilumos siurblys (prijungtas prie elektros tinklo)	2 857	0	0	
4) Saulės šilumos įrenginys su dujiniu katilu	10 474	~10	1 000	300
<i>saulės šilumos įrenginys</i>	<i>1 000</i>	<i>100</i>	<i>1 000</i>	<i>300</i>
<i>dujinis kondensacinis katilas</i>	<i>9 474</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	
5) fotovoltinis įrenginys	3 500	100	3 500	1 050

3.4.1.6. Sutaupyta energijos kiekis, viršijantis pirmuoju įpareigojimo taikymo laikotarpiu reikalaujamą sutaupyti kiekį (7 straipsnio 4 dalies g punktas)

Valstybės narės gali išskaičiuoti sutaupyta energijos kiekį, kuris viršija pirmuoju įpareigojimo taikymo laikotarpiu (2014–2020 m.) reikalaujamą sutaupyti kiekį, iš skaičiavimą pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis, jeigu:

— tas kiekis sutaupyta dėl atskirų veiksmų pagal EVEIŠ ar alternatyvių politikos priemonių taikymo ir

⁽²⁵⁾ EVED nepateikiama „energijos, kuri savoms reikmėms pasigaminama ant pastatų ar juose sumontuotais įrenginiais“, apibrėžties. Tačiau ši sąvoka turėtų būti suprantama kaip galutinis vartotojas, vykdamas veiklą ant savo pastato, apibrėžto Direktyvos 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo 2 straipsnio 1 dalyje, ar jame, kuris atsinaujinančiųjų išteklių energiją gamina savo reikmėms ir kuris gali pasigaminant atsinaujinančiųjų išteklių energiją saugoti savo patalpose, esančiose nustatytoje ribose. Sąvoka „energija, kuri savoms reikmėms pasigaminama ant pastatų ar juose sumontuotais įrenginiais“ neapima pasigamintos energijos, kuri parduodama arba tiekama į elektros tinklą. Be to, nebuitinio vartotojo atveju sąvoka neapima energijos gamybos, kuri yra pagrindinė komercinė ar profesinė veikla.

- valstybė narė savo nacionaliniame efektyvaus energijos vartojimo veiksmų plane nurodė atitinkamas politikos priemones ir apie jas pranešė savo pažangos ataskaitoje, teikiamoje pagal 24 straipsnio 2 dalį ⁽²⁶⁾.

4. POLITIKOS PRIEMONIŲ PASIRINKIMAS SIEKiant REIKALAUJAMO SUMINIO GALUTINĖS SUTAUPYTOS ENERGIJOS KIEKIO

Remiantis EVED 7 straipsnio 10 dalimi, valstybės narės privalo pasiekti reikalaujamą suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį:

- nustatydamos EVEĮS,
- patvirtindamos alternatyvias politikos priemones arba
- imdamosi abiejų veiksmų.

EVED 7 straipsnyje paaiškinta, kad EVEĮS ir alternatyvios politikos priemonės šiuo požiūriu yra vienodai tinkamos. Valstybės narės gali veikti labai lanksčiai ir savo nuožiūra iš įvairių tipų sistemų išsirinkti labiausiai konkrečią jų padėtį ir aplinkybes atitinkančią sistemą ⁽²⁷⁾.

Remiantis EVED 7a straipsnio 1 dalimi ir 7b straipsnio 1 dalimi, visos politikos priemonės turi būti specialiai sukurtos vykdyti pareigai taupyti energiją pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį ir turi padėti pasiekti „galutinės sutaupytos energijos kiekį“ „tarp galutinių vartotojų“. Tačiau politikos priemone gali būti siekiama ir kitų tikslų ar sprendžiami kiti uždaviniai (pvz., pagal energetikos politiką tenkinti poreikį išsaugoti, apsaugoti ir gerinti aplinkos kokybę arba skatinti apdairų ir racionalų gamtinių išteklių naudojimą).

EVED 2 straipsnio 18 dalyje politikos priemonė apibrėžiama kaip reguliavimo, finansinė, fiskalinė, savanoriška arba informacijos teikimo priemonė, oficialiai nustatyta ir įgyvendinama valstybėje narėje siekiant sukurti palankias sąlygas, nustatyti reikalavimus ar paskatas, kurie būtų palankūs tam, kad rinkos dalyviai teiktų ir įsigytų energetines paslaugas ir imtųsi kitų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių. Politikos priemonės, skirtos remti tik politikos tikslams, kurie nėra susiję su energijos vartojimo efektyvumu, sukurtos tik energetinėms paslaugoms teikti ar pirkti arba skatinančios galutinės energijos taupymą, kuris užtikrinamas ne tarp galutinių vartotojų, negali būti laikomos atitinkančiomis reikalavimus pagal EVED 7 straipsnį. Bet kuriuo atveju valstybėms narėms reikės atidžiai įvertinti priemones ir įrodyti, kad sutaupyta energija gali būti tiesiogiai priskiriama toms priemonėms.

Neatsižvelgiant į tai, ar valstybė narė nusprendžia taikyti EVEĮS, ar patvirtinti alternatyvias politikos priemones, ji privalo užtikrinti, kad politikos priemonės būtų tinkamos reikalaujamam suminiam galutinės sutaupytos energijos kiekiui pasiekti iki 2030 m. gruodžio 31 d. (arba per vėlesnį taupymo laikotarpį, priklausomai nuo to, kada priemonės parengtos).

Nustatant politikos priemones aktualus toliau pateiktas neišsamus apibrėžčių sąrašas (iš dalies pakeistoje EVED jos nepakeistos):

EVED 2 straipsnis

- „4. energijos vartojimo efektyvumas – sukurto darbo rezultato, paslaugų, prekių ar gautos energijos ir energijos sąnaudų santykis;
- 5. sutaupyta energija – sutaupytos energijos kiekis, kuris nustatomas matuojant ir (arba) įvertinant suvartojimą prieš tai ir po to, kai buvo įgyvendinta energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonė, tuo pačiu užtikrinant suvartoto energijos kiekio normalizavimą atsižvelgiant į išorės sąlygas, darančias poveikį energijos vartojimui;
- 6. energijos vartojimo efektyvumo didinimas – energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas dėl technologinių, elgsenos ir (arba) ekonominių pokyčių;“

⁽²⁶⁾ Taigi apie priemones turėjo būti informuota iki 2017 m. balandžio 30 d., nes 2018 m. gruodžio 24 d. remiantis Valdymo reglamento 59 straipsniu ir 54 straipsnio 3 dalies b punktu 24 straipsnio 2 dalis išbraukta.

⁽²⁷⁾ 2018 m. rugpjūčio 7 d. Teismo sprendimas byloje C-561/16 *Saras Energía* (ECLI:EU:C:2018:633, p. 35) pagal analogiją darant nuorodą į 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimą byloje C-195/12 - *IBV & Cie* (ECLI:EU:C:2013:598, p. 62 ir 70).

- „14. įpareigotoji šalis – energijos skirstytojas arba mažmeninės prekybos energija įmonė, kuriai privalomos 7 straipsnyje nurodytos nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos;
15. įgaliotoji šalis – juridinis asmuo, kuriam Vyriausybė ar kita viešoji organizacija suteikė įgaliojimus Vyriausybės ar kitos viešosios organizacijos vardu kurti, valdyti ar taikyti finansavimo sistemą;
16. dalyvaujančioji šalis – įmonė arba viešoji organizacija, kuri yra įsipareigojusi pagal savanorišką susitarimą pasiekti tam tikrus tikslus arba kuriai taikoma nacionalinė reguliavimo politikos priemonė;
17. įgyvendinančioji valdžios institucija – viešosios teisės reglamentuojamas subjektas, atsakingas už įgyvendinimą arba stebėseną energijos arba anglies dioksido apmokestinimo, finansinių sistemų ir priemonių, fiskalinių paskatų, standartų ir normų, energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo sistemų, mokymo arba švietimo srityse;
18. politikos priemonė – reguliavimo, finansinė, fiskalinė, savanoriška arba informacijos teikimo priemonė, oficialiai nustatyta ir įgyvendinama valstybėje narėje siekiant sukurti palankias sąlygas, nustatyti reikalavimus ar paskatas, kurie būtų palankūs tam, kad rinkos dalyviai teiktų ir išgytų energetines paslaugas ir imtųsi kitų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių;
19. atskiri veiksmai – veiksmai, kurių rezultatas yra patikrinamas ir išmatuojamas ar įvertinamas energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas, ir kurių imamasi įgyvendinant politikos priemonę;
20. energijos skirstytojas – fizinis ar juridinis asmuo (įskaitant skirstymo sistemos operatorių), atsakingas už energijos transportavimą siekiant ją pateikti galutiniams vartotojams arba paskirstymo centrams, parduodantiems energiją galutiniams vartotojams;
21. skirstymo sistemos operatorius – skirstymo sistemos operatorius, kaip apibrėžta atitinkamai Direktyvoje 2009/72/EB ir Direktyvoje 2009/73/EB;
22. mažmeninės prekybos energija įmonė – fizinis arba juridinis asmuo, kuris parduoda energiją galutiniams vartotojams;
23. galutinis vartotojas – fizinis ar juridinis asmuo, kuris įsigyja energiją galutiniam vartojimui;
24. energetinių paslaugų teikėjas – fizinis ar juridinis asmuo, teikiantis energetines paslaugas arba kitas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones galutinio vartotojo įrenginiams ar galutinio vartotojo patalpose;“

Remiantis EVED 7 straipsnio 10 dalimi, valstybės narės gali įskaiciuoti sutaupytos energijos kiekį, kurį lemia naujos politikos priemonės, patvirtintos per 2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpį. Taip pat jos gali įskaiciuoti sutaupytos energijos kiekį, kurį lemia politikos priemonės, patvirtintos per 2014–2020 m. įpareigojimo taikymo laikotarpį (ar anksčiau), jeigu jos atitinka EVED 7, 7a ar 7b straipsnių reikalavimus.

Valstybės narės gali įskaiciuoti sutaupytos energijos kiekį, kurį lemia priemonės, patvirtintos iki 2020 m. gruodžio 31 d. ar vėliau, tik jeigu dėl tų priemonių imamasi atskirų veiksmų, kurie įgyvendinami po 2020 m. gruodžio 31 d. ir iki 2030 m. gruodžio 31 d.

Priemonių, veiksmų ir taupymo pavyzdžiai

Finansinės paramos programa, skirta pastatų renovacijai siekiant didinti energijos vartojimo efektyvumą, pradėta įgyvendinti 2010 m. Kol ji įgyvendinama ir pagal ją per atitinkamą laikotarpį vykdomi nauji renovacijos darbai, sutaupomos energijos kiekis, pasiektas vykdant šiuos naujus renovacijos darbus, gali būti įskaiciuojamas į antruoju įpareigojimo taikymo laikotarpiu reikalaujamą sutaupyti kiekį.

Iki 2021 m. įvestas degalų mokestis siekiant paskatinti įprotį taupyti ir padidinti transporto efektyvumą. Kol jis taikomas ir galima pamatuoti ir patikrinti poveikį elgesiui atsižvelgiant į naujausių kainų elastingumą, sutaupytos energijos kiekis, pasiekiamas taikant šią priemonę, gali būti įskaiciuojamas į antruoju įpareigojimo taikymo laikotarpiu reikalaujamą sutaupyti kiekį.

4.1. Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos

Pagrindinė priežastis, dėl kurios nusprendžiama įgyvendinti EVEĮS, kad būtų pasiektas suminis galutinės sutaupytos energijos kiekis, reikalaujamas pagal EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą, gali būti ta, kad energijos tiekėjai, mažmenininkai ir skirstytojai turi daugiausiai galimybių nustatyti savo klientų sutaupomos energijos kiekį ir galės taupyti energiją taikydami energetinių paslaugų verslo modelius. Šiuo atveju valstybė narė turi nacionaliniu lygmeniu paskirti vieną ar daugiau įpareigotųjų šalių ⁽²⁸⁾, kurios turi užtikrinti energijos taupymą tarp galutinių vartotojų ⁽²⁹⁾. Įpareigotoji šalis skiriama pagal objektyvius ir nediskriminacinius kriterijus, kaip nustatyta EVED 7a straipsnio 2 dalyje.

Skirdamos įpareigotąsias šalis pagal EVEĮS, valstybės narės turėtų atsižvelgti į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-561/16. Teismas nustatė, kad valstybės narės gali „energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimus nustatyti tik tam tikroms konkrečioms energetikos sektoriaus įmonėms, jeigu tos įmonės įpareigotosiomis šalimis paskiriamos tikrai remiantis aiškiai išdėstytais objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais, o tai turi išsiaiškinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas“ ⁽³⁰⁾.

Be to, valstybės narės turi nustatyti, kokią sutaupytos energijos kiekį turi pasiekti kiekviena įpareigotoji šalis (įpareigotųjų šalių pakategorė). Tada šiuos kiekius būtina priskirti kiekvienai įpareigotajai šaliai siekiant patikrinti, ar ji įvykdė savo įpareigojimus.

Remiantis 7a straipsnio 4 dalimi, valstybėms narėms leidžiama kiekvienai įpareigotajai šaliai reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį išreikšti suvartotos galutinės arba pirminės energijos kiekiu ⁽³¹⁾, naudojant IV priede nustatytus perskaičiavimo koeficientus.

Valstybės narės taip pat gali nuspręsti leisti arba nurodyti įpareigotosioms šalims visiškai ar iš dalies įvykdyti pagal nacionalinę teisę joms nustatytą pareigą prisidėti prie NEVEF ⁽³²⁾. Jos gali leisti įpareigotosioms šalims į joms tenkanti įpareigojimą įtraukti energijos kiekį, kurį sutaupė energetinių paslaugų teikėjai ⁽³³⁾ ar kitos trečiosios šalys. Remiantis EVED 7a straipsnio 6 dalies a punktu, jos turi užtikrinti, kad sutaupytos energijos kiekio sertifikavimas būtų vykdomas laikantis aiškaus, skaidraus ir visiems rinkos dalyviams atviro patvirtinimo proceso, kuriuo būtų siekiama kuo labiau sumažinti sertifikavimo išlaidas ⁽³⁴⁾.

EVED 7a straipsnio 3 dalyje paaiškinama, kad valstybės narės turi užtikrinti, kad vykdydamos savo įpareigojimus prekybos energija įmonės nesudarytų jokių kliūčių vartotojų galimybei pakeisti vieną tiekėją kitu.

Pagal EVED 7a straipsnio 5 dalį valstybės narės turi įdiegti matavimo, kontrolės ir tikrinimo sistemas, pagal kurias būtų atliekamas dokumentuotas įpareigotųjų šalių įdiegtų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių bent statistiškai reikšmingos dalies ir reprezentatyviojo ėminio patikrinimas ⁽³⁵⁾.

Pagal EVED 7a straipsnio 6 dalies b punktą valstybės narės gali numatyti galimybę „kaupiti ir skolintis“, t. y. leisti įpareigotosioms šalims skaičiuoti konkrečiais metais sutaupytą kiekį tarsi jis būtų sutaupytas bet kuriais iš 4 ankstesnių ar 3 paskesnių metų. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad ši lanksti sąlyga:

- taikoma tik sutaupytos energijos kiekiui, kurį lemia EVEĮS, įgyvendinamos nuo 2014 m. sausio 1 d., bet ne alternatyvioms politikos priemonėms ir
- yra ribota – valstybės narės gali leisti įpareigotosioms šalims „kaupiti arba skolintis“ tik per įpareigojimo taikymo laikotarpį.

⁽²⁸⁾ 2 straipsnio 14 dalyje įpareigotoji šalis apibrėžiama kaip energijos skirstytojas arba mažmeninės prekybos energija įmonė, kuriai priivalomos nacionalinės EVEĮS. Kurdamos EVEĮS, valstybės narės taip pat galėtų pagalvoti apie vietos energetikos bendruomenių ar atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendruomenių vaidmenį.

⁽²⁹⁾ Žr. Valdymo reglamento I priedo 3.2 punkto v papunktį.

⁽³⁰⁾ Sprendimas byloje C-561/16 *Saras Energía* (ECLI:EU:C:2018:633, p. 56).

⁽³¹⁾ Pagal 7a straipsnio 4 dalį metodas, pasirinktas reikalaujamos sutaupyti energijos kiekiui išreikšti, naudojamas ir energijos kiekiui, kurį įpareigotosios šalys nurodo sutaupiusios, apskaičiuoti.

⁽³²⁾ Žr. EVED 17 konstatuojamąją dalį ir 4.2.2 skirsnį.

⁽³³⁾ 2 straipsnio 24 dalyje energetinių paslaugų teikėjas apibrėžiamas kaip fizinis ar juridinis asmuo, teikiantis energetines paslaugas arba kitas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones galutinio vartotojo įrenginiams ar galutinio vartotojo patalpose.

⁽³⁴⁾ Žr. 8 skirsnį ir XII priedėlyje pateiktus pavyzdžius.

⁽³⁵⁾ Žr. XII priedėlį.

Kitaip tariant, 2014–2020 m. sutaupyta suma po 2020 m. gruodžio 31 d. neturi būti „sukauptas ar pasiskolintas“. Per 2021–2030 m. laikotarpį sutaupyta suma neturi būti „sukauptas ar pasiskolintas“ iki 2020 m. gruodžio 31 d. arba po 2030 m. gruodžio 31 d. Po 2010 m. ir iki 2014 m. sausio 1 d. sutaupyta suma negali būti „sukauptas ar pasiskolintas“ remiantis EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktu.

Kadangi EVED 7 straipsnio 8 dalyje aiškiai numatyta nukrypti leidžianti nuostata, jos taikymas yra ribotas ir galimas tik pagal EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos a punktą.

Pavyzdžiai

2014 m. sutaupyta suma (taikant EVED) gali būti skaičiuojama tarsi sutaupyta 2017 m.

2014 m. sutaupyta suma (taikant EVED) negali būti skaičiuojama už 2021 m.

2018 m. sutaupyta suma (taikant EVED) gali būti skaičiuojama už 2014 m.

EVED 7a straipsnio 6 dalies antroje pastraipoje numatyta, kad valstybės narės „įvertina vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemų tiesioginių ir netiesioginių išlaidų poveikį tarptautinę konkurenciją patiriančių energijai imlių sektorių konkurencingumui ir, jei tikslinga, imasi priemonių kuo labiau jį sumažinti“.

Apskritai su tuo susijusios dviejų rūšių išlaidos:

- investicijų sąnaudos ir
- administracinės išlaidos (įskaitant stebėseną ir ataskaitų teikimą).

Savo poveikio vertinime ⁽³⁶⁾, remdamasi turimais įrodymais, Komisija parodė, kad EVED yra labai ekonomiškai efektyvios. Įgyvendindamos tokias sistemas, įpareigosios šalys privalo užtikrinti, kad galutinės energijos taupymas būtų pasiektas mažiausiomis (investicinėmis ir administracinėmis) sąnaudomis, ypač jeigu šios išlaidos tenka galutiniams vartotojams. Šis reikalavimas taikomas ir tuo atveju, jeigu įpareigosios šalys nusprendžia įtraukti sertifikuotą sutaupyta sumą energijos kieki, kurį sutalpė energetinių paslaugų teikėjai ar kitos trečiosios šalys.

Remiantis EVED 7a straipsnio 7 dalimi, valstybės narės turi „kasmet skelbti kiekvienos įpareigosios šalies arba kiekvienos įpareigotųjų šalių pakategorės sutaupyta sumą energijos kieki ir bendrą įgyvendinant sistemą sutaupyta sumą energijos kieki“. Jos gali šią informaciją skelbti kartu su kitais duomenimis, kuriuos jos turi skelbti viešai. Tai, kad tokius duomenis paskelbia kitos šalys, pvz., Komisija, jų neatleidžia nuo šio įpareigojimo.

4.2. Alternatyvios politikos priemonės

EVED paaiškinta, kad valstybėms narėms turi būti suteiktos plačios galimybės veikti lanksčiai rengiant ir įgyvendinant alternatyvias politikos priemones. Nors EVED nebeišvardyta priemonių rūšių, EVED 2 straipsnio 18 dalyje nurodytoje termino „politikos priemonė“ apibrėžtyje pateikiamas neišsamus galimų jų rūšių sąrašas, t. y. „reguliavimo, finansinės, fiskalinės, savanoriškos arba informacijos teikimo priemonės, kurios turi būti oficialiai nustatytos ir įgyvendinamos valstybėje narėje siekiant sukurti palankias sąlygas, nustatyti reikalavimus ar paskatas, kurie būtų palankūs tam, kad rinkos dalyviai teiktų ir įsigytų energetines paslaugas ir imtųsi kitų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių“.

Valstybės narės gali numatyti galimybę stiprinti vietos atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendruomenių vaidmenį padedant įgyvendinti alternatyvias politikos priemones ⁽³⁷⁾.

EVED V priedo 3 punkte nustatyti alternatyvių politikos priemonių rengimo ir administravimo reikalavimai:

- „a) dėl politikos priemonių ir atskirų veiksmų sutaupomas patikrinamas galutinės energijos kiekis;
- b) aiškiai apibrėžiama kiekvienos dalyvaujančiosios šalies, igaliosios šalies ar įgyvendinančiosios valdžios institucijos (priklausomai nuo to, kas aktualu) atsakomybė;

⁽³⁶⁾ SWD(2016) 402 final, p. 46 ir 47.

⁽³⁷⁾ Žr. Valdymo reglamento I priedo 3.2 punkto v papunktį.

- c) energijos, kuri yra arba bus sutaupyta, kiekis nustatomas skaidriu būdu;
- d) pagal politikos priemonę reikalaujamas sutaupyti energijos kiekis arba kiekis, kuris turi būti pasiektas, išreiškiamas suvartotos galutinės arba pirminės energijos kiekiu, naudojant IV priede nustatytus perskaičiavimo koeficientus;
- e) parengiama ir viešai skelbiama metinė ataskaita apie energijos, kurią sutaupė įgaliotosios šalys, dalyvaujančiosios šalys ir įgyvendinančiosios valdžios institucijos, kiekį, taip pat metinių energijos taupymo tendencijų duomenys;
- f) rezultatai stebimi ir imamasi atitinkamų priemonių, jei daroma pažanga yra nepakankama;
- g) dėl atskiro veiksmo sutaupytos energijos kiekį gali nurodyti ne daugiau kaip viena šalis;
- h) įrodoma, kad dalyvaujančiosios šalies, įgaliotosios šalies ar įgyvendinančiosios valdžios institucijos veikla buvo reikšminga nurodytam energijos kiekiui sutaupyti.“

EVED 7b straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės narės turi įdiegti matavimo, kontrolės ir tikrinimo sistemas, pagal kurias būtų atliekamas dokumentuotas dalyvaujančiųjų ar įgaliotųjų šalių įdiegtų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių (išskyrus apmokestinimą) bent statistiškai reikšmingos dalies ir reprezentatyviojo ėminio patikrinimas.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad:

- matavimas, kontrolė ir tikrinimas turi būti atliekami nepriklausomai nuo tų šalių ⁽³⁸⁾ ir
- „statistiškai reikšminga dalis ir reprezentatyvusis ėminys“ turi būti suprantami kaip duomenų dalis, tiksliai parodanti statistinį energijos taupymo priemonių skaičių ir todėl leidžianti daryti pagrįstai patikimas išvadas dėl pasitikėjimo priemonių visuma.

4.2.1. Finansavimo sistemos ir priemonės bei fiskalinės paskatos

Tai valstybės narės nustatytos politikos priemonės, pagal kurias teikiant piniginę ir fiskalinę paskatą skatinama taikyti efektyvaus energijos vartojimo technologiją ar metodus ir kurios lemia galutinės energijos vartojimo mažėjimą ⁽³⁹⁾.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad:

- poveikis turi būti matuojamas, kontroliuojamas ir tikrinamas nepriklausomai nuo dalyvaujančiųjų ar įgaliotųjų šalių ⁽⁴⁰⁾ ir
- finansavimo sistemų ar priemonių atveju finansavimas turėtų būti skiriamas iš:
 - viešųjų (Europos ar nacionalinių) šaltinių arba
 - ir viešųjų (Europos ar nacionalinių), ir privačių šaltinių (pvz., bankų, investicinių fondų, pensijų fondų), aiškiai numatytų atskiriems veiksams, kuriais skatinamas galutinės energijos taupymas, įgyvendinti.

4.2.2. Nacionalinis energijos vartojimo efektyvumo fondas

Remdamosi EVED 20 straipsnio 6 dalimi, valstybės narės gali įsteigti NEVEF kaip alternatyvią politikos priemonę arba kaip EVEIS dalį, kad įpareigotosios šalys galėtų visiškai ar iš dalies įvykdyti savo įpareigojimą taupyti įnašo į fondą forma.

⁽³⁸⁾ Žr. XII priedėlį.

⁽³⁹⁾ Žr. III priedėlį.

⁽⁴⁰⁾ Įgaliotoji šalis – juridinis asmuo, kuriam Vyriausybė ar kita viešoji organizacija suteikė įgaliojimus Vyriausybės ar kitos viešosios organizacijos vardu kurti, valdyti ar taikyti finansavimo sistemą.

Jeigu valstybė narė nustato metinių įnašų į NEVEF priemonę kaip pagrindinį energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimą vykdyimo būdą, jos nacionalinės teisės aktai turi užtikrinti, kad:

- sutaupytos energijos kiekis būtų lygiavertis pagal EVEJS sutaupytos energijos kiekiui ir
- finansuojamos priemonės atitiktų EVED 7b straipsnio, 20 straipsnio 6 dalies ir V priedo 3 punkto reikalavimus ⁽⁴¹⁾.

NEVEF gali būti bet kuris valstybės narės įsteigtas fondas, kurio tikslas – remti nacionalines energijos vartojimo efektyvumo iniciatyvas. Jis gali būti kuriamas ekonominės ir finansinės paramos sistemoms, techninei pagalbai, mokymui ir informavimui arba kitoms energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėms finansuoti, siekiant padėti siekti ES teisės tikslų ⁽⁴²⁾. Apskritai viešosios lėšos (pvz., skirtos rinkos nepakankamumui mažinti – išlaidų kategorijoms ar priemonėms, kurioms įprastai netaikomi rinkos mechanizmai) ir privatus kapitalas taip pat galėtų būti naudojami kartu, kad būtų pasiūlyti efektyvesni sprendimai.

Remiantis EVED 7 straipsniu, finansavimas turi būti skiriamas iš:

- viešųjų (Europos ar nacionalinių) šaltinių arba
- ir viešųjų (Europos ar nacionalinių), ir privačių šaltinių (pvz., bankų, investicinių fondų, pensijų fondų, įpareigotųjų šalių), aiškiai numatytų atskiriems veiksams, kuriais skatinamas galutinės energijos taupymas, įgyvendinti.

4.2.3. Taisyklės ir savanoriški susitarimai

Tai valstybės narės nustatytos politikos priemonės, kuriomis skatinama taikyti efektyvaus energijos vartojimo technologijas ar metodus ir kurios lemia galutinės energijos vartojimo mažėjimą. Tai gali būti:

- teisiškai privalomos priemonės, kuriomis nustatomos konkrečios technologijos ar metodai, arba
- savanoriški susitarimai, kuriais įmonės ar vietos valdžios institucijos įsipareigoja imtis konkrečių veiksmų ⁽⁴³⁾.

„Dalyvaujančiosios šalys“ apima „įmones arba viešąsias organizacijas, kurios yra įsipareigojusios pagal savanorišką susitarimą pasiekti tam tikrus tikslus arba kurioms taikoma nacionalinė reguliavimo politikos priemonė“.

4.2.4. Standartai ir normos

Tai valstybės narės nustatytos politikos priemonės, kuriomis siekiama didinti (pavyzdžiui) produktų, paslaugų, pastatų ir transporto priemonių energijos vartojimo efektyvumą ⁽⁴⁴⁾. Pagal šias sistemas šalys yra „įgyvendinančiosios valdžios institucijos“.

4.2.5. Energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo sistemos

Tai valstybės narės nustatytos ženklinimo sistemos, išskyrus sistemas, privalomas pagal ES teisę (pvz., taikant energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo nuostatas arba Energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo reglamentą ⁽⁴⁵⁾ sutaupytos energijos kiekis negali būti įskaičiuojamas) ⁽⁴⁶⁾.

Kitos įgyvendinamos politikos priemonės taip pat gali turėti poveikį sutaupytos energijos kiekiui, todėl pokyčiai, stebimi nuo priemonės taikymo pradžios, gali būti priskiriami ne vien tik tai priemonei. Būtina atidžiai įvertinti ženklinimo sistemos poveikį, siekiant nustatyti ryšį su atskiru veiksmu, lemiančiu energijos taupymą, kuris gali būti priskiriamas tam veiksmui.

⁽⁴¹⁾ Sprendimas byloje C-561/16 *Saras Energía* (ECLI:EU:C:2018:633, p. 37 dėl EVED 7 ir 20 straipsnių).

⁽⁴²⁾ Taip pat žr. sprendimą byloje C-561/16 *Saras Energía* (ECLI:EU:C:2018:633, p. 30–33).

⁽⁴³⁾ III priedėlis.

⁽⁴⁴⁾ III priedėlis.

⁽⁴⁵⁾ 2017 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1369, kuriuo nustatoma energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo sistema ir panaikinama Direktyva 2010/30/ES (OL L 198, 2017 7 28, p. 1).

⁽⁴⁶⁾ III priedėlis.

4.2.6. Mokymas ir švietimas, taip pat konsultavimo energijos vartojimo efektyvumo klausimais programos

Tai valstybės narės nustatytos politikos priemonės, kuriomis skatinama taikyti efektyvaus energijos vartojimo technologiją ar metodus ir kurios lemia galutinės energijos vartojimo mažėjimą, rengiant (pavyzdžiui) energijos vartojimo auditorių mokymo programas, energijos naudojimo vadybos specialistų švietimo programas ar namų ūkiams skirtas konsultavimo energijos vartojimo efektyvumo klausimais programas.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad:

- tokias priemones turi kontroliuoti *įgyvendinančioji valdžios institucija* ir
- būtina atidžiai įvertinti jų poveikį, siekiant nustatyti:
 - ryšį tarp mokymo ar švietimo veiklos ir jai priskiriamo atskiro veiksmo ir
 - galimo programų poveikio laikotarpį ⁽⁴⁷⁾.

4.2.7. Kitos alternatyvios priemonės

Alternatyvių politikos priemonių sąrašas yra neišsamus, gali būti taikomos ir kitos politikos priemonės. Tačiau savo pranešime Komisijai valstybės narės turi paaiškinti, kaip užtikrinamas lygiavertis sutaupytos energijos kiekis, stebėseną ir patikrinimas ⁽⁴⁸⁾.

Mažesnis energijos suvartojimas ir energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių naudojimas pastatuose – svarbios energetinės priklausomybės ir išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo priemonės, ypač atsižvelgiant į nustatytus ES didelio užmojo klimato srities ir energetikos 2030 m. tikslus bei visuotinį įsipareigojimą pagal Paryžiaus susitarimą. Todėl galima pripažinti, kad politikos priemonėmis, kuriomis skatinama ant pastatų arba juose montuoti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, taip pat vykdoma pareiga taupyti energiją ⁽⁴⁹⁾.

Priemonėmis turi būti skatinama sutaupyti galutinės energijos, palyginti su technologija, kurią jos pakeičia. Pavyzdžiui, galima nurodyti energijos kiekį, sutaupytą pastatuose pradėjus naudoti efektyvesnes šildymo ar vėsinimo sistemas ar karšto vandens ruošimo technologijas, neatsižvelgiant į tai, ar jos susijusios su atsinaujinančiųjų išteklių energija. Toks sutaupytos energijos kiekis atitinka reikalavimus, net jeigu alternatyvi politikos priemonė nėra skirta visų pirma energijos vartojimo efektyvumui didinti, su sąlyga, kad valstybė narė gali įrodyti, kad jis yra papildomas, išmatuojamas ir patikrinamas pagal EVED V priede nustatytus metodus ir principus.

4.2.8. Energijos arba CO₂ mokesčiai

Reikalavimus gali atitikti valstybių narių mokesčių priemonės skirtos galutinės energijos vartojimui mažinti. Valstybės narės taip pat gali mokesčių priemones taikyti kartu su kitomis priemonėmis, pvz., subsidijomis ⁽⁵⁰⁾.

Į energijos vartojimo efektyvumą orientuotu apmokestinimu siekiama mažinti dėl energijos vartojimo atsiradusį rinkos nepakankamumą taikant mokestį ar rinkliavą tam tikrų rūšių energijos šaltiniams ar energijos naudojimui. CO₂, arba anglies dioksido, mokesčiai taip pat gali paskatinti imtis atskirų veiksmų, kuriais pereinama prie energijos šaltinių, išskiriančių mažesnę CO₂ kiekį. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad tokia šaltinių kontrolė nebūtinai lemia didesnę energijos vartojimo efektyvumą.

Mokesčių priemonių taikymo tikslas – priversti vartotojus ir gamintojus sumokėti socialinę prekės kainą (taip pat ir susijusią su išmetamu anglies dioksidu ir šiltnamio efektu).

Praktikoje priemonės ⁽⁵¹⁾ paprastai sudaro:

- tiesioginės priemonės – jos apima mokesčius, tiesiogiai susijusius su išoriniu poveikiu, t. y. veikla, kuri daro poveikį nesusijusiai trečiajai šaliai. Šios rūšies priemonė taikoma darant prielaidą, kad rinkos nepakankamumas yra akivaizdus ir gali būti kiekybiškai įvertintas (pavyzdys – anglies dioksido mokesčiai), ir

⁽⁴⁷⁾ III priedėlis.

⁽⁴⁸⁾ XII priedėlis.

⁽⁴⁹⁾ X priedėlis.

⁽⁵⁰⁾ Žr. IV priedėlį.

⁽⁵¹⁾ Žr. IV priedėlį.

- netiesioginės priemonės – tai mokesčiai, susiję su vartojimo prekėmis, turinčiomis išorinį poveikį (pvz., degalai, kuriems degant išsiskiria anglies dioksidas), ar su tokiu poveikiu susijusiomis vartojimo prekėmis (pvz., tokius degalus naudojančiais automobiliais).

Valstybės narės gali nustatyti naujas mokesčių priemones siekdamos vykdyti pareigą taupyti energiją naujuoju laikotarpiu (2021–2030 m.) ir (arba) gali toliau taikyti nuo pirmo laikotarpio (2014–2020 m.) esamas priemones.

Nustatant sutaupytos energijos kiekį, kuris gali būti nurodomas kaip papildomas ⁽⁵²⁾, V priedo 2 punkto a papunktyje teigiama, kad „valstybės narės atsižvelgia į tai, kokia būtų energijos vartojimo ir paklausos raida neįgyvendinus atitinkamos politikos priemonės, įvertindamos bent šiuos veiksnius: energijos vartojimo tendencijas, vartotojų elgesio pokyčius, technologijų pažangą ir kitų Sąjungos arba nacionaliniu lygmeniu įgyvendintų priemonių paskatintus pokyčius“.

Be to, apskaičiuodamos mokesčių priemonių poveikį, valstybės narės turi atsižvelgti į V priedo 4 punkto reikalavimus:

- „a) dėl apmokestinimo priemonių taikymo sutaupytos energijos kiekis įskaitomas tik jei tos priemonės viršija minimalius kurui taikomo apmokestinimo lygius, kaip reikalaujama Tarybos direktyvose 2003/96/EB arba 2006/112/EB;
- b) apskaičiuojant (energijos produktų) apmokestinimo priemonių poveikį, kainų elastingumas atitinka energijos paklausos reakciją į kainų pokyčius ir nustatomas remiantis naujais ir reprezentatyviais oficialių šaltinių duomenimis;
- c) energijos, sutaupytos taikant papildomas mokesčių politikos priemones, įskaitant fiskalines paskatas ar mokėjimą fondui, kiekis skaičiuojamas atskirai.“

Valstybės narės turėtų įgyvendinti priemones, kuriomis siekiama viršyti ES teisėje nustatytus minimalius lygius, tarp jų

- minimalius energetikos produktams ir elektrai taikomo apmokestinimo lygius ⁽⁵³⁾ ir
- bendros PVM sistemos nuostatas ⁽⁵⁴⁾, susijusias su energiją naudojančiais gaminiais ir prekėmis.

Apskaičiuodamos savo (energijos) apmokestinimo priemonių poveikį, valstybės narės turėtų atsižvelgti į kainų elastingumą (jis rodo energijos paklausos reakciją į kainų pokyčius), nustatomą remiantis naujais ir reprezentatyviais oficialių šaltinių duomenimis ⁽⁵⁵⁾. Remdamosi Valdymo reglamento III priedo 3.3 punkto f papunkčiu, valstybės narės privalo teikti informaciją apie savo skaičiavimo metodiką, įskaitant taikytą kainų elastingumą ir tai, kaip jis buvo nustatytas pagal EVED V priedo 4 punktą.

Remiantis EVED V priedo 4 punkto c papunkčiu, svarbu įvertinti mokesčių priemonių santykį su kitomis politikos priemonėmis. Apskaičiuojant kartu su kitomis priemonėmis taikomų mokesčių priemonių poveikį, valstybėms narėms rekomenduojama remtis:

- tik trumpalaikiu elastingumu arba
- trumpalaikiu ir ilgalaikiu elastingumu, nenurodant pagal kitas priemones sutaupytos energijos kiekio (t. y. mokesčių priemonę laikyti priemonių rinkinio pagrindine politikos priemone).

⁽⁵²⁾ Žr. IV priedėlį.

⁽⁵³⁾ 2003 m. spalio 27 d. Tarybos direktyva 2003/96/EB, pakeičianti Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą (OL L 283, 2003 10 31, p. 51).

⁽⁵⁴⁾ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006 12 11, p. 1).

⁽⁵⁵⁾ Žr. IV priedėlį.

Jeigu mokesčių priemonės įgyvendintos iki 2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpio, valstybės narės turėtų ypatingą dėmesį skirti EVED 7 straipsnio 1 dalies antrai pastraipai: „Valstybės narės gali įskaiciuoti sutaupyta energijos kiekį, kurį lemia politikos priemonės, nustatytos ne vėliau kaip 2020 m. gruodžio 31 d. arba po tos datos, jei dėl tų priemonių imamasi naujų atskirų veiksmų po 2020 m. gruodžio 31 d.“

Jeigu valstybė narė kartu taiko mokesčių ir subsidijų priemones, ji turi atskirai apskaityti pagal mokesčių priemones ir papildomas politikos priemones (įskaitant fiskalines paskatas) sutaupytos energijos kiekius.

Per visą tikslinį laikotarpį taikant trumpalaikio elastingumo įverčius, sumažėja dvigubos sutaupytos energijos kiekio apskaitos tikimybė.

4.3. Energijos nepriteklių mažinančios politikos priemonės

Remiantis EVED 7 straipsnio 11 dalimi, valstybės narės, rengdamos politikos priemones, kad įvykdytų savo įpareigojimus dėl sutaupytos energijos kiekio, turi atsižvelgti į poreikį sumažinti energijos nepriteklių, reikalaujamas, atitinkamu mastu, dalį energijos vartojimo efektyvumo priemonių pagal jų nacionalines EVE[S, alternatyvias politikos priemones arba NEVEF lėšomis finansuojamas programas ir (arba) priemones pirmenybės tvarka įgyvendinti pažeidžiamuose namų ūkiuose, įskaitant energijos nepriteklių patiriančius namų ūkius, ir, kai tikslinga, socialiniuose būstuose ⁽⁵⁶⁾.

Rengdamos NEKSVP, pagal Valdymo reglamento 3 straipsnio 3 dalies d punktą valstybės narės turi vertinti, kiek namų ūkių patiria energijos nepriteklių ⁽⁵⁷⁾.

Remdamosi savo šalių praktika, valstybės narės turi nustatyti kriterijus, kaip savo politikos priemonėmis mažinti energijos nepriteklių. Ilgalaiškės pastatų ūkio renovacijos ir jo energinio naudingumo didinimo priemonės, kurių reikalaujama pagal Pastatų energinio naudingumo direktyvą (toliau – PEND) ⁽⁵⁸⁾, bus naudingos ir patiriantiems energijos nepriteklių. Pagal PEND 2a straipsnį valstybės narės turi nustatyti ilgalaikės renovacijos strategijas, kuriomis būtų remiama nacionalinio viešosios paskirties ir privačių gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų ūkio renovacija, užtikrinant, kad pastatų ūkyje energija būtų vartojama ypač efektyviai ir kad jis taptų nepriklausomas nuo iškastinio kuro ne vėliau kaip 2050 m.

Tos strategijos turi:

- sudaryti palankesnes sąlygas ekonomiškai efektyviai pertvarkyti esamus pastatus į beveik nulinės energijos pastatus ir
- apimti atitinkamų nacionalinių veiksmų, kuriais prisidedama prie energijos nepritekliaus mažinimo ⁽⁵⁹⁾, apibendrinimą.

Nuo įsigaliojimo ir perkėlimo į nacionalinę teisę ir (arba) įgyvendinimo dienos šis reikalavimas atsižvelgti į poreikį mažinti energijos nepriteklių taikomas pagal EVE[S vykdomoms priemonėms ir alternatyvioms politikos priemonėms. Valstybės narės gali pačios nuspręsti, kurios rūšies politikos priemonės naudoti, nes jos abi yra lygiavertės. Tačiau pasirinktos priemonės turi būti skirtos energijos nepritekliui mažinti.

⁽⁵⁶⁾ V priedėlis.

⁽⁵⁷⁾ Savo NEKSVP valstybės narės turėtų įvertinti, kiek namų ūkių patiria energijos nepriteklių, atsižvelgdamos į būtinas vidaus energetinės paslaugas, kurių reikia, kad atitinkamomis nacionalinėmis aplinkybėmis būtų užtikrintos bent būtiniausios gyvenimo sąlygos, vykdomą socialinę ir kitų susijusių krypčių politiką, taip pat Komisijos orientacines gaires dėl svarbių rodiklių (įskaitant geografinį pasiskirstymą), grindžiamų bendru požiūriu į energijos nepriteklių. Jei valstybė narė nustato, kad joje yra daug energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių, ji į savo planą turėtų įtraukti nacionalinį energijos nepritekliaus mažinimo orientacinį tikslą.

⁽⁵⁸⁾ 2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo (OL L 153, 2010 6 18, p. 13).

⁽⁵⁹⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/844 (OL L 156, 2018 6 19, p. 75), kuria iš dalies keičiamos PEND ir EVED, 11 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „reikėtų, laikantis valstybių narių apibrėžtų kriterijų, atsižvelgti į poreikį mažinti energijos nepriteklių. Valstybės narės, savo renovacijos strategijose apibrėždamos nacionalinius veiksmus, kuriais prisidedama prie energijos nepritekliaus mažinimo, turi teisę nustatyti, ką jos laiko tinkamais veiksmais.“

Energijos nepritekliaus observatorija – Komisijos iniciatyva, kuria siekiama padėti valstybėms narėms geriau įvertinti energijos nepriteklį, vykdyti jo stebėseną ir dalytis žiniomis bei gerąją patirtimi, susijusia su energijos nepriteklumi. Jos tikslas – padėti valstybėms narėms rengti politikos priemones. Observatorijos interneto svetainės skiltyje „Politika ir priemonės“⁽⁶⁰⁾ pateikiami konkrečių rūšių politikos krypčių ir priemonių pavyzdžiai.

4.4. Sektorių pasirinkimas

Valstybės narės gali savo nuožiūra rinktis vieną ar daugiau konkrečių sektorių, kad įvykdytų pareigą taupyti energiją, taikydamos politikos priemones pagal EVED 7a arba 7b straipsnį⁽⁶¹⁾. Remdamosi Valdymo reglamento III priedo 3.1, 3.2 ir 3.3 punktais, jos turi teikti informaciją apie sektorių (-ius) (o apmokestinimo atveju ir apie mokesčių mokėtojų segmentą), kuriam (-iems) taikoma kiekviena priemonė. EVED V priedo 2 punkto d papunkčiu leidžiama taikyti priemones, kuriomis didinamas produktų, įrangos, transporto sistemų, transporto priemonių ir degalų, pastatų ir pastato dalių⁽⁶²⁾, procesų ar rinkų energijos vartojimo efektyvumas.

Atitinkamai tokios priemonės turi būti suderintos su nacionalinėmis politikos sistemomis, nustatytomis pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/94/ES⁽⁶³⁾. Valstybės narės gali rinktis, pavyzdžiui, pastatų arba pramonės sektorių.

Remiantis pasiekto ir numatomo sutaupyti energijos kiekio vertinimais, kuriuos valstybės narės pateikė savo metinėse ataskaitose ir nacionaliniuose efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planuose (toliau – NEEVVP) pagal EVED 24 straipsnį, tikimasi, kad:

- didžiausia energijos dalis paprastai bus sutaupoma taikant priemones, skirtas pastatams (kurios, pvz., remiamos renovacijos finansavimo schemomis),
- antra ir trečia vietos pagal sutaupomos energijos dalį atiteks pramonės ir transporto sektoriams ir
- taikant EVEIS (įvairius sektorius apimančią politiką), bus pasiekta didžiausia politikos priemonei tenkanti sutaupyta energijos dalis; ji taip pat taikoma pastatams, įgyvendinant priemones, kuriomis skatinama keisti šildymo sistemas ir pan.⁽⁶⁴⁾ Kiti sektoriai, kuriuose galimybės taupyti energiją neišnaudotos (pvz., transporto ir vandens), taip pat galėtų prisidėti prie pareigos taupyti energiją 2021–2030 m. laikotarpiu.

4.4.1. Transporto sektorius

Remdamasi valstybių narių pateiktomis ataskaitomis, savo 2016 m. poveikio vertinime Komisija priėjo prie išvados, kad 6 % pagal 7 straipsnį sutaupyta energijos kiekio galėtų būti siejami su transporto sektoriui skirtomis priemonėmis⁽⁶⁵⁾.

Po pirmųjų NEEVVP pateikimo 2014 m., taip pat naujausiuose savo 2017 m. NEEVVP valstybės narės atnaujino EVEIS ir alternatyvių politikos priemonių sąrašus ir nurodė daugiau transportui skirtų priemonių. Šie pokyčiai rodo, kad 2014–2020 m. transporto sektoriuje (galimai) pasiekta sutaupyta energijos dalis gali būti net didesnė, nei nurodyta poveikio vertinime.

Turint omenyje, kad galutinė transporto sektoriuje suvartojama energija įtraukta į apskaičiavimo bazinį scenarijų, aki-vaizdu, kad šiame sektoriuje gali būti siekiama įvykdyti pareigą taupyti energiją 2021–2030 m.

⁽⁶⁰⁾ <https://www.energypoverty.eu/policies-measures>

⁽⁶¹⁾ Žr. II ir III priedėlius.

⁽⁶²⁾ PEND 2 straipsnio 9 dalyje terminas „pastato dalis“ apibrėžiamas kaip techninė pastato sistema arba pastato atitvarų dalis.

⁽⁶³⁾ 2014 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/94/ES dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimo (OL L 307, 2014 10 28, p. 1).

⁽⁶⁴⁾ Žr., Economidou et al., 2018 m. *Assessment of the Second National Energy Efficiency Action Plans under the Energy Efficiency Directive*. EUR 29272 EN, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2018 m., ISBN 978-92-79-87946-3, doi:10.2760/780472, JRC110304 (ataskaita skelbiama <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/assessment-second-national-energy-efficiency-action-plans-under-energy-efficiency-directive>) ir Tsemekidi-Tzeiranaki et al., 2019 m. 2019 m. metinių ataskaitų analizė pagal Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą. EUR 29667 EN, Publications.

⁽⁶⁵⁾ VII priedėlis.

Pavyzdžiai

Politikos priemonėmis galėtų būti skatinamos efektyvesnės transporto priemonės (viršijant minimalius lygius, nustatytus Europos Parlamento ir Tarybos reglamentuose (EB) Nr. 443/2009⁽⁶⁶⁾, (ES) Nr. 510/2011⁽⁶⁷⁾ ar (ES) 2019/631⁽⁶⁸⁾ arba peržiūrėtoje Netaršių transporto priemonių direktyvoje⁽⁶⁹⁾), perėjimas prie kitų transporto rūšių (dviračių, ėjimo pėsčiomis) ir bendrojo transporto arba susisiekimas ir miestų planavimas, mažinantis transporto poreikį.

Priemonės, kuriomis skatinama sparčiau diegti naujas taupiau energiją vartojančias transporto priemones, arba politika, kuria skatinama pereiti prie veiksmingesnių degalų, dėl kurių sumažėja energijos sunaudojimas vienam kilometrui, taip pat atitinka reikalavimus, jeigu įvykdomos reikšmingumo ir papildomumo sąlygos (žr. V priedo 2 punktą).

4.4.2. Vandens sektorius

Energija ir vanduo ekonominiame gyvenime ir daugelyje lygmenų yra glaudžiai susiję (vandens ir energijos ryšys). Vanduo reikalingas energetikoje, pvz., vėsinimui, saugojimui, biodegalams ar hidroenergjai. Energija reikalinga vandens panaudojimo tikslais, pvz., vandeniu pumpuoti, valyti ir gėlinti⁽⁷⁰⁾.

Energijos gamybos sektorius sunaudoja daugiausiai vandens – 44 % viso suvartojamo kiekio⁽⁷¹⁾. Vandens ir nuotekų sektoriuose sunaudojama 3,5 % Europos Sąjungoje suvartojamos elektros energijos kiekio ir tikėtina, kad ta dalis didės⁽⁷²⁾. Kartu nuotėkiai sudaro 24 % viso ES suvartojamo vandens kiekio – tai didelis išsekvojamo vandens kiekis ir nuostoliai dėl išsekvojto vandens išteklių ir energijos, sunaudojamos tiems ištekliams panaudoti.

Įsigaliojus Valdymo reglamentui ir EVED su pakeitimais, taikomas principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“. Vandens sektorius gali būti vienas iš tų, kuriems šis principas bus itin naudingas.

Veiksminga ir energetiškai efektyvi vandentvarka gali padėti sutaupyti daug energijos. Tarptautinės energetikos agentūros (TEA) duomenimis, 10 % visame pasaulyje sunaudojamo vandens kiekio yra siejama su energijos gamyba ir manoma, kad šis skaičius reikšmingai didės skatinant diegti keletą mažo anglies dioksido kiekio, bet daug vandens reikalaujančių procesų, įskaitant elektros gamybą, biodegalų gamybą ir anglies dioksido surinkimą ir saugojimą⁽⁷³⁾. Todėl valstybės narės galėtų ištirti galimybes taupyti energiją panaudojant pažangias technologijas ir procesus.

Visapusiškai išnagrinėjusios galimybę taupyti energiją taikant pažangias technologijas ir procesus, kuriuos naudoti valstybės narės raginamos EVED⁽⁷⁴⁾, valstybės narės galėtų rasti sprendimus, kaip atsieti energijos vartojimą nuo vandens vartojimo.

Pavyzdžiui, valstybės narės galėtų įvertinti galimybę sukurti dviejų lygmenų sistemą, reikalingą siekiant atskirti paviršinių nuotekų ir sanitarinių nuotekų valymą. Taip būtų galima išvengti papildomų vandens valymo pajėgumų poreikio, dėl kurio padidėtų energijos suvartojimas.

Valstybės narės nurodė ribotą su vandeniu susijusių priemonių, taikomų siekiant įvykdyti 7 straipsnyje nustatytą pareigą taupyti energiją, skaičių. Dažniausiai naudojama priemonė – karšto vandens ruošimas saulės energijos kolektoriais (pakeičiant karšto vandens ruošimą, kuriam naudojama ne atsinaujinančiųjų išteklių energija) arba efektyvesniais dujiniais vandens šildytuvais, tačiau tokios priemonės susijusios ne su vandens ruošimu, bet su šilumos energijos gamyba.

⁽⁶⁶⁾ 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 443/2009, nustatantis naujų keleivinių automobilių išmetamų teršalų normas pagal Bendrijos integruotą principą mažinti lengvųjų transporto priemonių išmetamo CO₂ kiekį (OL L 140, 2009 6 5, p. 1).

⁽⁶⁷⁾ 2011 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 510/2011, kuriuo nustatomos naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamų teršalų normos pagal Sąjungos integruotą principą mažinti lengvųjų transporto priemonių išmetamo CO₂ kiekį (OL L 145, 2011 5 31, p. 1).

⁽⁶⁸⁾ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/631, kuriuo nustatomos naujų lengvųjų automobilių ir naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamo CO₂ normos, ir kuriuo panaikinami reglamentai (EB) Nr. 443/2009 ir (ES) Nr. 510/2011 (OL L 111, 2019 4 25, p. 13).

⁽⁶⁹⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/33/EB dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones. Dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje.

⁽⁷⁰⁾ Daugiau informacijos rasite JRC leidinyje *Water – Energy Nexus in Europe* („Vandens ir energijos ryšys“), 2019 m., <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC115853>.

⁽⁷¹⁾ Žr. 22 konstatuojamąją dalį.

⁽⁷²⁾ Žr. 22 konstatuojamąją dalį.

⁽⁷³⁾ Daugiau informacijos žr. TEA leidinyje *World Energy Outlook 2018* („2018 m. pasaulio energijos apžvalga“), <https://www.iea.org/weo/water/>.

⁽⁷⁴⁾ Žr. 22 konstatuojamąją dalį.

Politikos priemonės, susijusios su energetiškai efektyviu geriamojo vandens ruošimu, galėtų būti taikomos visoje tiekimo grandinėje (paskirstymo, naudojimo ir nuotekų valymo etapuose). Iki šiol pagrindiniai nacionaliniai tikslai buvo mažinti vandens trūkumą ir gerinti vandens kokybę. Įgyvendinus veiksmus, apie kuriuos pranešta, ne tik sumontuoti efektyvesni siurbliai, bet ir netiesiogiai sutaupyta energijos, nes sumažėjo vandens poreikis arba buvo pakartotinai panaudojamas vanduo.

Galimybė taupyti energiją vandens sektoriuje yra susijusi su:

- energijos, naudojamos įvairių rūšių vandeniui paruošti ir išvalyti, kiekio mažinimu ir
- vandens poreikio ir tinklo nuostolių mažinimu, kuris reiškia, kad vandeniui pumpuoti ir valyti reikia mažiau energijos.

Vandens sektoriuje sutaupius energijos, galėtų sumažėti savivaldybių biudžetų išlaidos. Ypač kai vandens tiekimo įmonė priklauso savivaldybei, elektros energijos suvartojimas vandens tiekimo (nuotekų valymo) įrenginiuose gali sudaryti didelę sąskaitos už elektrą dalį. Kadangi, pavyzdžiui, įvairių savivaldybių informuotumas, patirtis ir pajėgumai gali skirtis, regioninės ar nacionalinės programos gali būti naudingos siekiant sudaryti palankesnes sąlygas dalytis patirtimi, o technologinė parama ir finansinė pagalba galėtų padidinti galimybę taupyti energiją.

Orientaciniai ir neišsamūs pavyzdžiai

Valstybės narės galėtų imtis priemonių, kad sutaupyti visų rūšių energijos ruošiant, panaudojant ir šalinant vandenį visoje tiekimo grandinėje:

- ruošiant geriamąjį vandenį (pumpuojant, valant gruntinį ar paviršinį vandenį, gėlinant jūros vandenį),
- mažinant vandens nuostolius visame paskirstymo tinkle,
- mažinant galutinių vartotojų suvartojamo vandens kiekį (įskaitant vandens panaudojimą pramoniniuose procesuose, drėkinimui, namų ūkiuose),
- mažinant vandens suvartojimą buitinio vandens recirkuliacijos metodu,
- valant nuotekas pakartotinam panaudojimui ar šalinimui (pumpavimo, nuotekų valymo procesai, šilumos regeneravimas) ir
- mažinant paviršinių nuotekų valymui suvartojamos energijos kiekį (mažinant paviršinių nuotekų valymo sistemoms tenkančią apkrovą).

5. PIRMOJO ĮPAREIGOJIMO TAIKYMO LAIKOTARPIO PERŽIŪROS POVEIKIS

Valstybės narės turi priimti įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų vykdoma iš dalies pakeista pareiga taupyti energiją, ne vėliau kaip per 18 mėnesių nuo EVED įsigaliojimo dienos, t. y. iki 2020 m. birželio 25 d.

Valstybės narės turi vadovautis:

- EVEĮS ar kitų politikos priemonių poveikio apskaičiavimo bendraisiais metodais ir principais (EVED V priedas),
- reikalavimu rengiant politikos priemones (EVEĮS ir alternatyvias politikos priemones) atsižvelgti į poreikį sumažinti energijos nepriteklį, nors energijos nepriteklį patiriantiems namų ūkiams gali būti taikomos skirtingos priemonės (EVED 7 straipsnio 11 dalis),
- nuostata, kad sutaupyta energijos kiekis, pasiektas įgyvendinant ES teisę, negali būti laikomas sutaupytu kiekiu, išskyrus atvejus, kai taikomos renovacijos priemonės ir iš anksto pereinama prie efektyvesnių prietaisų ir transporto priemonių naudojimo (EVED V priedo 2 punkto b papunktis),
- reikalavimu, kad apskaičiuojant sutaupyta energijos kiekį turi būti atsižvelgta į priemonių gyvavimo trukmę ir kokia verte taupymo poveikis laikui bėgant mažėja (EVED V priedo 2 punkto g papunktis – nuo įsigaliojimo dienos), ir

- reikalavimu, kad vykdydamos pareigą taupyti energiją mažmeninės prekybos energija įmonės (kurioms taikoma EVEIS) netrukdytų vartotojams vieną tiekėją pakeisti kitu (EVED 7a straipsnio 3 dalis).

Valstybės narės gali į nacionalinę teisę perkelti ir įgyvendinti iš dalies pakeistą EVED iki galutinio termino. Tokiais atvejais per laiką, likusį iki pirmojo įpareigojimo taikymo laikotarpio pabaigos, jos gali:

- pasinaudoti EVED 7 straipsnio 8 dalyje numatyta nukrypti leidžiančia nuostata,
- pasinaudoti EVED V priedo 2 punkto b papunktyje numatyta nukrypti leidžiančia nuostata ir
- nustatyti, kad įpareigosios šalys visiškai ar iš dalies įvykdytų pareigą taupyti energiją įmokėdamos įnašą į NEVEF (EVED 20 straipsnio 6 dalis).

Valstybės narės, kurios pasinaudoja EVED 7 straipsnio 4 dalies a–d punktais apskaičiuodamos energijos kiekį, reikalaujamą sutaupyti per pirmąjį įpareigojimo taikymo laikotarpį, turi taikyti pirmajam laikotarpiui pasirinktas galimybes ir atskirai apskaičiuoti jų poveikį pagal EVED 7 straipsnio 5 dalies a punktą.

6. ENERGIJOS KIEKIO ĮSKAIČIAVIMAS VYKDANT PAREIGĄ TAUPYTI ENERGIJĄ

EVED 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šie abu įpareigojimo taikymo laikotarpiai (2014–2020 m., nurodytas EVED 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos a punkte, ir 2021–2030 m., nurodytas b punkte) yra du atskiri laikotarpiai.

Iš esmės, kaip jau nurodyta dėl pirmojo laikotarpio, nustatant, ar įvykdytas to laikotarpio įpareigojimas, skaičiuojamas tik per tą laikotarpį sutaupytos energijos kiekis, nebent EVED būtų nurodyta kitaip.

Valstybės narės negali sutaupytos energijos kiekio skaičiuoti atgaline data, t. y. pagal EVED 7 straipsnio 7 dalį po 2020 m. gruodžio 31 d. sutaupytos energijos kiekis negali būti įskaičiuojamas į per 2014–2020 m. laikotarpį reikalaujamą sutaupyti kiekį.

Remiantis EVED 7 straipsnio 1 dalimi, valstybės narės gali įskaičiuoti sutaupytos energijos kiekį, kurį lemia politikos priemonės, nustatytos iki 2020 m. gruodžio 31 d. arba po tos datos, į per 2021–2030 m. laikotarpį reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį, jei dėl tų priemonių imamasi naujų atskirų veiksmų po 2020 m. gruodžio 31 d. ⁽⁷⁵⁾.

Iš esmės valstybės narės gali įskaičiuoti konkrečiais metais sutaupytos energijos kiekį tik nustatydamos tais metais sutaupytos energijos kiekį. Tačiau pagal EVED 7a straipsnio 6 dalies b punktą EVEIS taikančioms valstybėms narėms leidžiama įpareigotosioms šalims leisti skaičiuoti konkrečiais metais sutaupytos energijos kiekį tarsi jis būtų sutaupytas bet kuriais iš 4 ankstesnių ar 3 paskesnių metų, jeigu tai neįvyko pasibaigus atitinkamam įpareigojimo taikymo laikotarpiui, nurodytam EVED 7 straipsnio 1 dalyje.

Orientacinis pavyzdys

2014 m. sutaupytos energijos kiekis gali būti skaičiuojamas kaip sutaupytas 2017 m. (trejais metais vėliau), tačiau 2024 m. sutaupytos energijos kiekis negali būti skaičiuojamas kaip sutaupytas 2020 m., nors tai vieni iš 4 ankstesnių metų, nes tai atskiras įpareigojimo taikymo laikotarpis.

EVED 7 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta konkreti nuo šio principo nukrypti leidžianti nuostata. Jeigu pagal EVEIS, galiojusią bet kuriuo metu nuo 2009 m. gruodžio 31 d. iki 2014 m. gruodžio 31 d., įpareigotajai šaliai buvo leidžiama pasinaudoti galimybe „kaupiti ir skolintis“ (EVED 7a straipsnio 6 dalies b punktas), atitinkama valstybė narė gali bet kuriais metais po 2010 m. ir iki 2014 m. sausio 1 d. sutaupytos energijos kiekį skaičiuoti tarsi jis būtų sutaupytas po 2013 m. gruodžio 31 d. ir iki 2021 m. sausio 1 d., su sąlyga, kad įvykdomi visi EVED 7 straipsnio 8 dalies reikalavimai:

- a) energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos galiojo visą laiką nuo 2009 m. gruodžio 31 d. iki 2014 m. gruodžio 31 d. ir buvo įtraukta į valstybės narės pirmąjį pagal 24 straipsnio 2 dalį pateiktą NEEVVP;
- b) sutaupyti kiekiai gauti taikant EVEIS;

⁽⁷⁵⁾ Žr. 4 skirsnyje pateiktas apibrėžtis.

- c) sutaupyti kiekiai apskaičiuoti pagal V priedą ir
- d) apie metus, per kuriuos laikoma, kad buvo pasiekti apskaičiuoti sutaupyti kiekiai, buvo pranešta NEEVVP.

7. 7, 7A, 7B STRAIPSNIUOSE IR 20 STRAIPSNIO 6 DALYJE NURODYTŲ ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO ĮPAREIGOJIMŲ SISTEMŲ ARBA KITŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ POVEIKIO APSKAIČIAVIMO BENDRIEJI METODAI IR PRINCIPAI

Pagal EVED 7 straipsnio 9 dalį reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad energijos kiekis, sutaupytas dėl EVED 7a ir 7b straipsniuose bei 20 straipsnio 6 dalyje nurodytų politikos priemonių taikymo, būtų apskaičiuotas pagal EVED V priedą.

7.1. **Matavimo metodai**

7.1.1. *Ne apmokestinimo politikos priemonių matavimo metodai*

EVED V priedo 1 punkte nustatyti energijos, sutaupytos taikant kitas nei apmokestinimo priemonės, kiekio apskaičiavimo pagal EVED 7, 7a ir 7b straipsnius ir 20 straipsnio 6 dalį metodai.

Įpareigosios, dalyvaujančiosios ar įgaliotosios šalys ir įgyvendinančiosios valdžios institucijos, apskaičiuodamos sutaupyto energijos kiekį, gali taikyti toliau nurodytus metodus:

- a) numanomai sutaupyto kiekio nustatymą, atsižvelgdamos į nepriklausomai stebėto ankstesnio energijos vartojimo efektyvumo padidinimo panašiuose įrenginiuose rezultatus. Bendrai šis metodas vadinamas „ex ante“;
- b) sutaupyto kiekio išmatavimą, pagal kurį dėl įdiegtos priemonės ar priemonių rinkinio sutaupyto energijos kiekis nustatomas užregistravus faktinį energijos suvartojimo sumažėjimą, tinkamai atsižvelgiant į tokius veiksnius kaip papildomumas, ploto naudojimas, gamybos lygiai ir klimatinės sąlygos, kurie gali turėti įtakos suvartojimui. Bendrai šis metodas vadinamas „ex post“;
- c) sutaupyto kiekio moduliavimą, pagal kurį naudojamos inžinerinės sutaupyto energijos sąmatos. Šis metodas gali būti taikomas tik tada, kai sunku arba neproporcingai brangu nustatyti patikimus išmatuotus konkretaus įrenginio duomenis, pvz., keičiant kompresorių ar elektros variklį, kuris suvartoja kitokį kWh kiekį nei tas, kurio sutaupyto kiekio duomenys buvo nepriklausomai nustatyti, arba kai, vadovaudamiesi nacionaliniu lygmeniu nustatytomis metodikomis ir kriterijais, tas sąmatas sudaro kvalifikuoti arba akredituoti ekspertai, kurie yra nepriklausomi nuo atitinkamų įpareigotųjų, dalyvaujančiųjų ar įgaliotųjų šalių;
- d) sutaupyto kiekio įvertinimą apklausos būdu, pagal kurį nustatoma vartotojų reakcija į patarimus, informavimo kampanijas, ženklavinimą, sertifikavimo sistemas ar pažangiųjų skaitiklių naudojimą. Šis metodas gali būti taikomas tik apskaičiuojant energijos kiekį, sutaupytą dėl vartotojų elgesio pokyčių. Jo negalima taikyti apskaičiuojant įdiegtas fizines priemones sutaupytą kiekį.

7.1.2. *Apmokestinimo priemonių matavimo metodai*

Nustatant energijos kiekį, sutaupytą pagal su mokesčiais susijusias politikos priemones, nustatytas remiantis EVED 7b straipsniu ⁽⁷⁶⁾, taikomi EVED V priedo 4 punkte įtvirtinti principai:

- a) dėl apmokestinimo priemonių taikymo sutaupyto energijos kiekis įskaitomas tik jei tos priemonės viršija minimalius kurui taikomo apmokestinimo lygius, kaip reikalaujama Tarybos direktyvose 2003/96/EB arba 2006/112/EB;
- b) apskaičiuojant (energijos produktų) apmokestinimo priemonių poveikį, kainų elastingumas atitinka energijos paklausos reakciją į kainų pokyčius ir nustatomas remiantis naujais ir reprezentatyviais oficialių šaltinių duomenimis;
- c) energijos, sutaupyto taikant papildomas mokesčių politikos priemones, įskaitant fiskalines paskatas ar mokėjimą fondui, kiekis skaičiuojamas atskirai.

⁽⁷⁶⁾ Žr. IV priedėlį.

7.2. Priemonių gyvavimo trukmė ir taupymo poveikio mažėjimo laikui bėgant vertė

EVED V priedo 2 punkto i papunktyje nurodyta, kad „apskaičiuojant sutaupytos energijos kiekį atsižvelgiama į priemonių gyvavimo trukmę ir kokia verte taupymo poveikis laikui bėgant mažėja. Tai daroma apskaičiuojant kiekį, kuris bus sutaupomas kiekvienu atskiru veiksmu laikotarpiu nuo jo įgyvendinimo dienos iki atitinkamai 2020 m. gruodžio 31 d. arba 2030 m. gruodžio 31 d. Kitu atveju valstybės narės gali taikyti kitą metodą, kuriuo, remiantis skaičiavimais, gaunamas bent toks pat bendras kiekis. Naudodamos kitą metodą valstybės narės užtikrina, kad bendras sutaupytos energijos kiekis, apskaičiuotas taikant tą metodą, neviršytų sutaupytos energijos kiekio, kuris būtų gautas joms apskaičiavus kiekvienu atskiru veiksmu sutaupytos energijos kiekį laikotarpiu nuo to veiksmo įgyvendinimo dienos iki atitinkamai 2020 m. gruodžio 31 d. arba 2030 m. gruodžio 31 d.“

Sąvoka atskiro energijos taupymo veiksmo „gyvavimo trukmė“ yra susijusi su tuo, kad energija gali būti sutaupyta ne tik veiksmo įgyvendinimo, bet ir ateinančiais metais. Todėl „gyvavimo trukmė“ yra laikotarpis, per kurį tuo veiksmu bus toliau taupomas išmatuojamas energijos kiekis.

Apskaičiuodamos per veiksmo gyvavimo trukmę sutaupytos energijos kiekį, valstybės narės gali:

- kiekvienam veiksmui priskirti „faktinį“ energijos kiekį, kuris bus sutaupytas nuo veiksmo įgyvendinimo metų iki antrojo įpareigojimo taikymo laikotarpio pabaigos (t. y. 2030 m. gruodžio 31 d.) – tai paprastas metodas ⁽⁷⁷⁾.

Sutaupytos energijos kiekį priskirti vėlesniems metams nei 2030 m. neleidžiama. Valstybės narės gali skaičiuoti energijos kiekį, sutaupytą taikant iki 2030 m. nustatytas politikos priemones, kaip kiekį, sutaupytą vykdant pareigą taupyti energiją po 2030 m., tik jeigu dėl tų priemonių imamasi naujo atskiro veiksmo paskesniu įpareigojimo taikymo laikotarpiu,

- taikyti „indekso vertę“, kuri rodo numatomą veiksmo gyvavimo trukmę ⁽⁷⁸⁾,
- apriboti atskiroms priemonėms priskiriamą gyvavimo trukmę ⁽⁷⁹⁾, pavyzdžiui, valstybė narė galėtų apriboti gyvavimo trukmę iki 5 metų. Šį metodą taikančios valstybės narės turi užtikrinti, kad rezultatas nebūtų didesnis, nei taikant paprastąjį principą, arba
- taikyti visą gyvavimo trukmę, bet diskontuoti per ateinančius metus sutaupytos energijos kiekį ⁽⁸⁰⁾ – jeigu pagrįsta, taikydama šį metodą, valstybė narė galėtų diskontuoti paskesniais metais sutaupytos energijos kiekį taikydama 10 % metinę normą. Vėlgi, ji turi užtikrinti, kad rezultatas nebūtų didesnis, nei taikant paprastąjį principą.

Sutaupytos energijos kiekį įskaičiuodamos į suminį galutinės energijos kiekį, sutaupytą taikant bet kurią politikos priemonę, valstybės narės turi atsižvelgti į šiuos aspektus:

- i) kada priemonė įgyvendinama;
- ii) koks metinis sutaupytos energijos kiekis ir
- iii) ar dėl priemonės tebebus taupoma energija 2030 m. ⁽⁸¹⁾

Dėl pastatams skirtų politikos priemonių ES standarte EN 15459-1:2017 ⁽⁸²⁾ jau pateiktos gyvavimo trukmės įvertinimo gairės.

⁽⁷⁷⁾ SWD(2013) 451 final, 47 ir 49–52 konstatuojamosios dalys.

⁽⁷⁸⁾ SWD(2013) 451 final, 53 konstatuojamoji dalis.

⁽⁷⁹⁾ SWD(2013) 451 final, 54 konstatuojamoji dalis.

⁽⁸⁰⁾ SWD(2013) 451 final, 55 konstatuojamoji dalis.

⁽⁸¹⁾ Lees, E. ir Bayer, E. (2016 m. vasario mėn.), *Toolkit for energy efficiency obligations (Regulatory Assistance Project)*; <http://www.raponline.org/document/download/id/8029>

⁽⁸²⁾ *Energy performance of buildings – Economic evaluation procedure for energy systems in buildings – Part 1: Calculation procedures*, <https://www.en-standard.eu/din-en-15459-1-energy-performance-of-buildings-economic-evaluation-procedure-for-energy-systems-in-buildings-part-1-calculation-procedures-module-m1-14/>.

Ypatingo atidumo reikia nurodant poveikio elgesiui priemonių, kurios nėra susijusios su fizinių priemonių montavimu, gyvavimo trukmę⁽⁸³⁾. Poveikio elgesiui priemonės turi grįžtamąjį poveikį, nes laikotarpio, per kurį bus palaikomas efektyvus elgesys, trukmę gali lemti įvairūs veiksniai. Jeigu, pavyzdžiui, skatinamas efektyvus elgesys yra ekologiškas vairavimas, priklausomai nuo vairuotojų ir ekologiško vairavimo mokymo tipo, ekologiško vairavimo mokymo poveikis gali trukti tik kelias dienas, bet gali trukti ir iki kelerių metų.

Pavyzdžiai, kaip galima apskaičiuoti priemonių gyvavimo trukmę

1. Paprastasis metodas

Atskiru veiksmu (pvz., langų pakeitimu) per metus sutaupoma 1 tne energijos ir toliau toks pat energijos kiekis sutaupomas kiekvienais metais. Jeigu veiksmas vykdomas 2021 m., 2021 m. dėl jo bus sutaupyta 1 tne ir po 1 tne kiekvienais paskesniais metais iki 2030 m., t. y. iš viso 10 tne iki 2030 m. Jeigu veiksmas vykdomas 2022 m., kiekvienais metais nuo 2022 iki 2030 m. dėl jo bus sutaupyta po 1 tne, t. y. iš viso 9 tne. Jeigu veiksmas vykdomas 2030 m., energijos bus sutaupyta tik tais metais, t. y. iš viso 1 tne.

Valstybė narė per laikotarpį turi sutaupyti 65 mln. tne ir planuoja tai pasiekti per metus surengdama vieną informavimo kampaniją, dėl kurios imamasi, pvz., milijono veiksmų (tyrimas parodė, kad kiekvieno veiksmo efektyvumas yra 1 tne) ir per metus atliekama milijonas langų pakeitimų (manoma, kad kiekvieno jų vertė yra 1 tne). Dėl kiekvienos informavimo kampanijos per metus, kuriais vykdoma kampanija, būtų sutaupyta 1 mln. tne, o dėl 10 kampanijų per 10 metų iki 2030 m. gruodžio 31 d. – iš viso **10 mln. tne**. Pirmais metais pakeitus milijoną langų sutaupytos energijos kiekis bus lygus 10 mln. tne, antrais metais paketis milijoną langų – 9 mln. tne, trečiais metais – 8 mln. tne, ketvirtais – 7 mln. tne, penktais – 6 mln. tne, šeštais – 5 mln. tne, septintais – 4 mln. tne, aštuntais – 3 mln. tne, devintais – 2 mln. tne ir dešimtais – 1 mln. tne, t. y. iš viso **55 mln. tne** iki 2030 m. gruodžio 31 d. Tad dėl informavimo kampanijų ir langų pakeitimo sutaupytos energijos kiekis yra 10 mln. tne + 55 mln. tne = **65 mln. tne**.

Priešingai, vykdant trumpesnės trukmės veiksmą (pvz., informavimo kampaniją), per veiksmo įgyvendinimo metus galima sutaupyti 1 tne energijos, o vėliau nesutaupyti nieko. Bet kuriais įgyvendinimo metais per 2021–2030 m. laikotarpį bus sutaupyta 1 tne.

Jeigu valstybė narė imasi daugiausia atskirų trumpos gyvavimo trukmės veiksmų 10 metų įpareigojimo taikymo laikotarpio pradžioje, jai reikės taikyti papildomas priemones, kad sutaupytų energijos kiekį, reikalaujamą pagal 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą.

Paprastasis metodas akivaizdžiai tenkina sąlygą, kad taikant apskaičiavimo metodą reikalaujamas sutaupyti energijos kiekis būtų faktiškai pasiektas. Tačiau valstybės narės gali nuspręsti, kad tinkamesni alternatyvūs metodai.

2. Indekso vertės metodas

Viena alternatyva – suteikti kiekvienam veiksmui indekso vertę, kuri atspindi numatomą gyvavimo trukmę. Informavimo kampanijai būtų galima suteikti indekso vertę, lygią 0,25, o langų pakeitimui – 6. Jeigu dėl kiekvieno iš šių veiksmų per metus sutaupoma 1 tne, informavimo kampanijai priskiriamas sutaupytos energijos kiekis būtų lygus $(1 \text{ tne} \times 0,25) = 0,25 \text{ tne}$. Langų pakeitimui priskiriamas sutaupytos energijos kiekis bet kuriais veiksmo įgyvendinimo metais būtų lygus $(1 \text{ tne} \times 6) = 6 \text{ tne}$.

Todėl būtų skaičiuojama, kad dėl informavimo kampanijų per jų vykdymo metus sutaupoma 0,25 mln. tne, arba dėl 10 kampanijų per 10 metų iki 2030 m. pabaigos – iš viso **2,5 mln. tne**. Jeigu per laikotarpį atliekama 7 mln. langų pakeitimų, 7 mln. tne sutaupytos energijos kiekio padauginus iš koeficiento 6 gautume **42 mln. tne**. Tad dėl informavimo kampanijų ir langų pakeitimo sutaupytos energijos kiekis būtų skaičiuojamas kaip lygus 2,5 mln. tne + 42 mln. tne = **44,5 mln. tne**.

Šį metodą taikanti valstybė narė turi užtikrinti, kad rezultatas nebūtų didesnis nei taikant paprastąjį principą.

3. Ribojimo metodas

Kita alternatyva – riboti atskiriems veiksams priskiriamą gyvavimo trukmę. Pavyzdžiui, būtų galima rinktis 5 metų ribą. Informavimo kampanijai priskiriamas sutaupytos energijos kiekis būtų lygus **1,25 mln. tne**, pvz., 0,25 mln. tne – 2022 m., 0,25 mln. tne – 2023 m., 0,25 mln. tne – 2024 m., 0,25 mln. tne – 2025 m. ir 0,25 mln. tne – 2026 m. Bet kuriais veiksmo įgyvendinimo metais langų pakeitimui priskiriamas sutaupytos energijos kiekis būtų lygus $(1 \times 5) = \mathbf{5 \text{ mln. tne}}$, pvz., 1 mln. tne – 2022 m., 1 mln. tne – 2023 m., 1 mln. tne – 2024 m., 1 mln. tne – 2025 m. ir 1 mln. tne – 2026 m.

⁽⁸³⁾ Taip pat žr. VI ir VIII priedėlius.

Vėlgi, šį metodą taikanti valstybė narė turi užtikrinti, kad rezultatas nebūtų didesnis nei taikant paprastąjį principą.

Siekiant parodyti visą energijos vartojimo efektyvumo politikos priemonės vertę, pagal EVED V priedo 2 punkto i papunktį reikalaujama, kad valstybės narės atsižvelgtų į taupymo poveikio mažėjimą per kiekvienos priemonės gyvavimo trukmės laikotarpį⁽⁸⁴⁾. Siekiama užtikrinti, kad būtų apskaičiuotas faktinis sutaupytos energijos kiekis, turint omenyje, kad, pavyzdžiui, taikant naują efektyviai energiją naudojančią produktą, po kelių naudojimo metų sutaupytos energijos kiekis negali būti toks pats⁽⁸⁵⁾. Todėl valstybės narės turi į tai atsižvelgti savo metodikose. Taupymo poveikio mažėjimo vertė gali skirtis pagal politikos priemonės rūšį, kiekviena valstybė narė turi ją nurodyti ir paaiškinti vadovaudamasi EVED V priedo 2 punkto i papunkčiu⁽⁸⁶⁾.

7.3. Papildomumas

Į papildomumo reikalavimą reikia atsižvelgti nustatant energijos kiekį, sutaupytą taikant visų rūšių politikos priemones. Pagrindiniai principai išdėstyti EVED V priedo 2 punkto a ir b papunkčiuose:

- „a) turi būti įrodyta, kad sutaupyta energijos kiekis yra papildomas tam kiekiui, kuris būtų sutaupyta bet koku atveju, įpareigotajai, dalyvaujančiajai ar įgaliojamajai šaliai arba įgyvendinančiajai valdžios institucijai nesiimant veiksmų. Kad galėtų nustatyti, koks sutaupytos energijos kiekis gali būti nurodomas kaip papildomas, valstybės narės atsižvelgia į tai, kokia būtų energijos vartojimo ir paklausos raida neįgyvendinus atitinkamos politikos priemonės, įvertindama bent šiuos veiksnius: energijos vartojimo tendencijas, vartotojų elgesio pokyčius, technologijų pažangą ir kitų Sąjungos arba nacionaliniu lygmeniu įgyvendintų priemonių paskatintus pokyčius;
- b) dėl privalomos Sąjungos teisės įgyvendinimo sutaupyta energijos kiekis laikomas kiekiu, kuris būtų sutaupyta bet kuriuo atveju, todėl jis negali būti laikomas sutaupytu energijos kiekiu 7 straipsnio 1 dalies taikymo tikslu.“

Tai reiškia, kad jeigu valstybė narė pasiekia tam tikrą sutaupytos energijos kiekį ar laipsnį, ji gali nurodyti tik sutaupytos energijos kiekį, viršijantį šią ribą, su sąlyga, kad įvykdyti kiti reikalavimai, pvz., galima įrodyti ir patikrinti, kad energija sutaupyta dėl atitinkamo veiksmo ir (arba) priemonės.

Taip pat pagal EVED V priedo 2 punkto a papunktį reikalaujama, kad valstybės narės atsižvelgtų į esamus rinkos pokyčius ir nustatytų bazinį scenarijų. Tai ypač svarbu siekiant išvengti pasipelnymo problemos, su kuria dažnai susiduriama tiekėjų išpareigojimų ir finansinės paramos sistemų atžvilgiu. Pavyzdžiui, jeigu pagal nacionalinę pastatų renovacijos rėmimo sistemą konkrečiais metais remiama 100 atskirų veiksnių, kai kurie iš šių veiksnių vis tiek būtų įvykę (netaikant sistemos) ir turi būti išskaičiuoti.

Analogiškai, kai politika įgyvendinama daug metų, labai tikėtina, kad ji turės rinkos persitvarkymo poveikį. Pavyzdžiui, privačios suinteresuotosios šalys į tai atsižvelgs savo produktų, paslaugų ir pan. plėtros strategijose. Tai reiškia, pavyzdžiui, kad esamas rinkos vidurkio tendencijas iš dalies gali lemti ankstesniais metais vykdytos politikos poveikis. Todėl jeigu tyrimas atliekamas siekiant įvertinti pasipelnymo problemos poveikį, tikėtina, kad tam tikras šiandien juntamas poveikis taip pat yra ir ankstesnių metų šalutinis poveikis. EVED V priedo 2 punkto b ir c papunkčiuose numatytos nuo šių pagrindinių principų nukrypti leidžiančios nuostatos:

„Taikant nukrypti nuo to reikalavimo leidžiančią nuostatą, sutaupyta energijos kiekis, susijęs su esamų pastatų renovacija, gali būti laikomas sutaupytu energijos kiekiu 7 straipsnio 1 dalies taikymo tikslu, su sąlyga, kad užtikrinamas V priedo 3 punkto h papunktyje nurodytas reikšmingumo kriterijus. Kiekį, sutaupytą įgyvendinant nacionalinius būtiniausius reikalavimus, nustatytus naujiems pastatams prieš perkeliant į nacionalinę teisę Direktyvą 2010/31/ES, galima laikyti sutaupytu energijos kiekiu 7 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo tikslu, su sąlyga, kad užtikrinamas reikšmingumo kriterijus ir tą sutaupytą kiekį valstybės narės nurodė savo nacionaliniuose energijos vartojimo efektyvumo veiksnių planuose pagal 24 straipsnio 2 dalį;

- c) atsižvelgti galima tik į tokį sutaupytą kiekį, kuris viršija šiuos lygius:

- i) Sąjungos naujų keleivinių automobilių ir naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamų teršalų normas, įgyvendinus Europos Parlamento ir Tarybos reglamentus (EB) Nr. 443/2009 ir (ES) Nr. 510/2011;
- ii) Sąjungos reikalavimus, susijusius su tam tikrų su energija susijusių gaminių pašalinimu iš rinkos, įgyvendinus įgyvendinimo priemones pagal Direktyvą 2009/125/EB;“

⁽⁸⁴⁾ Daugiau paaiškinimų ir pavyzdžių žr. VIII priedėlyje.

⁽⁸⁵⁾ Daugiau paaiškinimų ir pavyzdžių žr. VIII priedėlyje.

⁽⁸⁶⁾ Taip pat žr. VIII priedėlį.

Be to, valstybės narės turi įvertinti ir pagal savo nacionalinę teisę viršyti Reglamente (ES) 2019/631 nustatytus lygius, o įgyvendinus peržiūrėtą Netaršių transporto priemonių direktyvą – ir tam tikrų rūšių netaršių transporto priemonių viešiesiems pirkimams nustatytus minimalius tikslus.

7.3.1. Papildomumas, susijęs su pastatų renovacijai skirtomis priemonėmis ⁽⁸⁷⁾

EVED V priedo 2 punkto b papunktyje nustatytas bendrasis principas, pagal kurį dėl privalomos Sąjungos teisės įgyvendinimo sutaupyto energijos kiekis turi būti laikomas kiekiu, kuris būtų sutaupyta bet kuriuo atveju, todėl neturi būti nurodytas kaip sutaupyta.

Apskritai statybos kodeksuose, siejamuose su pastatų energiniu naudingumu, nustatyti pagal ES teisę (PEND) privalomi reikalavimai, todėl jie yra įprastinės veiklos scenarijaus dalis.

Nukrypstant nuo šio principo, valstybės narės gali skaičiuoti visą dėl pastatų renovacijos sutaupyto energijos kiekį, jeigu tenkinamas EVED V priedo 3 punkto h papunktyje nustatytas reikšmingumo kriterijus ir visas energijos kiekis sutaupomas taikant politikos priemones, kuriomis skatinama renovacija. Be to, jos turi įrodyti, kad nurodytas dėl priemonių sutaupyto energijos kiekis viršija energijos kiekį, kuris būtų sutaupyta netaikant šių priemonių. Jos turėtų parodyti, kad įpareigotoji, dalyvaujančioji ar įgaliotoji šalis padėjo pasiekti nurodytą sutaupyto energijos kiekį ⁽⁸⁸⁾.

Apskaičiuojant sutaupyto energijos kiekį pirmiausia įvertinamas energijos suvartojimas pastate iki renovacijos ir po jos. Valstybės narės gali taikyti šią nukrypti leidžiančią nuostatą abiem įpareigojimo taikymo laikotarpiams nuo Direktyvos, kuria iš dalies keičiama direktyva ((ES) 2018/2002) įsigaliojimo dienos, t. y. nuo 2018 m. gruodžio 24 d.

Pavyzdys

Pagal nacionalinį statybų kodeksą reikalaujama, kad kapitališkai renovuojamų pastatų energinis naudingumas būtų pagerintas bent iki B energinio naudingumo klasės. Atitinkama valstybė narė negali nurodyti dėl to sutaupyto energijos kiekio kaip sutaupyto pagal 7 straipsnį.

Tačiau ji gali nurodyti sutaupyto energijos kiekį kaip sutaupytą, jeigu taikė renovacijos skatinimo priemonę (pvz., namų ūkiams teikiama subsidija renovacijai, kurios kitu atveju jie nesiimtų). Tokiu atveju visas dėl tos priemonės sutaupyto energijos kiekis gali būti nurodytas kaip sutaupyta neatsižvelgiant į tai, ar padidėja energinio naudingumo klasė (t. y. visą sutaupyto energijos kiekį galima nurodyti kaip sutaupytą nuo D energinio naudingumo klasės perėjus prie C klasės arba nuo D klasės prie B klasės arba nuo D klasės prie A klasės ir t. t.).

Renovacijos projektai turi atitikti nacionalinius būtinuosius energinio naudingumo reikalavimus, nustatytus pagal PEND. Gali būti skatinama taikyti priemones, kuriomis remiami platesnio užmojo tikslai, t. y. siekti didesnio, nei reikalaujama, energinio naudingumo.

7.3.2. Papildomumas, susijęs su naujų pastatų statybai skirtomis priemonėmis

Įsigaliojus EVED su pakeitimais ir, jeigu reikia, ją perkėlus į nacionalinę teisę ar įgyvendinus, valstybės narės gali kiekį, sutaupyta įgyvendinant nacionalinius būtinuosius naujų pastatų reikalavimus, įtraukti tik į energijos kiekį, kurį reikalaujama sutaupyti per pirmąjį įpareigojimo taikymo laikotarpį (2014–2020 m.), su sąlyga, kad:

- i) jis atitinka nacionalinius būtinuosius reikalavimus, nustatytus iki PEND perkėlimo į nacionalinę teisę, t. y. iki 2012 m. liepos 9 d. (žr. PEND 28 straipsnio 1 dalį);

⁽⁸⁷⁾ PEND 7 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad kapitališkai renovuojamų pastatų ar jų dalių energinis naudingumas būtų pagerintas taip, kad atitiktų pagal 4 straipsnį nustatytus minimalius energinio naudingumo reikalavimus, kiek tai įmanoma techniniu, funkcinio ir ekonominio požiūriu“.

PEND 2 straipsnio 10 dalyje terminas „kapitalinė renovacija“ apibrėžiamas kaip pastato renovacija, kai:

- a) visa pastato atitvarų arba techninių pastato sistemų renovacijos kaina sudaro daugiau kaip 25 % pastato vertės, neįskaitant žemės sklypo, ant kurio stovi pastatas, vertės, arba
- b) renovuojama daugiau nei 25 % pastato atitvarų ploto.

Valstybės narės pasirinktinai gali taikyti a arba b punktą.

⁽⁸⁸⁾ Žr. EVED 41 konstatuojamąją dalį.

ii) jis yra reikšmingas ir

iii) jis nurodytas NEEVVP ne vėliau kaip 2017 m. balandžio 30 d. (žr. EVED 24 straipsnio 2 dalį).

Energijos kiekis gali būti nurodytas kaip sutaupyta energija tik nuo EVED su pakeitimais įsigaliojimo dienos ir tik apskaičiuojant suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį, kurį reikalaujama pasiekti iki 2020 m. gruodžio 31 d. Valstybės narės turi įrodyti, kad taikant nacionalinius būtinuosius reikalavimus buvo sutaupyta išmatuojamas energijos kiekis, kuris kitu atveju nebūtų sutaupyta. Jeigu nacionalinės perkėlimo į nacionalinę teisę ar įgyvendinimo priemonės reikalingos, kad ši sutaupyta energija būtų galima nurodyti kaip sutaupyta energiją, jos turi būti patvirtintos ir pradėtos taikyti dar nenurodžius sutaupytos energijos kiekio.

Jeigu valstybė narė pasinaudoja nukrypti leidžiančia nuostata, ji turi atidžiai įvertinti galimą išimties, numatytos EVED 7 straipsnio 4 dalies d punkte (ankstyvieji veiksmai), poveikį ir užtikrinti, kad būtų išvengta dvigubos apskaitos.

Pastatų statybos projektai turi atitikti nacionalinius būtinuosius energinio naudingumo reikalavimus. Gali būti skatinama taikyti priemonės, kuriomis remiami platesnio užmojo tikslai, t. y. siekti didesnio, nei reikalaujama, energinio naudingumo.

7.3.3. Papildomumas, susijęs su viešųjų organizacijų pastatais

Iš esmės EVED V priedo 2 punkto b papunktyje numatyta nuo papildomumo principo nukrypti leidžianti nuostata taip pat taikoma sutaupyta energija kiekiui, susijusiam su viešųjų organizacijų pastatų renovacija, nes toks sutaupyta energijos kiekis susijęs su esamų pastatų renovacija (žr. EVED V priedo 2 punkto b papunkčio antrą sakinį).

Šios nukrypti leidžiančios nuostatos tikslas – leisti valstybėms narėms nuo pakeitimų direktyvos įsigaliojimo dienos visą pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį sutaupyta energiją kiekį, kurį lemia, pvz., priemonės, taikytos siekiant užtikrinti 3 % šildomų ir (arba) vėsinamų centrinės valdžios subjektams priklausančių ir jų naudojamų (žr. 5 straipsnį) pastatų bendro ploto renovacijos rodiklį, nurodyti kaip sutaupyta energiją.

Tačiau valstybės narės turi įrodyti, kad visas sutaupyta energija kiekis pasiektas taikant politikos priemones, kurios įgyvendintos viešųjų organizacijų pastatų renovacijos tikslais⁽⁸⁹⁾. Jos negali skaičiuoti sutaupyta energijos kiekio, kuris būtų pasiektas netaikant politikos priemonės. Todėl valstybės narės turi įrodyti reikšmingumą. Jeigu nacionalinės perkėlimo į nacionalinę teisę ar įgyvendinimo priemonės reikalingos, kad ši sutaupyta energija būtų galima nurodyti kaip sutaupyta energiją, jos turi būti pradėtos taikyti dar nenurodžius sutaupyta energijos kiekio.

Sutaupyta energija kiekį, kurį nurodo kaip sutaupyta įgyvendinant politikos priemones, skirtas viešųjų organizacijų pastatų renovacijai, valstybės narės turi apskaičiuoti pagal V priedo nuostatas. Sutaupyta energija kiekis, įskaičiuotas į pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį reikalaujamą sutaupyti galutinės energijos kiekį, turi būti išreiškiamas suvartotos galutinės energijos kiekiu. Jeigu sutaupyta energija kiekis išreiškiamas pirminės energijos kiekiu, valstybės narės turi taikyti EVED IV priede nurodytus perskaičiavimo koeficientus.

7.3.4. Papildomumas, susijęs su įgyvendinimo priemonėmis pagal Ekologinio projektavimo direktyvą⁽⁹⁰⁾

Vien tik katilų pakeitimas nelaikomas renovacijos priemone, nes taikoma speciali EVED V priedo 2 punkto c papunkčio nuostata. Todėl visų pirma atsižvelgiama į būtinuosius reikalavimus pagal specialias ekologinio projektavimo nuostatas⁽⁹¹⁾. Energijos kiekis, sutaupyta pakeitus prietaisais, kuriems taikomi ekologinio projektavimo teisės aktai, pvz., patalpų šildytuvus, gali būti skaičiuojamas kaip sutaupyta energija kiekis, tik jeigu viršijami būtinieji ekologinio projektavimo reikalavimai, išskyrus išankstinio pakeitimo atvejus (žr. EVED V priedo 2 punkto e papunktį).

Jeigu valstybė narė taiko paskatas ar teikia subsidijas produktams, kuriems galioja ES energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo taisyklės, rekomenduojama siekti aukštesnės energinio naudingumo klasės. Pavyzdžiui, paskata ar subsidija, kuria skatinama montuoti naujus, energiją efektyviau naudojančius katilus, būtų taikoma tik dviem aukščiausiomis skaitlingoms energijos vartojimo efektyvumo ženklo klasėms priskiriamams katilams, atsižvelgiant į atitinkamam laikotarpiui aktualius rinkos duomenis.

⁽⁸⁹⁾ Žr. EVED 41 konstatuojamąją dalį.

⁽⁹⁰⁾ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB, nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistemą (OL L 285, 2009 10 31, p. 10).

⁽⁹¹⁾ Taisyklės pagal produktų kategorijas žr.

https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/energy-efficient-products_en.

7.3.5. Papildomumas, susijęs su energijos vartojimo auditais pagal 8 straipsnį

Pagal 8 straipsnio 4 dalį reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad didelės įmonės (t. y. įmonės, kurios nėra MVĮ) privalėtų atlikti energijos vartojimo auditą kas 4 metus; tai savaime nelemia energijos taupymo.

Priemonės, kuriomis skatinamas ar remiamas audito rekomendacijų įgyvendinimas, griežtesnės, nei minimaliai reikalaujama pagal 8 straipsnį – 8 straipsnio 7 dalies antroje pastraipoje nurodyta, kad valstybės narės „gali įgyvendinti skatinamąją ir paramos sistemą“. Todėl dėl tokių priemonių sutaupytos energijos kiekis gali būti skaičiuojamas tarsi kitu atveju jis nebūtų sutaupytas, su sąlyga, kad laikomasi reikšmingumo kriterijaus. Tas pats reikalavimas taikomas energijos kiekiui, sutaupytam įgyvendinant MVĮ skirtas priemones.

7.4. Reikšmingumas ir tinkamumas

Be papildomumo principo, valstybės narės turi atitikti reikšmingumo kriterijų. Į automatinį ES teisės aktų taikymą ar savarankiškus pagerinimus, kuriuos lėmė rinkos jėgos ar technologiniai pokyčiai (pavyzdžiui), negali būti atsižvelgiama, nes valstybės narės negali į skaičiavimus įtraukti veiksmų, kurie vis tiek būtų buvę įvykdyti.

Nacionalinių valdžios institucijų veikla įgyvendinant politikos priemonę turi būti reikšminga siekiant sutaupyti nurodytą energijos kiekį; kitaip tariant,

- jos turi būti prisidėjusios prie atitinkamo atskiro veiksmo įgyvendinimo ir
- subsidija arba įpareigotosios, dalyvaujančiosios ar įgaliosios šalies dalyvavimas akivaizdžiai turi turėti daugiau nei minimalų poveikį galutinio vartotojo sprendimui investuoti į energijos vartojimo efektyvumą.

Todėl valstybės narės turi įrodyti, kad energijos kiekis sutaupytas taikant politikos priemonę, kuria siekiama paskatinti taupyti galutinę energiją ⁽⁹²⁾. Priemonės, kurių imtasi pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/842 ⁽⁹³⁾, gali būti laikomos reikšmingomis, tačiau valstybės narės turi įrodyti, kad jas įgyvendinus pasiektas didesnis energijos vartojimo efektyvumas, kurį galima patikrinti ir išmatuoti arba įvertinti.

Pavyzdžiui, siekiant įrodyti reikšmingumą, nepakanka nurodyti pagal finansavimo sistemas teikiamos subsidijos sumos, nes ji savaime neįrodo, kad subsidijos turėjo įtakos galutinių vartotojų investiciniams sprendimams. Veiksmų dalyvių vaidmuo iš esmės gali būti įrodytas netaikant subsidijos kriterijaus; standartizuoti veiksmai (pvz., produktų montavimo standartų kūrimas, konsultavimas energetikos klausimais ir energijos vartojimo auditai, rengiami faktiškai įgyvendinus veiksmus) gali būti svarbus reikšmingumo rodiklis.

Siekdamos užtikrinti atitiktį, valstybės narės galėtų nustatyti bendruosius reikšmingumo reikalavimus pagal EVEIS ar alternatyvias priemones ir pagal tuos reikalavimus patikrinti kiekvieną atskirą projektą ⁽⁹⁴⁾. Jais galėtų būti nustatyta, kad šalys (pvz., teikiančios paraišką išduoti baltąjį sertifikatą ⁽⁹⁵⁾) privalo dokumentais pagrįsti ir įrodyti, kad jos tiesiogiai prisidėjo prie veiksmo įgyvendinimo.

Galėtų būti reikalaujama, kad įpareigotosios šalys įrodytų, kad:

- jos prisidėjo tiesiogiai ar netiesiogiai (t. y. per tarpininkus) ir
- sprendimas buvo priimtas iki veiksmo įgyvendinimo.

Valstybės narės taip pat galėtų reikalauti, pavyzdžiui, kad:

- skirstymo sistemų operatoriai (t. y. įpareigotosios šalys) ir trečiosios šalys sudarytų sutartį;

⁽⁹²⁾ Kriterijus, kuriais remiantis NEEVVP ir pagal 7 straipsnį teikiamuose pranešimuose įrodomas reikšmingumas, žr. IX priedėlyje.

⁽⁹³⁾ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įsipareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 156, 2018 6 19, p. 26).

⁽⁹⁴⁾ Žr. XII priedėlį.

⁽⁹⁵⁾ Įgaliojimus suteikiančios įstaigos išduotas teisinis dokumentas, kuriuo garantuojama, kad pasiektas nurodytas sutaupytos energijos kiekis. Kiekvienas sertifikatas yra unikalus ir atsekamas produktas, suteikiantis nuosavybės teisę į tam tikrą papildomą sutaupytos energijos kiekį ir užtikrinantis, kad toks sutaupytos energijos kiekis nebuvo niekur kitur apskaitytas.

- energija nebuvo pradėta taupyti iki sutarties sudarymo;
- šalys sutaupytos energijos kiekį gali įskačiuoti kaip sutaupytą, tik kai jos tiesiogiai dalyvavo įgyvendinant priemonę (pvz., atlikdamos energijos vartojimo auditą, teikdamos subsidijas ir t. t.) ir
- būtų parengti susitarimai, apimantys visą grandinę nuo įpareigotųjų šalių iki galutinių energijos vartotojų.

7.5. Priemonės, kuriomis skatinama ant pastatų arba juose savoms reikmėms montuoti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas

Svarbu atskirti:

- EVED 7 straipsnio 4 dalies f punkte numatytą galimybę ant pastatų ar juose sumontuotais įrenginiais savoms reikmėms pasigaminant energiją išskačiuoti iš sutaupytos energijos kiekio, apskačiuoto pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis, ir
- paaiškinimą EVED V priedo 2 punkto e papunktyje, pagal kurį sutaupytos energijos kiekis, pasiektas taikant priemones, skatinančias ant pastatų arba juose montuoti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, iš esmės gali būti įskačiuojamas į reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį pagal 7 straipsnio 1 dalį.

Tai taip pat paaiškinta EVED 43 konstatuojamojoje dalyje.

Remdamosi EVED V priedo 2 punkto e papunkčiu, valstybės narės gali sutaupytos energijos kiekį, pasiektą taikant priemones, skatinančias ant pastatų arba juose savoms reikmėms montuoti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, įskačiuoti į energijos kiekį, kurį reikalaujama sutaupyti pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį, su sąlyga, kad dėl tokių priemonių galutinės sutaupytos energijos kiekis yra patikrinamas, išmatuojamas ar įvertinamas ir jis apskačiuojamas pagal EVED V priedo nuostatas ⁽⁹⁶⁾.

Todėl taip pat taikomi papildomumo ir reikšmingumo reikalavimai bei valstybių narių nustatytos stebėsenos ir tikrinimo taisyklės.

Valstybės narės turi įrodyti, kad taikant tokias priemones galutinės energijos sutaupoma, nes pereinama prie kitos technologijos. Pavyzdžiui, energijos kiekis, sutaupytas pastatuose įdiegus veiksmingesnes šildymo ir karšto vandens technologijas, įskaitant energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, atitinka visus reikalavimus, kol valstybės narės gali užtikrinti, kad toks energijos kiekis yra papildomas, išmatuojamas ir patikrinamas pagal V priede nustatytus metodus ir principus ⁽⁹⁷⁾.

Šis principas išaiškintas EVED V priedo 2 punkto e papunktyje ir yra taikomas siekiant bendro EVED 7 straipsnio 1 dalyje nustatyto tikslo, t. y. taupyti galutinę energiją, neatsižvelgiant į naudojamą technologiją (tai gali būti priemonė, skatinanti atsinaujinančiuosius išteklius ar iškastinius energijos šaltinius naudojanči technologiją, dėl kurios sumažėja faktinis energijos suvartojimas pastatuose, transporto ar pramonės sektoriuose).

EVED V priedo 2 punkto e papunktyje pateikiama aiški nuoroda į pareigą taupyti energiją, nustatytą 7 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią reikalaujama, kad valstybės narės sutaupytų tam tikrą suminį galutinės energijos kiekį, ir kuria siekiama faktiškai mažinti fizinio ar juridinio asmens suvartojamos energijos kiekį (vadovaujantis V priedo 1 punkto b papunkčiu). 2 straipsnio 5 dalyje terminas „sutaupyta energija“ apibrėžiama kaip sutaupytos energijos kiekis, nustatomas matuojant ir (arba) įvertinant suvartojimą prieš tai ir po to, kai buvo įgyvendinta energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonė, kartu užtikrinant suvartoto energijos kiekio normalizavimą atsižvelgiant į išorės sąlygas, darančias poveikį energijos vartojimui. Kadangi EVED 7 straipsniu siekiama faktiškai mažinti galutinės energijos vartojimą, galima daryti išvadą, kad pagal V priedo 2 punkto e papunktį reikalaujama įrodyti, kad taikant priemones, skatinančias ant pastatų arba juose savoms reikmėms montuoti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, taupoma energija, t. y. faktiškai sumažėja galutinės energijos vartojimas.

⁽⁹⁶⁾ Informaciją apie priemones, skatinančias ant pastatų arba juose savoms reikmėms montuoti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, žr. X priedėlyje.

⁽⁹⁷⁾ Žr. X priedėlį.

Valstybės narės gali lanksčiai išreikšti sutaupytos energijos kiekį suvartotos galutinės arba pirminės energijos kiekiu, kaip numatyta V priedo 3 punkto d papunktyje (alternatyvios politikos priemonės) ir 7a straipsnio 4 dalyje (EVEIS). Tačiau išlieka pareiga užtikrinti suminių sutaupytos energijos kiekį pagal parduodamos energijos kiekį (iki 2020 m.) ir galutinės suvartotos energijos kiekį (2021–2030 m.).

7.6. Priemonės, kuriomis skatinama diegti taupiau energiją vartojančius produktus ir transporto priemonės

I valstybių narių energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės transporto srityje galima atsižvelgti siekiant įvykdyti pareigą taupyti galutinę energiją ⁽⁹⁸⁾. Šios priemonės apima:

- politiką, kuria skatinama naudoti taupiau energiją vartojančias transporto priemones arba pereiti prie kitų transporto rūšių – dviračių, ėjimo pėsčiomis ir bendrojo transporto ir
- susisiekimą ir miestų planavimą, mažinantį transporto poreikį.

Netaršių transporto priemonių viešieji pirkimai atitinka reikalavimus, jeigu papildomai įvykdomi būtinieji reikalavimai, nustatyti peržiūroje Netaršių transporto priemonių direktyvoje.

Sistemos, kuriomis skatinama sparčiau diegti naujas taupiau energiją vartojančias transporto priemones, arba politika, kuria skatinama pereiti prie veiksmingesnių degalų, dėl kurių sumažėja energijos sunaudojimas vienam kilometrui, taip pat atitinka reikalavimus, jeigu įvykdomos reikšmingumo ir papildomumo sąlygos ⁽⁹⁹⁾.

V priedo 2 punkto f papunktyje išaiškinta, kad galima nurodyti visą politikos priemonių, kuriomis skatinama sparčiau diegti taupiau energiją vartojančius produktus ir transporto priemones, poveikį, jei įrodoma, kad:

- toks įdiegimas įvyksta anksčiau nei baigiasi vidutinė tikėtina produkto ar transporto priemonės gyvavimo trukmė, arba anksčiau nei produktą arba transporto priemonę būtų įprasta pakeisti ir
- visas sutaupytas kiekis įskaičiuojamas tik už laikotarpį iki vidutinės tikėtinai keičiamo produkto arba transporto priemonės gyvavimo trukmės pabaigos ⁽¹⁰⁰⁾.

Atitinkamai tokios priemonės turi būti suderintos su valstybių narių nacionalinėmis politikos sistemomis, nustatytomis pagal Direktyvą 2014/94/ES dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimo.

7.7. Kokybės standartų taikymo užtikrinimas

EVED V priedo 2 punkto g papunktyje išaiškinta, kad skatinant diegti energijos vartojimo efektyvumo priemones, turi būti išlaikyti produktų, paslaugų ir priemonių diegimo kokybės standartai. Valstybės narės turi užtikrinti, kad būtų išlaikyti kokybės standartai, o jei tų standartų nėra – jie būtų nustatyti.

7.8. Klimato skirtumų problemos sprendimas

Remiantis EVED V priedo 2 punkto h papunkčiu, valstybės narės leidžiama sutaupytos energijos kiekį koreguoti pagal regionams būdingą skirtingą klimatą. Šioje nuostatoje numatytos dvi galimybės:

- i) koreguoti pagal standartinę vertę arba
- ii) skirtingą sutaupytos energijos kiekį derinti su regionams būdingais oro temperatūros skirtumais.

7.9. Dvigubos apskaitos vengimas

Pagal EVED 7 straipsnio 12 dalį reikalaujama, kad valstybės narės įrodytų, kad, kai politikos priemonių ar atskirų veiksmų poveikis sutampa, sutaupytos energijos kiekis nėra skaičiuojamas du kartus. Atsižvelgiant į valstybių narių nurodytų priemonių įvairovę ir didelę politikos priemonių poveikio sutapimo, kurį lemia tai, kad EVEIS taikoma kartu su alternatyviomis priemonėmis (pvz., sąveika tarp energijos apmokestinimo ir subsidijų namų ūkiams, skirtų langams ar patalpų šildytuvams pakeisti), tikimybę, labai svarbu spręsti dvigubos apskaitos problemą.

⁽⁹⁸⁾ Žr. VII priedėlį.

⁽⁹⁹⁾ EVED 15 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁰⁰⁾ Žr. VII priedėlį.

Šiuo požiūriu veiksminga priemonė galėtų būti nacionalinė duomenų bazė. Pavyzdžiui, duomenų bazėje būtų fiksuojama, kad subsidija, kuria skatinama pakeisti senus katilus, buvo sumokėta tam tikram namų ūkiui, ir vartotojas būtų įspėjamas, jeigu tas pats namų ūkis vėl pateiktų paraišką.

Kartu taikyti įvairias politikos priemones valstybėms narėms sudėtingiau:

- reikia daugiau su įgyvendinimu susijusių pastangų, pvz., sutaupytos energijos kiekiui apskaičiuoti, ir (dar svarbiau)
- užtikrinti:
 - reikalavimų vykdymą, ypač kai taikomos įvairios plataus masto priemonės, ir
 - poveikio tikrinimą išvengiant dvigubos apskaitos.

Pagal EVED 7 straipsnio 12 dalį dviguba apskaita draudžiama, kai sutampa politikos priemonių poveikis, t. y. valstybės narės turi atsižvelgti į tai, kad tuo pačiu metu įgyvendinamos kitos politikos priemonės gali turėti poveikį sutaupytos energijos kiekiui, todėl ne visi pokyčiai, stebimi nuo konkrečios politikos priemonės taikymo pradžios, gali būti priskiriami vien tik tai priemonei.

8. MATAVIMAS, STEBĖSENA, KONTROLĖ, KOKYBĖ IR TIKRINIMAS

EVED pabrėžiama stebėsenos ir tikrinimo taisyklių svarba įgyvendinant EVEĮS ir alternatyvias politikos priemones, taip pat reikalavimą patikrinti statistiškai reprezentatyvių priemonių ėminių.

Renkantis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių statistiškai reikšmingą dalį ir reprezentatyvių ėminių, reikia nustatyti kiekvienos priemonės statistinio energijos taupymo veiksmų skaičiaus poaibį, tiksliai atspindintį visą energijos taupymo veiksmų aibę, kad juo remiantis būtų galima daryti pagrįstai patikimas išvadas dėl pasitikėjimo priemonių visuma ⁽¹⁰¹⁾.

EVED 7a straipsnio 5 dalis (EVEĮS)

„Valstybės narės įdiegia matavimo, kontrolės ir tikrinimo sistemas, pagal kurias būtų atliekamas dokumentuotas įpareigotųjų šalių įdiegtų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių bent statistiškai reikšmingos dalies ir reprezentatyviojo ėminio patikrinimas. Matavimas, kontrolė ir tikrinimas turi būti atliekami nepriklausomai nuo įpareigotųjų šalių.“

EVED 7b straipsnio 2 dalis (alternatyvios politikos priemonės)

„Visoms priemonėms, išskyrus susijusias su apmokestinimu, valstybės narės sukuria matavimo, kontrolės ir tikrinimo sistemas, pagal kurias būtų atliekamas dokumentuotas dalyvaujančiųjų arba įgaliotųjų šalių įdiegtų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių bent statistiškai reikšmingos dalies ir reprezentatyviojo ėminio patikrinimas. Matavimas, kontrolė ir tikrinimas turi būti atliekami nepriklausomai nuo dalyvaujančiųjų ar įpareigotųjų šalių.“

Matavimo, kontrolės ir tikrinimo sistemomis turi būti užtikrinta, kad sutaupytos energijos kiekio skaičiavimai būtų patikrinti pagal energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių statistiškai reikšmingą dalį ir reprezentatyvių ėminių.

Šie reikalavimai, be kita ko, gali būti įvykdyti tokiais būdais:

- atliekant automatizuotą kompiuterinį duomenų ir skaičiavimų, kuriuos pateikė įpareigosiosios, dalyvaujančiosios ar įgaliotosios šalys arba naudos gavėjai (kai naudos gavėjai tiesiogiai teikia duomenis valdžios institucijai), patikrinimą arba dokumentų peržiūrą,
- įvertinant išmatuotą sutaupytos energijos kiekį pagal priemonių arba naudos gavėjų statistiškai reikšmingą dalį ir reprezentatyvių ėminių,
- atliekant patikrinimus, kurie vykdomi pagal reguliavimo, kvalifikavimo, akreditavimo ar sertifikavimo sistemą, pvz., kai nurodytas sutaupytos energijos kiekis yra pagrįstas energijos vartojimo audito rezultatais arba energinio naudingumo sertifikatais (moduliuotas sutaupytos energijos kiekis).

⁽¹⁰¹⁾ Žr. XII priedėlį.

Politikos priemonės dokumentuose turėtų būti paaiškinta, kaip šios kitos sistemos reikalavimais užtikrinama, kad būtų vykdoma energijos vartojimo audito ar kitų sutaupyto energijos kiekio vertinimų statistškai reikšmingos dalies ir reprezentatyviojo ėminio kontrolė ar patikrinimas.

Stebėsenos ir tikrinimo sistema gali būti taikoma skirtingais etapais ar lygmenimis. Pagal šį metodą patikrinimai vietoje gali būti rengiami antrame etape, per kurį patikrinamos atskirų veiksmų ėminių dalys, vertinamos kaip galimai neatitinkančios priemonių reikalavimų. Jeigu šių patikrinimų atlikti techniškai ar ekonomiškai neįmanoma, tai gali būti paaiškinta priemonės dokumentuose.

Valstybės narės turi paaiškinti, kaip jos taiko kriterijus, kad patikrintų numanomą ar moduluotą sutaupyto energijos kiekį (EVED V priedo 5 punkto g papunktis).

Matavimo, kontrolės ir sistemų (žr. EVED V priedo 5 punkto j papunktį) nepriklausomumas gali būti pagrįstas dokumentais remiantis tuo, kad tikrinančioji įstaiga (neišsamus kriterijų sąrašas):

- yra pagal teisės aktus nepriklausomas viešosios teisės subjektas arba
- neturi jokių finansinių ryšių su įpareigotosiomis, dalyvaujančiosiomis ar įgaliotosiomis šalimis, t. y. joms iš dalies ar visiškai nepriklauso ir negauna iš jų mokėjimų, arba
- gali sudaryti sutartį su įpareigotosiomis, dalyvaujančiosiomis ar įgaliotosiomis šalimis, tačiau tokiu atveju yra kontroliuojama valdžios institucijos ar kvalifikavimo, akreditavimo ar sertifikavimo įstaigos.

Tikrinančioji įstaiga gali būti:

- tiesiogiai atsakinga už energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių arba sutaupyto energijos kiekio skaičiavimų patikrinimą arba
- atsakinga už tikrinimo procesų ir ėminio sudarymo patikrinimų, kuriuos atliko kitos organizacijos, įskaitant įpareigotąsias, dalyvaujančiąsias ar įgaliotąsias šalis, kontrolę.

9. PAREIGOS RENGTI PLANUS IR TEIKTI ATASKAITAS

9.1. Pirmasis įpareigojimo taikymo laikotarpis

Per 2014–2020 m. pirmąjį įpareigojimo taikymo laikotarpį valstybės narės turi pateikti metines ataskaitas iki 2019 m. balandžio 30 d. ir 2020 m. balandžio 30 d. (24 straipsnio 1 dalis ir XIV priedo 2 punktas) ⁽¹⁰²⁾. Savo ataskaitose jos, be kita ko, nurodo, kokios pažangos pasiekta siekiant energijos taupymo tikslo, taip pat kokios politikos priemonės nustatytos arba kokias planuojama nustatyti pagal XIV priedo 2 punktą. Ataskaitas įvertins Komisija.

Pagal Valdymo reglamento 27 straipsnį kiekviena valstybė narė turi ne vėliau kaip 2022 m. balandžio 30 d. pranešti Komisijai apie 2020 m. savo nacionalinio energijos vartojimo efektyvumo tikslo (nustatyto pagal EVED 3 straipsnio 1 dalį) įgyvendinimą, pateikdama Valdymo reglamento IX priedo 2 punkte nurodytą informaciją.

9.2. Antrasis įpareigojimo taikymo laikotarpis ir vėlesnis laikotarpis

2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiu ir vėliau taikomos šios pagrindinės pareigos rengti planus ir teikti ataskaitas (EVED 7, 7a ir 7b straipsniai ir V priedas):

- savo integruotuose NEKSVP (projektuose ir galutiniuose planuose) (Valdymo reglamento III priedas) valstybės narės turi pateikti energijos kiekio, sutaupyto per 2021–2030 m. laikotarpį, skaičiavimą, kaip nurodyta 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punkte (žr. EVED 7 straipsnio 6 dalį),
- kadangi kai kurie duomenys (pvz., vidutinis metinis galutinės suvartojamos energijos kiekis 2016–2018 m. (ktne)) galėjo būti neprieinami, kad juos būtų galima pranešti pirmame NEKSVP projekte, ⁽¹⁰³⁾ todėl pateikti nurodyto skaičiavimo galėjo būti neįmanoma. Tačiau valstybės narės savo pirmame galutiniame NEKSVP bei paskesniuose jų projektuose ir galutiniuose NEKSVP turi nurodyti, kaip jos atsižvelgė į Valdymo reglamento III priede išvardytus elementus,

⁽¹⁰²⁾ Remiantis Valdymo reglamento 59 straipsnio antra pastraipa, 24 straipsnio 1 dalis išbraukiama 2021 m. sausio 1 d.

⁽¹⁰³⁾ Turėjo būti pateiktas ne vėliau kaip 2018 m. gruodžio 31 d. (Valdymo reglamento 9 straipsnio 1 dalis).

- be to, kai tinkama, valstybės narės savo NEKSVP (projektuose ir galutinėse versijose) turi paaiškinti, kaip jos nustatė metines sutaupymo normas ir skaičiavimo bazinį scenarijų pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis, taip pat kaip ir koku mastu jos taikė 7 straipsnio 4 dalyje nurodytas pasirinkimo galimybes (žr. EVED 7 straipsnio 6 dalį),
- jeigu valstybė narė nusprendžia taikyti vieną ar daugiau galimybių, numatytų EVED 7 straipsnio 4 dalyje, ji ją (jas) turi taikyti ir apskaičiuoti poveikį per įpareigojimo taikymo laikotarpį (žr. EVED 7 straipsnio 5 dalį) ir
- jeigu valstybė narė 2021–2030 m. laikotarpiu pasinaudoja EVED 7 straipsnio 4 dalies c punkte numatyta galimybe, ji turi informuoti Komisiją apie planuojamas taikyti politikos priemonės savo NEKSVP (projekte ir galutinėje versijoje). Ji turi apskaičiuoti priemonių poveikį pagal EVED V priedą ir jį nurodyti NEKSVP (žr. 7 straipsnio 4 dalies c punktą). Šią informaciją pirmą kartą ji turi pateikti *pirmame galutiniame* NEKSVP (ne vėliau kaip 2019 m. gruodžio 31 d.).

Be to, valstybės narės turi:

- įtraukti informaciją apie priemonių, skirtų energijos nepritekliui mažinti pagal EVED, rezultatą į savo nacionalines energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitas, remiantis Valdymo reglamento 17 straipsniu (žr. EVED 7 straipsnio 11 dalį),
- kasmet skelbti kiekvienos įpareigosios šalies arba kiekvienos įpareigotųjų šalių pakategorės sutaupytos energijos kiekį ir bendrą įgyvendinant sistemą sutaupytos energijos kiekį (žr. EVED 7a straipsnio 7 dalį) ir
- savo NEKSVP išsamiai aprašyti alternatyvų metodą ir nuostatas, kad užtikrintų, kad jos atitinka EVED V priedo 2 punkto i papunkčio reikalavimą, t. y. kad apskaičiuojant sutaupytos energijos kiekį atsižvelgta į priemonių gyvavimo trukmę ir kokia verte taupymo poveikis laikui bėgant mažėja.

Kitu atveju valstybės narės gali taikyti kitą metodą, kuriuo, remiantis skaičiavimais, gaunamas bent toks pats bendras sutaupytos energijos kiekis. Šiuo atveju jos turi užtikrinti, kad sutaupytos energijos kiekis, apskaičiuotas taikant tą metodą, neviršytų sutaupytos energijos kiekio, kuris būtų gautas joms apskaičiavus kiekvienu atskiru veiksmu sutaupytos energijos kiekį laikotarpiu nuo to veiksmo įgyvendinimo dienos iki atitinkamai 2020 m. gruodžio 31 d. arba 2030 m. gruodžio 31 d.

Taigi pareigos rengti planus ir teikti ataskaitas pagal Valdymo reglamentą taip pat taikomos vykdant pareigą taupyti energiją ir siekiant pažangos pagal EVED 7, 7a ir 7b straipsnius ir V priedą:

Tvarkaraštis

2018 m. gruodžio 31 d. (po 2028 m. sausio 1 d. ir vėliau kas 10 metų)	NEKSVP projekto pateikimas (Valdymo reglamento 9 straipsnio 1 dalis, 4 ir 6 straipsniai, I ir III priedai)
likus 6 mėnesiams iki galutinio NEKSVP	Komisija gali pateikti rekomendacijas valstybėms narėms, kurių įnašą (įskaitant įnašą į pareigos taupyti energiją pagal EVED 3 straipsnio 5 dalį vykdymą) ji laiko nepakankamu (Valdymo reglamento 31 straipsnio 1 dalis)
2019 m. gruodžio 31 d. (po 2029 m. sausio 1 d. ir vėliau kas 10 metų)	Galutinio NEKSVP pateikimas (Valdymo reglamento 3 straipsnio 1 dalis, 4 ir 6 straipsniai, I ir III priedai)
2020 m. kovo 10 d.	Pirmos ilgalaikės renovacijos strategijos pateikimas (PEND 2a straipsnio 8 dalis)

Iki 2021 m. spalio 31 d. (ir vėliau kas dvejus metus)	Komisijos atliekamas pažangos siekiant ES tikslų vertinimas, ypač remiantis integruotomis nacionalinėmis energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitomis (Valdymo reglamento 29 straipsnis). Vykdant pareigą taupyti energiją svarbūs Valdymo reglamento 29, 21 (Integruotų ataskaitų dėl energijos vartojimo efektyvumo teikimas) ir 24 (Integruotų ataskaitų dėl energijos nepritekliaus teikimas) straipsniai. Jeigu valstybės narės pasiekta pažanga nepakankama, Komisija pateiks rekomendacijas (Valdymo reglamento 32 straipsnio 1 dalis).
Iki 2022 m. balandžio 30 d.	Ataskaita dėl 2020 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslų įgyvendinimo kiekvienoje valstybėje narėje (Valdymo reglamento 27 straipsnis ir IX priedo 2 punktą)
Iki 2023 m. kovo 15 d. (ir vėliau kas dvejus metus)	Ataskaita dėl NEKSVP įgyvendinimo (integruota nacionalinė energetikos ir klimato srities pažangos ataskaita) (Valdymo reglamento 17 straipsnis)
2023 m. birželio 30 d. (po 2033 m. sausio 1 d. ir vėliau kas 10 metų)	Atnaujinto NEKSVP projekto pateikimas (Valdymo reglamento 14 straipsnio 1 dalis)
2024 m. birželio 30 d. (po 2034 m. sausio 1 d. ir vėliau kas 10 metų)	Galutinio atnaujinto NEKSVP pateikimas (Valdymo reglamento 14 straipsnio 2 dalis)

9.3. Pranešimas apie EVEĮS ir alternatyvias priemones (išskyrus apmokestinimą)

Remdamosi EVED V priedo 5 punktu ir Valdymo reglamento III priedu, valstybės narės turi informuoti Komisiją apie savo siūlomą išsamią metodiką, kurią jos norėtų taikyti įgyvendindamos savo politikos priemones, kaip nurodyta EVED 7a, 7b straipsniuose ir 20 straipsnio 6 dalyje. Išskyrus apmokestinimo atvejį (žr. 9.4 skirsnį), pranešime turi būti pateikta ši informacija:

- a) pagal 7 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą privalomas sutaupyti arba per visą 2021–2030 m. numatomas sutaupyti energijos kiekis;
- b) įpareigotosios, dalyvaujančiosios ar įgaliotosios šalys arba įgyvendinančiosios valdžios institucijos;
- c) tiksliniai sektoriai;
- d) politikos priemonės ir atskiri veiksmai, įskaitant bendrą suminį taikant kiekvieną priemonę numatomas sutaupyti energijos kiekį;
- e) įpareigojimo taikymo pagal EVEĮS laikotarpio trukmė;
- f) veiksmai, numatyti politikos priemonėse;
- g) skaičiavimo metodika, įskaitant tai, kaip buvo nustatytas papildomumas ir reikšmingumas, ir kurios metodikos ir kriterijai naudojami numanomam ir moduliuiotam sutaupytos energijos kiekiui nustatyti;
- h) priemonių gyvavimo trukmė ir tai, kaip ji apskaičiuojama arba kuo ji pagrįsta;

- i) pagal koki metodą atsižvelgiama į klimato sąlygų skirtumus valstybėje narėje ir
- j) pagal 7a ir 7b straipsnius priimtų priemonių stebėsenos ir tikrinimo sistemos ir kaip užtikrinamas jų nepriklausomumas nuo įpareigotųjų, dalyvaujančiųjų ar įgaliotųjų šalių.

Be to, pagal Valdymo reglamento III priedo 3.1 ir 3.2 punktus valstybės narės turi pateikti šią informaciją:

„3.1. Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos, nurodytos Direktyvos 2012/27/ES 7a straipsnyje:

- a) energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos aprašymą;
- b) suminių ir metinių numatomą sutaupyti kiekį ir įpareigojimų taikymo laikotarpio (-ių) trukmę;
- c) įpareigotąsias šalis ir jų pareigas;
- d) tikslinius sektorius;
- e) pagal priemones numatomus reikalavimus atitinkančius veiksmus;
- f) informaciją apie šių Direktyvos 2012/27/ES nuostatų taikymą:
 - i) kai taikytina, konkrečius veiksmus ir kiekį, kuris pagal 7 straipsnio 11 dalį bus sutaupyta energijos nepriteklių patiriančiuose namų ūkiuose;
 - ii) kiekį, kurį sutaupys energetinių paslaugų teikėjai arba trečiosios šalys (7a straipsnio 6 dalies a punktas), ir
 - iii) „kaupimą ir skolinimąsi“ (7a straipsnio 6 dalies b punktas) ir
- g) kai taikytina, informaciją apie prekybą sutaupyta energija.

3.2. Alternatyvios priemonės, nurodytos Direktyvos 2012/27/ES 7b straipsnyje ir 20 straipsnio 6 dalyje (išskyrus apmokestinimą):

- a) politikos priemonės rūšis;
- b) glaustą aprašymą, įskaitant kiekvienos nurodytos priemonės rengimo ypatybes;
- c) suminių ir metinių pagal kiekvieną priemonę numatomą sutaupyti energijos kiekį ir (arba) per kiekvieną tarpinį laikotarpį sutaupytos energijos kiekį;
- d) įgyvendinančiąsias valdžios institucijas, dalyvaujančiąsias arba įgaliotąsias šalis ir jų pareigas įgyvendinant politikos priemonę (-es);
- e) tikslinius sektorius;
- f) pagal priemones numatomus reikalavimus atitinkančius veiksmus ir
- g) kai taikytina, specialias politikos priemones arba atskirus energijos nepritekliaus problemos sprendimo veiksmus.“

9.4. Apmokestinimo priemonės

Pagal EVED V priedo 5 punkto k papunktį valstybės narės (remiantis Valdymo reglamentu) turi pranešti Komisijai savo metodiką, kurią jos norėtų taikyti įgyvendindamos apmokestinimo priemones. Visų pirma jos turi pateikti šią informaciją:

- „i) tikslinius sektorius ir mokesčių mokėtojų segmentą;
- ii) įgyvendinančiąją valdžios instituciją;
- iii) numatomą sutaupyti energijos kiekį;

iv) apmokestinimo priemonės trukmę ir

v) skaičiavimo metodiką, įskaitant tai, koks kainų elastingumas naudojamas ir kaip jis buvo nustatytas.“

Be to, pagal Valdymo reglamento III priedo 3.3 punktą valstybės narės turi pateikti šią informaciją apie apmokestinimo priemones:

„a) trumpą priemonių aprašymą;

b) priemonių galiojimo trukmę;

c) įgyvendinančiąją valdžios instituciją;

d) suminį ir metinį pagal kiekvieną priemonę numatomą sutaupyti kiekį;

e) tikslinius sektorius ir mokesčių mokėtojų segmentą;

f) skaičiavimo metodiką, įskaitant tai, koks kainų elastingumas naudojamas ir kaip jis buvo nustatytas, pagal Direktyvos 2012/27/ES V priedo 4 punktą.“

Valstybės narės turi nurodyti, kaip jos apskaičiavo elastingumą ir kuriuos naujus ir reprezentatyvius oficialių šaltinių duomenis naudojo ⁽¹⁰⁴⁾.

10. PAREIGOS TAUPYTI ENERGIJĄ TAIKYMO LAIKOTARPIS PO 2030 M.

Remiantis EVED 7 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, po 2030 m. dešimties metų laikotarpiu valstybės narės turi toliau pagal pirmos pastraipos b punktą mažinti metinį suvartojamos energijos kiekį, nebent Komisija, atlikusi peržiūrą ne vėliau kaip 2027 m., o po to kas dešimt metų, padarytų išvadą, kad ES ilgalaikiams 2050 m. energetikos ir klimato srities tikslams pasiekti to nebereikia.

⁽¹⁰⁴⁾ Daugiau informacijos apie pasiūlymus dėl elastingumo, naudotino siekiant nustatyti paklausos reakciją, žr. IV priedėlyje.

Aiškinamieji pavyzdžiai, kokia būtų metinė sutaupymo norma, jeigu būtų taikomos pagal 7 straipsnio 2–4 dalis pasirinktos galimybės ⁽¹⁾

	Mln. tne	Metinė sutaupymo norma (%)	Paiškinimas
Bazinis lygis (vidutinis galutinės suvartojamos energijos kiekis)	100		Vidutinis galutinės energijos suvartojimas
Savarankiška energijos gamyba savoms reikmėms	5		
Galutinės energijos suvartojimas transporto sektoriuje	33		
Pakoreguotas bazinis lygis	62		
Minimali sutaupymo norma (7 straipsnio 1 dalies b punktas)		0,8 %	Vidutinis galutinės suvartojamos energijos kiekis (100) padauginamas iš 0,8 % ir susumuojamas 10 metų laikotarpiu (gaunama 44 mln. tne – bendras sutaupyta energijos kiekis per įpareigojimo taikymo laikotarpį)
1 galimybė – visiškai pasinaudoti išimtimis (35 %)			
Reikiama savo sutaupymo norma, kurią reikalaujama taikyti prieš taikant išimtis		1,2 %	Savo sutaupymo norma, kurią valstybė narė turėtų taikyti, jeigu nuspręstų visiškai išnaudoti (35 %) pasirinkimo galimybes pagal 4 dalį; tai reiškia, kad išimtis turėtų būti taikoma 68 mln. tne suminiam sutaupyta energijos kiekiui.
2 galimybė – neįtraukti transporto sektoriaus ir pagamintos energijos vartojimo			
Sutaupyta energijos kiekis po bazinio lygio išskaičiavimų	27,3		Tai suminis sutaupyta energijos kiekis, likęs taikant 0,8 % sutaupymo normą vartojimui po visų išskaičiavimų.
Reikalingas papildomai sutaupyti energijos kiekis	16,7		Toki energijos kiekį reikia sutaupyti, kad būtų pasiektas reikalaujamas minimalus kiekis (44 mln. tne).

	Mln. tne	Metinė sutaupymo norma (%)	Paiškinimas
Reikiama savo sutaupymo norma, taikoma prieš bazinio lygio išskaičiavimus		1,3 %	Savo sutaupymo norma, kurią valstybė narė turėtų taikyti, jeigu nuspręstų į apskaičiavimo bazinio lygio scenarijų neįtraukti energijos vartojimo transporto sektoriuje ir savarankiškos energijos gamybos.
3 galimybė – visiškai pasinaudoti išimtimis ir bazinio lygio išskaičiavimais			
Sutaupyta energijos kiekis po bazinio lygio išskaičiavimų	27,3		Tai yra sutaupyta energijos kiekis, likęs taikant visus bazinio lygio išskaičiavimus.
Sutaupyta energijos kiekis, kai taikomos didžiausios išimtys	17,7		Tai yra sutaupyta energijos kiekis, likęs taikant visus išskaičiavimus ir pasirinktas galimybės pagal 7 straipsnio 2–4 dalis.
Reikalingas papildomai sutaupyti energijos kiekis	26,3		Toki energijos kiekį reikia sutaupyti, kad būtų pasiektas reikalaujamas minimalus kiekis (44 mln. tne).
Reikiama savo sutaupymo norma, taikoma prieš bazinio lygio išskaičiavimus ir išimtis		2 %	Savo sutaupymo norma, kurią valstybė narė turėtų taikyti, jeigu nuspręstų į apskaičiavimo bazinio lygio scenarijų neįtraukti transporto ir savarankiškos energijos gamybos ir visiškai išnaudotą (35 %) pasirinkimo galimybes pagal 4 dalį.

(¹) Lentelėje pateikti skaičiai nesusiję su jokia konkrečia valstybe narė. Šiuo pavyzdžiu siekiama parodyti galimus naudojimosi įvairiomis pagal 7 straipsnio 2–4 dalis pasirinktomis galimybėmis padarinius ir jų poveikį sutaupyta energijos kiekiui. Apskaičiuotas sutaupyta energijos kiekis bus skirtingas kiekvienoje atitinkamoje valstybėje narėje.

II PRIEDĖLIS

ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO ĮPAREIGOJIMŲ SISTEMOS

Valstybės narės, kurdamos ir įgyvendindamos EVEĮS, turėtų atsižvelgti bent į šiuos aspektus ⁽¹⁾.

1. Politikos tikslai

Valstybių narių EVEĮS politikos tikslai turėtų būti paprasti, aiškūs ir orientuoti į energijos sutaupymą, atsižvelgiant į tai, kuriame galutinio vartojimo sektoriuje energijos taupymo potencialas yra didžiausias ir kur ši sistema galėtų labiausiai padėti įveikti kliūtis investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą.

Jeigu sistemos tikslai yra keli, įsitikinkite, kad bet kokių su energija nesusijusių tikslų siekimas netrukdytų siekti energijos taupymo tikslo.

Kurdamos šią sistemą valstybės narės privalo (EVED 7 straipsnio 11 dalis) atsižvelgti į poreikį sumažinti energijos nepriekšlių (nebent būtų nuspręsta, kad to bus siekiama alternatyviomis politikos priemonėmis). Pavyzdžiui, į EVEĮS gali būti įtrauktas konkretus energijos neprieklausaus mažinimo tikslas (pvz., minimali sutaupyta energijos dalis arba sutaupyta energijos kiekis, pasiekiamas veiksmais, skirtais mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams), arba priedas už įgyvendinamus veiksmus, skirtus mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams. Kita alternatyva galėtų būti įpareigotųjų šalių įnašas į fondą, iš kurio bus finansuojamos energijos vartojimo efektyvumo programos, skirtos mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams ⁽²⁾.

2. Teisiniai įgaliojimai

EVEĮS turi būti kuriama ir naudojama pagal kruopščiai parinktus ir suderintus teisėkūros, reguliavimo, ministerijų darbo ir administravimo procesus. Bendrą EVEĮS struktūrą nustatant reglamentuojančiais teisės aktais, suinteresuotiesiems subjektams suteikiama tikrumo dėl teisinio šios sistemos statuso. Nustačius reglamentuojamas išsamias įgyvendinimo procedūras, galima vėliau iš dalies keisti sistemos aspektus, atsižvelgiant į įgytą patirtį.

Kol EVEĮS pradės veikti visu pajėgumu, gali praeiti keleri metai (3–4 metai, priklausomai nuo sistemos struktūros ir teisinių aplinkybių valstybėje narėje); per tą laiką bus įvertintas potencialas, suplanuota bei parengta politika ir sistema išbandyta rinkoje.

3. Sistemos taikymas kurui

Dėl EVEĮS taikymo kurui reikėtų nuspręsti atsižvelgiant į bendruosius politikos tikslus ir į įvertintą energijos vartojimo efektyvumo potencialą naudojant įvairių rūšių kurą. EVEĮS, sukurta siekiant atlikti pareigą taupyti energiją pagal 7 straipsnį, gali apimti labai įvairių rūšių kurą. Vis dėlto kelios sėkmingos programos buvo pradėtos iš pradžių įtraukiant tik vieną ar du kuro rūšis ir vėliau išplėstos, įtraukiant daugiau kuro rūšių, atsižvelgiant į įgytą patirtį.

Nustatant sistemos taikymą kurui, reikėtų atsižvelgti ir į rinkos iškraipymo riziką, kai tarp įvairių energijos rūšių gali būti konkurencija teikiant tą pačią energetinę (pvz., patalpų šildymo) paslaugą.

4. Sistemos taikymas sektoriams ir įrenginiams

Dėl EVEĮS taikymo energijos galutinio vartojimo sektoriams ir įrenginiams reikėtų nuspręsti atsižvelgiant į bendruosius politikos tikslus ir įvertintą įvairių sektorių bei įrenginių energijos vartojimo efektyvumo potencialą. Jeigu ketinama griežtai riboti sektorių ir įrenginių įtraukimą į sistemą, apsvaistykite, ar atitiktis vertinimas netaps per didelė našta.

Jurisdikcijose, kuriose yra energijai imlių nuo prekybos priklausomų (pvz., aliuminio lydymo) pramonės sektorių, valdžios institucijos gali nuspręsti neįtraukti tokių pramonės sektorių į EVEĮS (arba taikyti jiems išimtį), argumentuodamos tuo, kad tai gali neigiamai paveikti jų konkurencingumą tarptautinėse rinkose.

⁽¹⁾ Parengta pagal RAP (2014 m.), *Best practices in designing and implementing energy efficiency obligation schemes* (<https://www.raponline.org/knowledge-center/best-practices-in-designing-and-implementing-energy-efficiency-obligation-schemes/>) įtraukiant iš projekto ENSPOL (<http://enspol.eu/>) įgytą patirtį; RAP (Lees, E., Bayer, E.), *Toolkit for energy efficiency obligations* (2016 m.) (<https://www.raponline.org/wp-content/uploads/2016/05/rap-leesbayer-eetoolkit-2016-feb.pdf>).

⁽²⁾ Žr. V priedėlį, jame pateikta daugiau pasiūlymų dėl energijos neprieklausaus mažinimo priemonių.

5. Energijos taupymo tikslas

Nustatykite EVEIS energijos taupymo tikslo dydį pagal bendruosius politikos tikslus ir siekite tinkamos pusiausvyros tarp daromos pažangos, tikslo pasiekimo kainos vartotojams ir to, kas yra praktiškai įmanoma remiantis energijos vartojimo efektyvumo potencialo vertinimu.

Nustatykite tikslą, išreikštą galutine energija (t. y. vartotojams tiekiamos ir jų suvartojamos energijos kiekiais), nebent sistema apimtų kelių skirtingų rūšių kurą – pastaruoju atveju gali būti tinkamiau rinktis pirminę energiją.

Išreikškite tikslą energijos vienetais, nebent sistemoje būtų nustatytas politikos tikslas, susijęs su kokiu nors kitu tikslu (pvz., išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimu); pastaruoju atveju apsvarykite, ar reikėtų naudoti CO₂ ekvivalento vienetus.

Nustatykite gana ilgą tikslo siekimo laikotarpį, geriausia nuo 10 iki 20 metų. Jeigu aiškiai matyti, kad laikui bėgant tikslas bus didinamas (arba nesikeis), įpareigosios šalys gali pritaikyti savo verslo modelius, pvz., pradėti nuo poveikio elgesiui priemonių pirmuoju laikotarpiu, o vėlesniais laikotarpiais pereiti prie sudėtingesnių energijos taupymo technologijų.

Apskaičiuokite tinkamus per visą įvertintą kiekvienos energijos vartojimo efektyvumo priemonės gyvavimo trukmę sutaupyto energijos kiekius.

Jeigu sistemoje yra politikos tikslų, susijusių ne tik su energijos taupymu, apsvarykite, ar reikia nustatyti antrinius tikslus.

6. Įpareigosios šalys

Nustatykite EVEIS įpareigojamas šalis, atsižvelgdami į sistemos taikymą kurui ir į tai, kokio tipo energijos tiekėjas turi reikiamą infrastruktūrą ir pajėgumą valdyti tinkamo energijos kiekio sutaupymą ir (arba) pirkimą, atsižvelgiant į reikalingumą (EVED 7a straipsnio 2 dalis), kad įpareigosios šalys būtų skiriamos remiantis objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais.

Apsvarstykite, ar įpareigojimą reikėtų taikyti tik didesniems energijos tiekėjams, kurie paprastai yra pajėgūs įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo projektus pačiuose vartotojų įrenginiuose arba sudaryti sutartis su trečiosiomis šalimis, kurios tai padarytų. Atsietose energijos ir dujų rinkose įpareigojimai gali būti nustatomi mažmeninės prekybos energija įmonėms ir (arba) energijos perdavimo ir skirstymo sistemų operatoriams. Būtinai reikės nuspręsti, kurio tipo energijos tiekėjams bus taikomas įpareigojimas. Sistemos diegimą gali palengvinti esami mažmeninės prekybos energija įmonių ryšiai su galutiniais vartotojais. Energijos perdavimo ir skirstymo sistemų operatoriai yra labiau nutolę nuo galutinių vartotojų, tačiau (esant reguliuojamoms monopolijoms) jiems teikiamas paskatas galima lengviau suderinti su EVEIS tikslais.

Kiekvienai įpareigotajai šaliai nustatykite atskirus energijos taupymo tikslus pagal jos užimamą energijos pardavimo rinkos dalį. Jeigu taikomos išimties energijai imliems nuo prekybos priklausomiems pramonės sektoriams ir (arba) kitoms nustatytoms galutinių vartotojų grupėms, pardavimo šiems galutiniams vartotojams galima neįtraukti apskaičiuojant rinkos dalis.

7. Atitikties tvarka

Kaip būtiną EVEIS dalį, nustatykite procedūrą, pagal kurią įpareigosios šalys praneš atitinkamai institucijai apie savo laikomą tinkamą sutaupyto energijos kiekį, ir to sutaupyto energijos kiekio tikrinimo bei patvirtinimo procesą.

Nustatykite sankciją, kuri bus taikoma įpareigotosioms šalims, nepasiekusioms savo atskirų energijos taupymo tikslų. Nustatomos sankcijos dydis turėtų būti pakankamas, kad paskatintų energijos tiekėjus pasiekti savo tikslus.

Apsvarstykite, ar iš energijos tiekėjų turėtų būti reikalaujama ne tik sumokėti skirtą baudą, bet ir kompensuoti bet kokią trūkstamą sutaupyto energijos kiekį⁽³⁾.

8. Paskatos už rezultatyvumą

Apsvarstykite, ar į EVEIS reikėtų įtraukti paskatas už rezultatyvumą įpareigotosioms šalims, viršijusioms savo energijos taupymo tikslus. Jeigu geresnių rezultatų pasiekę energijos tiekėjai gali gauti nemažų pajamų iš išmokų, skiriamų kaip paskatų už rezultatyvumą, svarbu taikyti griežtas matavimo, tikrinimo ir ataskaitų teikimo procedūras, kad būtų užtikrintas tokių skatinamųjų išmokų pagrįstumas.

⁽³⁾ Taip pat žr. IX priedėlį dėl reikšmingumo ir XII priedėlį dėl stebėsenos ir tikrinimo.

9. Tinkamas sutaupytos energijos kiekis

Užtikrinkite paslaugų teikėjams galimybę įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo projektus, kad jie galėtų sutaupyti tinkamą energijos kiekį. Tada įpareigosios šalys galėtų:

- įtraukti specializuotas įmones, pvz., energetinių paslaugų įmones, kurios įgyvendintų projektus jų vardu,
- savo įnašais prisidėti prie NEVEF, kurio lėšomis remiamas energijos vartojimo efektyvumo projektų įgyvendinimas, arba
- tuo atveju, kai naudojami baltieji sertifikatai (žr. kitą skirsnį dėl prekybos), pirkti patikrintus tinkamus energijos kiekius, sutaupytus akredituotų neįpareigotųjų šalių.

10. Energijos taupymo kliūčių pašalinimas

Nekurkite ir nepalikite esamų reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusių kliūčių, trukdančių pasiekti didesnę energijos vartojimo efektyvumą.

Suteikite paskatų energijos vartojimo efektyvumo projektams arba politikos priemonėms, kuriuos įgyvendinant galima pasiekti tinkamą sutaupytos energijos kiekį, kartu užtikrinant, kad sutaupytos energijos kiekį būtų galima patikrinti.

Šalinkite kliūtis, pavyzdžiui:

- suteikdami paskatas,
- panaikindami arba iš dalies pakeisdami teises ar reguliavimo nuostatas,
- patvirtindami gaires ir aiškinamąsias rekomendacijas ir (arba)
- supaprastindami administracines procedūras.

Tai gali būti derinama su švietimu, mokymu ir specialios informacijos bei techninės pagalbos teikimu energijos vartojimo efektyvumo srityje.

Įvertinkite kliūtis ir veiksmus, kurių imamasi siekiant pašalinti kliūtis, pateikite Komisijai nustatytus faktus ir dalykitės geriausia nacionaline patirtimi šiuo klausimu.

11. Tinkamos energijos vartojimo efektyvumo priemonės

Apsvarstykite poreikį EVEĮS sudaryti išplėstinį ir nebaigtinį patvirtintų energijos vartojimo efektyvumo priemonių, laikomų turinčiomis vertę taupant energiją, sąrašą (įtraukiant kuo daugiau sektorių, priklausomai nuo sistemos tikslo, kad būtų galima skatinti energetinių paslaugų rinką).

Leiskite taikyti reikalavimus atitinkančias priemones, kurios nėra įtrauktos į sąrašą, – taip skatinamos įpareigotųjų šalių ir energetinių paslaugų įmonių inovacijos siekiant politikos tikslų.

12. Sąveika su kitomis politikos priemonėmis

Apsvarstykite, kaip EVEĮS galėtų teigiamai sąveikauti su kitomis politikos priemonėmis, pavyzdžiui, informavimo ir finansavimo priemonėmis, kurios galėtų padėti padidinti vartotojų pajėgumą dalyvauti diegiant energijos vartojimo efektyvumo priemones. Taip galima sumažinti įpareigotųjų šalių įpareigojimų vykdymo išlaidas ir įmanoma nustatyti didesnio užmojo tikslus.

Užtikrinkite, kad teikiant poveikio ataskaitas būtų išvengta sutaupytos energijos dvigubos apskaitos.

Venkite skatinti diegti tas pačias energijos vartojimo efektyvumo priemones kartu su kitomis panašiomis politikos priemonėmis, tokiomis kaip energijos vartojimo efektyvumo aukcionai. Taip atsiranda konkurencija tarp priemonių, taikomų naudojantis esamomis energijos vartojimo efektyvumo didinimo galimybėmis, todėl didėja įpareigotųjų šalių arba aukciono dalyvių patiriamos išlaidos.

13. Vertinimas, matavimas, tikrinimas ir ataskaitų teikimas

Kaip būtiną EVEĮS dalį nustatykite patikimą sistemą, pagal kurią bus matuojami, tikrinami ir pranešami sutaupytos energijos kiekiai ir kita veikla, kuria padedama siekti sistemos tikslų.

Nustatykite procedūras, pagal kurias bus vertinama, ar sutaupytos energijos kiekiai yra papildomi, neįskaitant tų, kurie būtų buvę sutaupyti be EVEĮS.

Užtikrinkite, kad būtų nustatyti stebėsenos ir tikrinimo procesai, nepriklausomi nuo dalyvaujančių šalių, ir kad patikrinimai vietoje būtų viena iš tikrinimo priemonių kartu su dokumentų patikromis ⁽⁴⁾.

14. Prekyba sutaupyta energija

Apsvarstykite galimybę leisti prekybą sutaupyta energija tarp ipareigotųjų šalių ir trečiųjų šalių. Tokios prekybos paskirtis – išplėsti esamas galimybes pasiekti tinkamą sutaupytos energijos kiekį ir leisti rinkos jėgoms nustatyti galimybes, kurios yra ekonomiškai efektyviausios.

Prekyba sutaupyta energija gali vykti dvišaliu pagrindu ar rinkos formuotojo (kuriuo gali būti, nors paprastai nėra, sistemos administratorius) sukurtoje rinkoje arba, įprastiau, per trečiąją šalį.

Kai kuriose EVEĮS kainas atskleisti privaloma, o kitose tai daroma savanoriškai.

Sutaupyta energija dažnai prekiaujama rengiant ir parduodant vadinamuosius baltuosius sertifikatus, tačiau ja galima prekiauti ir dvišaliu pagrindu, todėl sertifikatai nebūtinai.

15. Finansavimas

EVEĮS nustatykite tinkamą mechanizmą, kad būtų galima padengti išlaidas, ipareigotųjų šalių patirtas siekiant savo atskirų energijos taupymo tikslų.

16. Sistemos administravimas

EVEĮS administravimas turėtų apimti bent šiuos dalykus:

- energijos taupymo tikslo paskirstymą ipareigotosioms šalims,
- tinkamų energijos vartojimo efektyvumo priemonių patvirtinimą ir (kai reikia) numanomų su jomis susijusių energijos sutaupymo verčių nustatymą,
- faktinio sutaupytos energijos kiekio stebėseną, matavimą ir tikrinimą, įskaitant energijos vartojimo efektyvumo projektų rezultatų auditą,
- užtikrinimą, kad ipareigojimo būtų laikomasi, be kita ko, tikrinant ipareigotųjų šalių tikslų siekimo rezultatyvumą ir skiriant sankcijas,
- jei taikytina, reikalavimą, kad ipareigosios šalys praneštų:
 - bendrą statistinę informaciją apie jų galutinius vartotojus (nurodant reikšmingus anksčiau pateiktos informacijos pokyčius) ir
 - naujausią informaciją apie galutinių vartotojų energijos suvartojimą, įskaitant, kai tinka, šią informaciją (teikiamą išlaikant privačios ir neskelbtinos komercinės informacijos vientisumą ir konfidencialumą pagal ES teisę):
 - apkrovos profilius,
 - segmentaciją ir
 - geografinę padėtį,
- (jei reikia) baltųjų sertifikatų rengimo ir jų nuosavybės registravimą ir
- (jei reikia) prekybos sutaupyta energija rinkos sukūrimą ir valdymą.

17. Sistemos rezultatai

Esminės svarbos klausimas kuriant EVEĮS yra tai, kaip bus pranešama apie šios sistemos rezultatus. Galima tai daryti skelbiant metines sistemos veikimo ataskaitas, kuriose pateikiami bent šie duomenys:

- per metus įvykę sistemos pokyčiai,
- ipareigotųjų šalių ipareigojimų laikymasis,
- rezultatai, gauti siekiant šios sistemos bendrojo energijos taupymo tikslo, įskaitant sutaupytos energijos kiekio išskaidymą pagal energijos vartojimo efektyvumo priemonių rūšis,
- rezultatai pagal sistemos antrinius tikslus ir bendrus reikalavimus,

⁽⁴⁾ Taip pat žr. IX priedėlį dėl reikšmingumo ir XII priedėlį dėl stebėsenos ir tikrinimo.

- rezultatai, susiję su prekyba sutaupyta energija,
- įvertintos įpareigotųjų šalių įpareigojimų laikymosi išlaidos ir
- sistemos administravimo išlaidos.

18. **Tobulintinos sritys**

Veiksmingose EVEĮS nustatomi sistemos veikimo ir administravimo nuolatinio tobulinimo procesai. Vykdamas nepertraukiamą vertinimo ir politikos tobulinimo ciklą, tai apima svarstymą, kaip bus nustatomos tobulintinos sritys ir kaip bus imamasi konkrečių tobulinimo veiksmų.

19. **Rezervavimas ir skolinimasis**

Pagal EVED 7a straipsnio 6 dalies b punktą EVEĮS gali būti leidžiama įpareigotosioms šalims skaičiuoti konkrečiais metais sutaupytos energijos kieki, tarsi jis būtų sutaupytas bet kuriais iš 4 ankstesnių ar 3 paskesnių metų. Priklausomai nuo tikslų pasiekimo termino arba EVEĮS laikotarpių, galima naudotis šiuo lankstumu, leidžiant įpareigotosioms šalims viršyti savo būsimą tikslą ir taip kompensuoti už nepakankamą dabartinio tikslo pasiekimą (skolinimasis), arba atvirkščiai.

Pavyzdžiui, gali būti naudinga išspręsti su įpareigotųjų šalių taikomų strategijų sėkmingumo vertinimu susijusius neaiškumus – tai yra svarbu, be kita ko, siekiant išvengti valstybės narės taikomų sankcijų pagal 13 straipsnį.

Reikėtų stengtis, kad nebūtų ciklų su pertrūkiais (kai per daug rezervuojama) ar rizikos, kad būsimi tikslai gali likti nepasiekti (kai per daug skolinamasi). To galima išvengti nustatant didžiausias leidžiamas skolinti arba rezervuoti siekiamų tikslų ar sutaupytos energijos kiekių dalis, taip pat nustatant ilgiausią laikotarpį, kurį galima tai daryti.

III PRIEDĖLIS

ALTERNATYVIOS POLITIKOS PRIEMONĖS

EVED 7b straipsnyje valstybėms narėms leidžiama pasiekti savo energijos taupymo tikslus įgyvendinant alternatyvias politikos priemones. Kai valstybės narės nusprendžia tai daryti, jos turėtų, nepažeisdamos EVED 7 straipsnio 4 ir 5 dalių, užtikrinti, kad pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį reikalaujamas sutaupyti energijos kiekis būtų sutaupyta galutinių vartotojų lygmeniu ir būtų laikomasi EVED V priedo (visų pirma 3 skirsnio) reikalavimų.

Nedarant poveikio teisiniams reikalavimams ir Komisijos atliekamam planuojamų ir esamų alternatyvių politikos priemonių, apie kurias praneša valstybės narės, vertinimui, toliau pateiktas orientacinis ir nebaigtinis pagrindinių charakteristikų sąrašas gali padėti valstybėms narėms rengti alternatyvias priemones (išskyrus transporto sektoriuje ⁽¹⁾):

1. Finansavimo schemas ir priemonės bei fiskalinės paskatos

1.1. Pastatų renovacijos subsidijos

Valstybės narės galėtų teikti pastatų renovacijos subsidijas, pvz., esamų gyvenamųjų pastatų energijos vartojimo efektyvumui didinti ir jų šildymo bei vėsinimo sistemoms modernizuoti.

Subsidijų dydis gali priklausyti nuo:

- numatomo pasiekti energinio naudingumo (pvz., konkrečios energinio naudingumo klasės),
- sutaupomos energijos kiekio arba
- šildymo (vėsinimo) sistemos efektyvumo ⁽²⁾.

Tokios subsidijos forma gali būti dotacija arba subsidijuojama paskola.

Tinkamos tokių subsidijų gavėjos gali būti MVĮ. Bet koku atveju subsidijos turi atitikti valstybės pagalbos taisykles.

1.2. Sutarčių sudarymas

Valstybės narės gali skatinti sudaryti sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo – tai tam tikros formos energetinė rinkos paslauga, teikiama siekiant įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo priemones.

Įmonės teikia energijos vartojimo efektyvumo paslaugas, tokias kaip:

- pastatų energinio naudingumo didinimas,
- šildymo sistemų atnaujinimas ar galimai neefektyvių prietaisų pakeitimas arba
- horizontaliųjų technologijų (elektros variklių ir t. t.) naudojimas pramonėje.

Įmonės užtikrina energijos ir (arba) lėšų sutaupymą taikant atitinkamas priemones, o rangovo atlygis priklauso nuo įgyvendinamų priemonių rezultatyvumo.

1.3. PVM sumažinimas energijos vartojimo efektyvumo priemonėms

Valstybės narės, skatindamos įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo priemones, gali nustatyti lengvatinį PVM tarifą tam tikriems produktams, medžiagoms arba paslaugoms.

Įgyvendinant tokias priemones ypač daug dėmesio reikėtų skirti, be kita ko, Direktyvos 2006/112/EB reikalavimams dėl lengvatinių PVM tarifų taikymo tam tikriems produktams ir paslaugoms.

⁽¹⁾ Žr. VII priedėlį, jame pateikta daugiau pasiūlymų dėl transporto sektoriaus.

⁽²⁾ Pastatų energinio naudingumo direktyvos 10 straipsnio 6 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės savo finansines priemones, susijusias su energijos vartojimo efektyvumo didinimu atliekant pastatų renovaciją, susietų su numatoma sutaupyti arba sutaupyta energija pagal vieną ar daugiau metodų, kaip antai:

- renovacijai naudojamos įrangos energijos vartojimo efektyvumą arba medžiagų energinį naudingumą,
- standartines pastatuose sutaupomos energijos apskaičiavimo vertes,
- energinio naudingumo sertifikatus, išduotus prieš renovaciją ir po jos,
- energijos vartojimo audito rezultatus ir
- bet kurį kitą aktualų, skaidrų ir proporcingą metodą.

1.4. Greitesnė efektyvumo priemonių amortizacija

Valstybės narės gali skatinti naudotis mokesčio lengvata, pagal kurią mokesčius mokančios įmonės gali greičiau amortizuoti savo investicijas į energiją taupančius produktus. Šios rūšies priemonė gali būti tinkama didinant naudojamą efektyvaus energijos vartojimo įrangą, pvz., pramonės sektoriuje.

Būtų galima sudaryti pagal konkrečius technologinius kriterijus tinkamų produktų sąrašą, į kurį būtų įtraukti tik labiausiai energiją taupantys produktai rinkoje. Šis sąrašas turėtų būti nuolat atnaujinamas, atsižvelgiant į technologijų bei rinkos pokyčius ir įtraukiant naujausias technologijas.

2. Nacionalinis energijos vartojimo efektyvumo fondas (NEVEF)

Valstybės narės gali įkurti NEVEF, kuriuose būtų susietos kelių rūšių politikos priemonės. NEVEF veikla gali apimti dotacijas ir subsidijas energijos vartojimo efektyvumo priemonėms keliuose sektoriuose (pvz., įmonėms, namų ūkiams ir savivaldybėms), taip pat informavimo kampanijas, kaip papildomas priemonės.

Siekiant užtikrinti didelį svertą poveikį, bendras lėšų suteikimo procesas turi būti suplanuotas taip, kad būtų kuo efektyvesnis. Valdžios sektoriaus bendradarbiavimas su bankais galėtų būti veiksmingas būdas tai pasiekti. Kad tokių NEVEF finansavimas atitiktų reikalavimus pagal 7 straipsnį, jis turi būti skiriamas iš viešųjų šaltinių arba derinant viešojo ir privačiojo (pvz., bankų) finansavimo šaltinius.

Igyvendinant NEVEF, būtina skirti ypač daug dėmesio pastangoms išvengti galimų sutapimų ir sutaupytos energijos dvigubos apskaitos kartu su kitomis finansinėmis sistemomis.

Įpareigotosios šalys gali pagal EVEIS savo įnašais prisidėti prie NEVEF, taip visiškai ar iš dalies įvykdydamos savo pareigą taupyti energiją.

3. Reguliavimas ir savanoriški susitarimai

Valstybės narės gali skatinti sudaryti savanoriškus arba reguliuojamojo pobūdžio susitarimus tarp valdžios institucijų ir įvairių sektorių dalyvių. Taip galėtų būti siekiama intensyvuoti savanorišką arba privalomą tam tikrų technologinių ar organizacinių priemonių įgyvendinimą, pavyzdžiui, neefektyvių technologijų pakeitimą.

4. Minimalūs pramonės procesų energinio našumo standartai

Minimalūs efektyvumo standartai gali būti tinkamas būdas sumažinti energijos poreikį pramonėje, nes jais šalinamos pagrindinės kliūtys pramonėje taikyti ekonomiškai efektyvias energijos vartojimo efektyvumo priemones (tos kliūtys yra rizikos vengimas ir neapibrėžtumas).

Vis dėlto, kadangi atskiruose pramonės sektoriuose arba jų dalyse gali būti taikomi labai specializuoti pramoniniai procesai, nustatyti standartus gali būti sunku. Be to, siekiant užtikrinti, kad energijai imliems pramonės sektoriams skirtos politikos priemonės būtų veiksmingos, jos turėtų būti planuojamos atsižvelgiant į galimas sąveikas arba sutapimus su ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema.

5. Energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo sistemos

Energijos vartojimo efektyvumo ženklavimas turi būti papildomas ženklavimui, privalomam pagal ES teisės aktus, kad pirkėjai galėtų priimti sprendimus remdamiesi informacija apie su energija susijusių gaminių energijos suvartojimą. Todėl yra nedaug galimybių papildomai ką nors pridėti prie etikečių, kuriomis privaloma ženklinti prietaisus pagal Energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo reglamentą, arba, pastatų atveju, prie energinio naudingumo sertifikatų.

Taigi daugiausia dėmesio skiriama į Energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo reglamentą neįtrauktiems galutinio vartojimo būdams arba seniems su energija susijusiems gaminiams (pvz. žr. kitame skirsnyje), nes šis reglamentas apima energijos vartojimo efektyvumo ženklinimą, taikomą su energija susijusiems produktams rinkoje.

6. Senų šildymo sistemų ženklinimas

Šia priemone nustatoma energijos vartojimo efektyvumo etiketė, skirta senoms šildymo sistemoms su įrengtu šildymo katilu, senesniu nei tam tikra nustatyta amžiaus riba. Vartotojai informuojami apie jų šildymo prietaisų efektyvumo būklę ir gali siekti gauti su energija susijusių konsultacijų, pasiūlymų ir subsidijų. Šiuo ženklavimu siekiama spartinti senų šildytuvų pakeitimą ir vartotojus skatinti taupyti energiją.

Kaip papildoma naujų šildymo prietaisų ženklavimui, ši priemonė turėtų paspartinti neefektyvių senų šildymo sistemų pakeitimą.

7. Mokymas ir švietimas, įskaitant su energija susijusio konsultavimo programas

Šios programos paprastai yra papildomos priemonės, sudarančios palankias sąlygas sėkmingai taikyti kitas alternatyvias priemones (pvz., finansavimo sistemas). Siekiant išvengti dvigubos apskaitos, įprasta praktika yra pranešti apie sutaupytą energiją tik pagal tą alternatyvią priemonę, kurią taikant įmanoma tiesioginė dalyvių stebėseną (pvz., per finansinės pagalbos patvirtinimo procesą). Kai apie sutaupytą energiją tiesiogiai pranešama pagal mokymo ir švietimo programas, reikėtų ypač stengtis pagrįsti reikšmingumą ⁽³⁾.

8. MVĮ energijos vartojimo audito programa

Energijos vartojimo auditai yra svarbi priemonė nustatant, kokiomis priemonėmis turėtų būti didinamas energijos vartojimo efektyvumas ir mažinamos energijos sąnaudos. Nustatant, kiek energijos suvartojama konkrečiose įmonės zonose, tokiais auditais nurodoma, kur būtų įmanoma sutaupyti energijos, taigi iš jų galima gauti nemažai ekonominės naudos.

Nors energijos vartojimo auditai gali padėti sutaupyti daug energijos, MVĮ jų paprastai neatliekama. Būtų galima įvairiomis priemonėmis (pvz., informavimo kampanijomis, subsidijomis arba mokesčių lengvatomis už šias paslaugas) didinti tokio audito patrauklumą MVĮ.

9. Energijos vartojimo efektyvumo mokymosi tinklai

Pagal šios rūšies priemonę kuriami konkrečių sektorių tinklai, kurie padeda įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo priemones įmonėse ir kurių dalyviai ilgą laiką bendradarbiauja ir keičiasi informacija. Daugeliu atvejų bendradarbiavimas tęsiamas ir po finansavimo pabaigos, ir tai turi poveikį bendriems energijos vartojimo efektyvumo pokyčiams įmonėse.

10. Kitos alternatyvios priemonės

10.1. Energijos vartojimo efektyvumo aukcionai

Pagal šią priemonę nustatomas dotacijų skyrimas energijos vartojimo efektyvumo projektams remiantis techniniais ir ekonominiais kriterijais (pvz., projekto dydžiu, sutaupyta energija arba sumažinta galia vatais) pagal atvirkštinio aukciono mechanizmą.

Aukcionai gali būti atviri (nustatomi tik sutaupyti energijos kiekiai) arba uždari (pasirenkama tam tikro tipo technologija). Gali reikėti kelti reikalavimą, kad dalyviai atliktų energijos vartojimo auditą ir (arba) stebėtų energijos sutaupymą jau po įgyvendinimo. Specialūs tiekėjams keliami reikalavimai gali padėti daugiau skirti dėmesio mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams.

10.2. Nacionalinė ATLPS, skirta ne ATLPS sektoriams

Pagal šią priemonę sukuriami atskira pradinės (gamintojų) grandies apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema (ATLPS), skirta sektoriams, kurių neapima ES ATLPS (pvz., transportui ir pastatų šildymui), ar jų dalims.

Priešingai nei galutinės (vartotojų) grandies ATLPS, pvz., ES ATLPS, pradinės grandies ATLPS taikoma taršai vertės grandinės pradžioje, t. y. pirminės energijos šaltiniams, tokiems kaip gamtinės dujos, nafta arba jos produktai, kaip antai benzinas ar dyzelinas.

Poveikis pasiekiamas tais pačiais mechanizmais kaip ir galutinės grandies sistemoje: nustatant didžiausią leidžiamą taršos kiekį ir metinius šios viršutinės ribos sumažinimus, politinėmis priemonėmis sukuriamas stygius, kuriuo remiantis nustatomos CO₂ kainos. Taip suteikiama paskatų imtis taršos mažinimo priemonių.

10.3. Energijos ir CO₂ mokesčiai ⁽⁴⁾

Informacijos apie kitas alternatyvių priemonių rūšis galima rasti projekto ODYSSEE-MURE dalyje, skirtoje sėkmingoms priemonėms ⁽⁵⁾. Pagal projektą ENSPOL ⁽⁶⁾ galima gauti paramą patikimų alternatyvių politikos priemonių įgyvendinimui ir peržiūrai. Tarptautinės energetikos agentūros duomenų bazėje ⁽⁷⁾ ir EEE duomenų bazėje ⁽⁸⁾ pateikti labiau bendro pobūdžio informacijos apie energijos vartojimo efektyvumo priemones rinkiniai.

⁽³⁾ Taip pat žr. IX priedėlį.

⁽⁴⁾ Taip pat žr. III priedėlį, jame pateikta daugiau informacijos apie šios rūšies alternatyvias priemones.

⁽⁵⁾ MURE sėkmingų priemonių duomenų bazė

<http://www.measures-odyssee-mure.eu/successful-measures-energy-efficiency-policy.asp>.

⁽⁶⁾ <http://enspol.eu/>

⁽⁷⁾ <https://www.iea.org/policiesandmeasures/energyefficiency/>

⁽⁸⁾ <https://www.eea.europa.eu/themes/climate/national-policies-and-measures/policies-and-measures>

Atsižvelgiant į papildomumo reikalavimą, būtina apsvarstyti tam tikrų rūšių priemonių tarpusavio sąveiką, kad būtų išvengta dvigubos apskaitos. Pagal projekto ODYSSEE-MURE politikos sąveikos priemonę (angl. *policy interaction facility*) ⁽¹⁾ apžvelgiama tokia sąveika ir mažinamasis arba didinamasis jos poveikis. Tai gali padėti įvertinti poveikį, jeigu derinamos kelios alternatyvios politikos priemonės.

Tarptautinės energetikos agentūros tyrime ⁽²⁾ pateikta naudingos informacijos apie galimus alternatyvių politikos priemonių įgyvendinimo finansavimo būdus, įskaitant bendrus viešojo ir privačiojo sektorių metodus.

⁽¹⁾ <http://www.odyssee-mure.eu/>

⁽²⁾ <https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/finance.pdf>

IV PRIEDĖLIS

APMOKESTINIMO PRIEMONĖS

ENERGIJOS ARBA CO₂ MOKESČIAI, ĮSKAITANT ELASTINGUMO NAUDOJIMĄ SIEKiant UŽFIKSUOTI PAKLAUSOS REAKCIJĄ

Taikydamos esamas mokesčių priemones (įgyvendintas iki bet kurio įpareigojimo taikymo laikotarpio) arba naujas mokesčių priemones (nustatytas per tam tikrą laikotarpį), valstybės narės turi laikytis visų EVED V priedo 2 punkto a papunkčio ir 4 punkto reikalavimų).

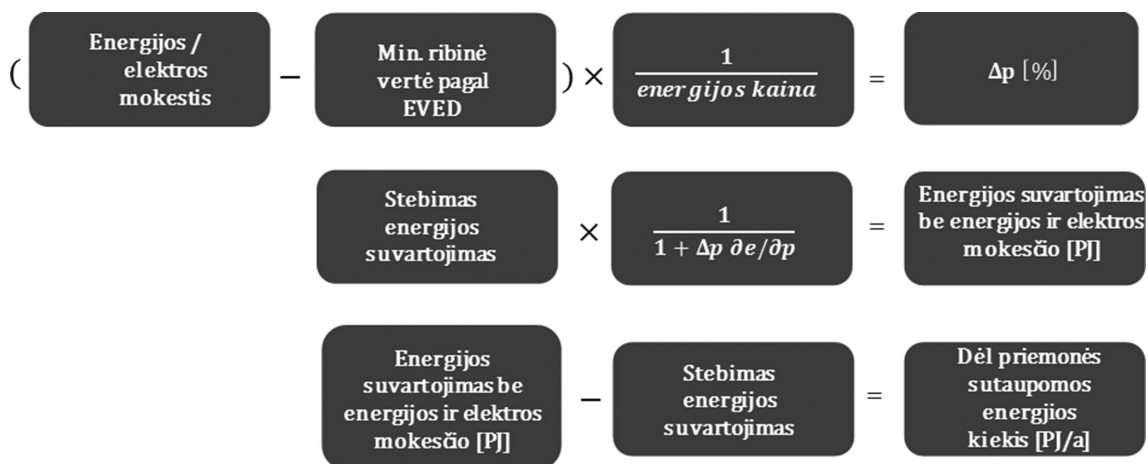
Apskaičiuodamos energijos kiekį, sutaupytą mokesčių priemonėmis, kurios įgyvendintos kaip alternatyvios politikos priemonės pagal EVED 7b straipsnį, jos turėtų atsižvelgti į šiuos aspektus:

1. Pagrindinis skaičiavimas kiekvienais metais, kuriais taikoma mokesčių priemonė

Apskaičiuodamos atskirų veiksmų, kurių imamasi per įpareigojimo taikymo laikotarpį, poveikį energijos suvartojimui, valstybės narės turi išanalizuoti vartojimą tuo atveju, jei nebūtų energijos ar CO₂ mokesčio (energijos suvartojimas pagal priešingos padėties scenarijų).

Kaip nustatyta EVED V priedo 4 punkto b papunktyje, valstybės narės turėtų taikyti kainų elastingumą, atitinkantį energijos paklausos reakciją į kainų pokyčius (žr. 3 skirsnį toliau). Rekomenduojama taikyti kainų elastingumą metiniu pagrindu, remiantis stebimu energijos suvartojimu, kad būtų galima įvertinti energijos suvartojimą pagal priešingos padėties scenarijų, atsižvelgiant į faktinius galutinių vartotojų kainų procentinius pokyčius, kuriuos paskatino ta apmokestinimo priemonė (žr. 2 skirsnį).

Tada energijos suvartojimas pagal priešingos padėties scenarijų turi būti palyginamas su stebėjimais nustatytu energijos suvartojimu, gaunant įvertį, kiek energijos suvartojimas sumažėjo dėl mokesčių priemonės taikymo kiekvienais metais (žr. diagramą):

Pastaba. Δp – kainos pokytis; $\partial e / \partial p$ – paklausos kainų elastingumas.

Šaltinis – *Europe Economics*, 2016 m.

Jeigu skirtingoms galutinių vartotojų grupėms ar kuro rūšims taikomi skirtingi mokesčio tarifai arba atleidimas nuo mokesčio, energijos suvartojimas pagal priešingos padėties scenarijų turėtų būti apskaičiuojamas atskirai kiekvienai iš tų grupių ar rūšių.

2. Galutinių vartotojų kainų procentinių pokyčių apskaičiavimas

Skirtumas (arba delta koeficientas) tarp valstybės narės taikomo apmokestinimo lygio ir minimalių lygių pagal ES teisę lemia tinkamą mokesčio vienetui dydį apskaičiuojant sutaupytos energijos kiekį. Būtina stengtis suprasti ir pagrįsti tai, kiek toks mokeskis perkeliamas galutiniams vartotojams, ir atleidimą nuo mokesčio ar skirtingų mokesčio tarifų taikymą konkrečioms galutinių vartotojų grupėms arba tam tikrai energijos rūšiai, kartu atsižvelgiant į visas tuo pačiu metu skiriamas subsidijas.

Kai mokesčio tarifai yra skirtingi, dėl kiekvienos grupės ir energijos rūšies turėtų būti atliekamos atskiros analizės. Poveikis galutinių vartotojų kainoms turėtų būti išreiškiamas kaip procentinis pokytis pagal energijos kainą, įskaitant mokestį.

Jeigu mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams taikoma lengvata (siekiant sušvelninti mokesčio padidinimo poveikį), turėtų būti įvertintas svertinis galutiniams vartotojams perkeliamas mokesčio padidėjimas. Pavyzdžiui, jeigu energijos kainų padidėjimas dėl nustatyto mokesčio yra 1 EUR/kWh, ir 30 % paveiktų vartotojų taikoma lengvata 0,2 EUR/kWh, svertinis padidėjimas yra:

$$1 \text{ EUR/kWh} \times 70 \% + ((1 \text{ EUR/kWh} - 0,2 \text{ EUR/kWh}) \times 30 \%) = 0,94 \text{ EUR/kWh}$$

Šiuos įverčius galima nustatyti nacionaliniais energijos kainų pokyčių, įvykusių dėl mokesčių, subsidijų, atleidimų nuo mokesčių arba pirminės energijos (kuro) kainų per visus atitinkamus metus, tyrimais.

3. Kainų elastingumo apskaičiavimas

Atitinkamas kainų elastingumas įvertinamas taikant kintamųjų, turinčių poveikį energijos paklausai, ekonometrinį modeliavimą siekiant išskirti energijos kainų pokyčių poveikį. Reikia pakankamai ilgo laikotarpio (bent 15–20 metų, naudojama apskaičiuojant ilgalaikį elastingumą) duomenų arba didelės apimties vienmomenčių valstybių narių duomenų siekiant užtikrinti, kad įverčiai būtų statistiškai patikimi ir į modeliavimo sistemą būtų įtraukti visi reikiami aiškinamieji kintamieji. Trumpalaikiam elastingumui, parodančiam trumpalaikį elgesio pokytį, nustatyti pakanka 2–3 metų stebėjimo laikotarpio.

Reikiami aiškinamieji kintamieji priklauso nuo sektoriaus, kuriame taikoma mokesčių priemonė. Pavyzdžiui, būsto sektoriuje pagal taikomą modelį reikėtų atsižvelgti į:

- pajamas (kai tinka, išskaidant į regionines ar pajamų grupes),
- gyventojų skaičių,
- patalpų plotą,
- technologinius pokyčius,
- savaiminio energijos vartojimo efektyvumo didėjimo spartą ir
- šildymo ir vėsinimo poreikį (taikant temperatūros kintamąjį).

Įtraukiant kitas politikos priemones į analizę, bus įmanoma įvertinti galimą jų sutapimą ir išskirti, kiek jos atskirai prisidėjo prie sutaupytos energijos kiekio (žr. 4 skirsnį).

Įvertintas kainų elastingumas kinta laikui bėgant. Trumpuoju laikotarpiu, 2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpio pradžioje arba tada, kai bus pradėta taikyti nauja politikos priemonė, jis bus mažesnis. Tai atspindi ribotas galimybes (pvz., orientacines poveikio elgesiui priemones arba kuro pakeitimo sprendimus) vartotojams prisitaikant prie kainų pokyčių. Laikui bėgant, elastingumas didėja, nes vis daugiau vartotojų priima investavimo sprendimus remdamiesi didesėmis kainomis, dėl kurių gaunama geresnė investicijų į energetiškai efektyvesnes prekes ir paslaugas grąža.

Jau esamų mokesčių priemonių atveju energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų, kurių imamasi įpareigojimo taikymo laikotarpiu, poveikis turėtų būti atskirtas nuo veiksmų, kurių imtasi ankstesniais laikotarpiais, poveikio. Visų pirma, investavimo sprendimai, priimti 2014–2020 m. laikotarpiu remiantis energijos kainomis, padidintomis nustačius mokestį, turėtų būti atimti skaičiuojant pranešamus sutaupytos energijos kiekius 2021–2030 m. laikotarpiu.

Kai mokesčio tarifai įvairių rūšių kurui skiriasi, turėtų būti įvertinamas kryžminis kainų elastingumas (vertinant kainos poveikį kitos rūšies kuro paklausai), atsižvelgiant į santykinai pabrangusių (dėl apmokestinimo) rūšių kuro pakeitimą kitų, nepabrangusių, rūšių kuru. Nustatant kryžminį kainų elastingumą, pavyzdžiui, būtų vertinama dyzelinių degalų paklausos reakcija į benzino kainos pokyčius.

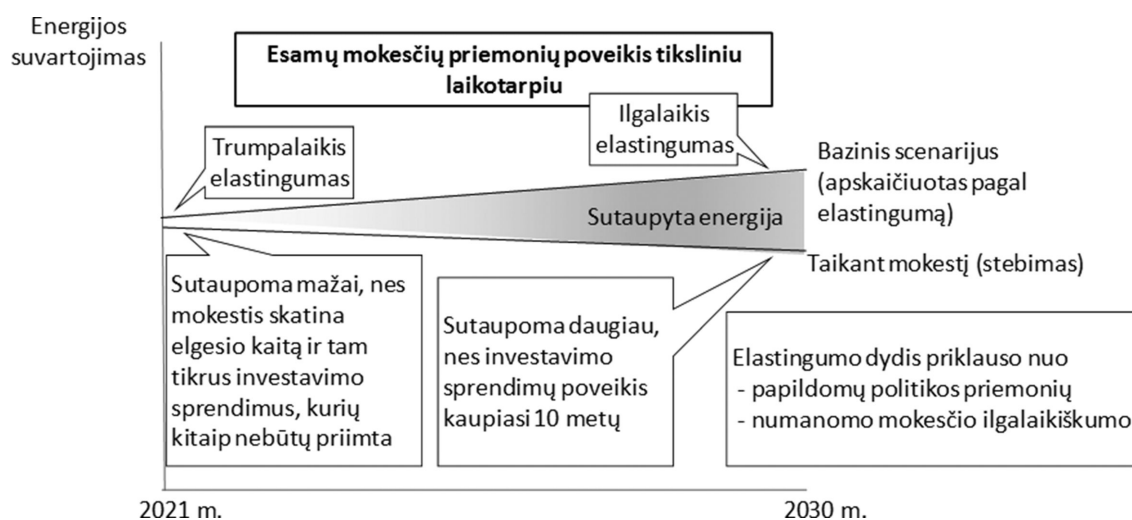
4. Sutapimai su kitomis politikos priemonėmis

Elastingumas vertinamas per ilgus laikotarpius, susiejant atitinkamos mokesčių priemonės ir kitų ankstesnių politikos priemonių poveikį. Be to, mokesčių ir kitos priemonės dažnai vienos kitas papildo; pavyzdžiui, subsidijų programomis padedama galutiniams vartotojams lengviau prisitaikyti prie didesnių kainų, o mokesčių priemonėmis padidinamas subsidijų programų patrauklumas galutiniams vartotojams.

Tai reiškia, kad per ilgesnį laikotarpį elastingumas apims ir papildomų politikos priemonių, įgyvendintų vertinimo laikotarpiu, rezultatus, t. y. kuo didesnio užmojo ir veiksmingesnės yra tos kitos priemonės, tuo didesnis bus elastingumas.

Kadangi mokesčių priemonės ir kitos politikos priemonės daugeliu atžvilgių sutampa, rekomenduojama taikyti vieną iš šių metodų:

- įvertinti energijos arba CO₂ mokesčių priemonės poveikį naudojant tik trumpalaikį elastingumą per visą įpareigojimo taikymo laikotarpį (pvz., 2021–2030 m.) ir atskirai įvertinti kitų politikos priemonių poveikį pagal principus „iš apačios į viršų“ arba
- įvertinti energijos arba CO₂ mokesčių priemonės poveikį naudojant trumpalaikį elastingumą 2021 metais (arba, jei priemonė pradeda taikyti po 2021 m., nuo jos taikymo pradžios) ir laipsniškai pereinant prie ilgalaikio elastingumo iki 2030 m. Šiuo atveju turėtų būti atimami energijos kiekiai, sutaupyti dėl kitų politikos priemonių, darančių poveikį apmokestinamam galutinės energijos vartojimui, nes jie gauti pagal principus „iš apačios į viršų“, laikantis EVED techninių reikalavimų, be kita ko, vykdan atskirus savarankiškus veiksmus (žr. diagramą):

Tuos pačius metodus galima taikyti ir 2014–2020 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiu.

5. Sutapimai su ES teise

5.1. Sutapimai su naujų lengvųjų (keleivinių) automobilių ir naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamų teršalų normomis (reglamentai (EB) Nr. 443/2009 ir (ES) Nr. 510/2011)

Energijos arba CO₂ mokesčių priemonių poveikis lengvųjų automobilių ir lengvųjų komercinių transporto priemonių suvartojamos energijos kiekiui gali būti apskaičiuojamas naudojant regresinę analizę – nustatant energijos kainų (įskaitant mokesčio padidinimo poveikį) koreliaciją su naujų lengvųjų automobilių ir naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių, pralėnkančių ES minimalias išmetamųjų teršalų normas, pardavimu. Regresinei analizei turi būti naudojamos nacionalinio lygmens vertės. Atliekant nacionalinį tyrimą galima įvertinti, kokia procentinė transporto priemonių pardavimo dalis sietina su apmokestinimo poveikiu, o sutaupyta energijos kiekį galima įvertinti pagal principą „iš apačios į viršų“, atsižvelgiant į papildomumo kriterijų.

5.2. Sutapimai su tam tikrų su energija susijusių gaminių pašalinimo iš rinkos reikalavimais (įgyvendinimo priemonėmis pagal Ekologinio projektavimo direktyvą)

Pagal Ekologinio projektavimo direktyvą taikomų priemonių poveikis gali būti apskaičiuojamas atliekant regresinę analizę – nustatant energijos kainų (įskaitant mokesčio padidinimo poveikį) koreliaciją su gaminių, pralėnkančių minimalius standartus pagal šią direktyvą, pardavimu. Pagal šį laiko eilutės metodą taip pat galima įtraukti fiktyvių kintamųjų, kad būtų galima išskirti gaminiams taikomų standartų poveikį energijos suvartojimui. Bet kuriuo atveju, sutaupyta energijos kiekį vertinant „iš apačios į viršų“, būtina reikia atsižvelgti į papildomumą.

6. Išteklių poreikiai

Vertinant elastingumą būtina turėti specialiųjų modeliavimo žinių. Jeigu valstybė narė neturi savo modeliavimo specialistų grupių, turinčių reikiamų gebėjimų, ji turėtų užtikrinti, kad būtų atliekami metodiškai patikimi ir skaidrūs tyrimai ir gaunami įverčiai, pagrįsti naujais ir reprezentatyviais oficialių duomenų šaltiniais. Ji taip pat turėtų įsitikinti, kad jai prieinami visi reikalingi duomenys, prielaidos ir metodikos, naudojami vykdan ataskaitų teikimo reikalavimus pagal V priedo 5 punkto k papunktį.

Kai nepakanka duomenų, kad būtų galima patikimai įvertinti elastingumą, galima naudotis panašių modeliavimo užduočių, atliktų su atitinkamomis galutinių vartotojų grupėmis arba kuro rūšimis, rezultatais, gaunant pakaitinius rodiklius. Tokių palyginamų įverčių pasirinkimas turėtų būti gerai pagrįstas ir galėtų būti atliekamas, be kita ko, remiantis:

- rezultatais, gautais iš mokslinės literatūros, publikuotos pripažintame ir recenzuojamame leidinyje, naudojant naujus duomenis ir modelius, atitinkančius dabartinę politikos padėtį, ir
- regresijos rezultatais, gautais konkrečiame panašios valstybės narės sektoriuje (valstybės narės pasirinkimas turėtų būti aiškiai pagrįstas).

Kaip paskutinę galimybę, kai nėra kitos išeities (ir tik tada, kai galima dokumentais įrodyti, kad pirmiau minėtų galimybių pasirinkti neįmanoma), vieno sektoriaus rezultatus, kai tinka, būtų galima taikyti kitiems sektoriams. Ir šiuo atveju turėtų būti pateiktas aiškus pagrindimas.

V PRIEDĖLIS

ENERGIJOS NEPRITEKLIUS MAŽINIMAS

ORIENTACINIAI IR NEIŠSAMŪS POLITIKOS PRIEMONIŲ, KURIOMIS MAŽINAMAS ENERGIJOS NEPRITEKLIS, PAVYZDŽIAI

Dauguma valstybių narių yra įgyvendinusios politiką, kuria siekia mažinti energijos nepriteklį. Šios priemonės gali būti apibūdinamos kaip politikos priemonės, skirtos energijos vartojimui konkrečioje tikslinėje grupėje, t. y. pažeidžiamuose namų ūkiuose, energijos nepriteklį patiriančiuose namų ūkiuose ar socialiniuose būstuose. Jos skirstomos į dvi grupes pagal jų aktualumą taikant EVED 7 straipsnio 1 dalį ir 11 dalies 2 pastraipą:

- energijos vartojimui skirtos socialinės politikos priemonės – jomis siekiama greitai sušvelninti energijos nepritekliaus poveikį, tačiau jos neskirtos energijos vartojimo efektyvumui didinti. Tokių priemonių pavyzdžiai – energijos sąskaitų apmokėjimo lengvatos, tiesioginės išmokos, sumažinti tarifai ir socialinės išmokos. Tokia politika nėra aktuali taikant EVED 7 straipsnio 11 dalį, pagal kurią tinkamos yra tik tos politikos priemonės, kurios įgyvendinamos vykdant pareigą taupyti energiją (pvz., mažinant energijos vartojimą), ir
- energijos vartojimo efektyvumo politikos priemonės, konkrečiai skirtos mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams (pagal specialų komponentą arba skirtos tik šiai grupei) – jos yra tinkamos pagal EVED 7 straipsnio 11 dalį, nes jomis siekiama pašalinti kliūtis, suteikti paskatų investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą ir sumažinti energijos nepriteklį.

Toliau lentelėje apžvelgiamos tam tikrų rūšių energijos vartojimo efektyvumo politikos priemonės, skirtos mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams ir jau įgyvendinamos keliose valstybėse narėse; šie pavyzdžiai yra orientaciniai ir neišsamūs.

Orientaciniai politikos priemonių, kuriomis mažinamas energijos nepriteklis, pavyzdžiai ⁽¹⁾

Politikos rūšis	Energijos vartojimo efektyvumo politika, skirta mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams	Atitinkamos valstybės narės ⁽²⁾
-----------------	---	--

Priemonės, taikomos pagal EVEIS (EVED 7a straipsnis)

Rinkos priemonė	Konkretus tikslas, susijęs su energijos nepritekliaus mažinimu (arba mažas pajamas gaunančiais namų ūkiais), arba priedas už veiksmus, įgyvendinamus dėl mažas pajamas gaunančių namų ūkių	AT, FR, IE, UK
-----------------	--	----------------

Priemonės, taikomos kaip alternatyvios politikos priemonės (EVED 7b straipsnis)

Finansavimo sistemos ir priemonės	Paskatos atlikti energetiškai efektyvią pastatų renovaciją, pvz., skirtos mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams arba žemiausių energijos klasių (pvz., G ir F) pastatams renovuoti, arba teikiamos didesnės paskatos atsižvelgiant į pajamas ar socialinius kriterijus	BE, BG, CY, DE, DK, EL, ES, FR, IE, LT, LV, MT, NL, RO, SI, UK
Finansavimo sistemos ir priemonės	Paskatos pakeisti elektros prietaisus, pvz., skirtos mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, arba teikiamos didesnės paskatos atsižvelgiant į pajamas ar socialinius kriterijus	AT, BE, DE, HU
Fiskalinės paskatos	Pajamų mokesčio kreditas (sumažinimas), pvz., teikiamos didesnės paskatos atsižvelgiant į pajamas ar socialinius kriterijus	EL, FR, IT

Politikos rūšis	Energijos vartojimo efektyvumo politika, skirta mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams	Atitinkamos valstybės narės ⁽²⁾
Mokymas ir švietimas	Informavimo kampanijos ir informacijos centrai	AT, DE, FR, IE, HU, MT, SI, UK
Mokymas ir švietimas	Energijos vartojimo auditai ⁽³⁾	BE, DE, FR, IE, LV, SI

⁽¹⁾ Ugarte, S. et al., *Energy efficiency for low-income households* (ITRE komitetui skirtas tyrimas, 2016 m.), [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/595339/IPOL_STU\(2016\)595339_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/595339/IPOL_STU(2016)595339_EN.pdf).

⁽²⁾ Padėtis 2016 m. viduryje.

⁽³⁾ Mokymo ir švietimo politika yra bendro pobūdžio politikos intervencija. Energijos vartojimo efektyvumo politika „energijos vartojimo auditais“ yra vienas iš galimų šios kategorijos porūšių. Pavyzdžiui, mažas pajamas gaunančių namų ūkių energijos vartojimo auditais iš tiesų siekiama informuoti juos apie energijos vartojimo šaltinius ir mokyti, kaip jie galėtų optimizuoti arba efektyviai sumažinti energijos vartojimą. Be to, pagal kai kurias iš šių programų bedarbiai taip pat mokomi tapti konsultantais dėl energijos (pvz., programos „Caritas“ atvejis Vokietijoje).

Ši politika įgyvendinama kaip atskiras EVEIS komponentas ir kaip pasirinktų rūšių alternatyvios politikos priemonės ⁽³⁾. Finansinės priemonės, kurias sudaro paskolos ir dotacijos pastatų renovacijai, yra plačiausiai taikomos priemonės skatinant efektyvų energijos vartojimą mažas pajamas gaunančiuose namų ūkiuose. Taip pat vykdoma elektros prietaisų pakeitimo politika ir taikomos informavimo priemonės, tačiau tik keliose valstybėse narėse. Be to, kelios valstybės narės parengė specialias energijos vartojimo audito programas, skirtas mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams.

Išsamesnių energijos vartojimo efektyvumo politikos, skirtos mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, pavyzdžių galima gauti iš šių šaltinių:

— ES energijos nepritekliaus observatorijos,

<https://www.energypoverty.eu/policies-measures>

— MURE duomenų bazės pagal „Horizontas 2020“ projektą ODYSSEE-MURE,

<http://www.measures-odyssee-mure.eu/>

— Europos Parlamento Pramonės, mokslinių tyrimų ir energetikos komitetui skirtas tyrimas *Energy efficiency for low-income households*,

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/595339/IPOL_STU\(2016\)595339_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/595339/IPOL_STU(2016)595339_EN.pdf).

⁽³⁾ Todėl šiuo atveju aktualūs ir bendrieji II priedėlyje (dėl EVEIS) bei III priedėlyje (dėl alternatyvių politikos priemonių) pateikti paaiškinimai.

VI PRIEDĖLIS

DĖL POVEIKIO ELGESIUI PRIEMONIŲ SUTAUPYTOS ENERGIJOS KIEKIO APSKAIČIAVIMAS

Poveikio elgesiui priemonės yra bet kokio pobūdžio politikos priemonės arba intervencijos, kuriomis siekiama taupyti energiją keičiant galutinių vartotojų elgesį, t. y. tai, kaip jie vartoja energiją, jų energiją vartojančius gaminius (pvz., prietaisus, techninius įtaisus, transporto priemones) arba sistemas (pvz., gyvenamuosius ir negyvenamuosius pastatus). Tokios priemonės gali apimti konsultavimą dėl energijos, tikslines informavimo kampanijas, energijos vartojimo tikruoju laiku rodymą ar grįžamosios informacijos teikimą, mokymą ekologiškai vairuoti, energijos taupymo darbe kampanijas ir kt.

Poveikio elgesiui priemonėms reikia specialaus vertinimo, nes įrodyti elgesio pokyčio reikšmingumą sunkiau negu, pavyzdžiui, įdiegto techninio sprendimo. Be to, elgesio pokyčiai gali būti labai laikini, todėl sunkiau nustatyti priemonių gyvavimo trukmę ir energijos kiekį, sutaupytą laikui bėgant.

1. Vertinimo metodai

1.1. Randomizuoti kontroliniai tyrimai

Siekiant įveikti minėtus sunkumus valstybėms narėms rekomenduojama, kai tinka, taikyti randomizuotų kontrolinių tyrimų (angl. *randomised controlled trials*, RCT) metodą⁽¹⁾, pagal kurį renkami duomenys apie matuojamą arba stebimą energijos suvartojimą prieš ir po intervencijos (-ų). Palyginant tiriamosios ir kontrolinės grupių energijos suvartojimo pokyčius (prieš ir po intervencijos), galima patikrinti, ar realus sutaupytos energijos kiekis yra artimas numatytam kiekiui.

Rekomenduojama prieš pradėdant taikyti šį metodą dideliu mastu, pirma jį išbandyti, kad būtų galima:

- palyginti variantus,
- pagerinti planavimą ir veiksmingumą ir
- kruopščiai įvertinti poveikį.

1.2. Pusiau eksperimentinis metodas

Kai neįmanoma taikyti randomizuotų kontrolinių tyrimų metodo, galima alternatyva yra pusiau eksperimentinis metodas⁽²⁾, pagal kurį tiriamoji grupė palyginama su lyginamąja grupe. Pagrindinis skirtumas nuo randomizuotų kontrolinių tyrimų metodo yra tai, kad asmenys grupėms priskiriami ne atsitiktine tvarka, todėl būtina kontroliuoti arba kuo labiau sumažinti galimas ėminio sudarymo ar atrankos paklaidas, pvz., suderinimo metodais. Taip pat svarbu, kad naudojami statistiniai testai būtų patvirtinami dokumentais, taigi būtų galima patikrinti rezultatų tinkamumą ir reikšmingumą.

⁽¹⁾ Pagal randomizuotų kontrolinių tyrimų metodą, dažnai taikomą sveikatos mokslų srityje, asmenys (iš visos tikslinės tiriamosios visuomenės) atsitiktine tvarka priskiriami tiriamosioms grupėms arba kontrolei grupei. Tiriamosioms grupėms taikoma vertinama intervencija (tyrimas), o kontrolinėms grupėms – ne. Manoma, kad priskiriant asmenis grupėms atsitiktine tvarka sudaromos palyginimui tinkamos sąlygos, kai vienintelis statistiškai reikšmingas skirtumas tarp grupių yra tai, ar su jomis atliekamas tyrimas, ar ne. Skirtingas tiriamąsias grupes galima naudoti tada, kai tikslas yra palyginti įvairių rūšių intervencijas.

Išsamias randomizuotų kontrolinių tyrimų (RCT) metodo gaires žr., pvz.:

— E. Vine, M. Sullivan, L. Lutzenhiser, C. Blumstein, B. Miller, *Experimentation and the evaluation of energy efficiency programs* (2014 m.), *Energy Efficiency*, 7(4), 627–640,
— E. R. Frederiks, K. Stenner, E. V. Hobman, M. Fischle, *Evaluating energy behavior change programs using randomised controlled trials: Best practice guidelines for policymakers* (2016 m.), *Energy research & social science*, 22, 147–164.

⁽²⁾ Daugiau informacijos apie pusiau eksperimentinį metodą žr., pvz.:

— E. Hannigan, J. Cook, *Matching and VIA: quasi-experimental methods in a world of imperfect data*, *Proceedings of IEPEC 2015 m.* (https://www.iepec.org/wp-content/uploads/2018/02/2015paper_hannigan_cook-1.pdf),
— Voswinkel, F., Broc, J.S., Breitschopf, B., & Schlomann, B. (2018), *Evaluating net energy savings – a topical case study of the EPATEE project*, finansuota pagal programą „Horizontas 2020“ (https://epatee.eu/sites/default/files/files/epatee_topical_case_study_evaluating_net_energy_savings.pdf).

1.3. *Energijos suvartojimo matavimas arba stebėseną*

Kai neįmanoma taikyti nė vieno iš minėtų metodų, sutaupyto energijos kiekį galima įvertinti matuojant arba stebint dalyvių energijos suvartojimą prieš intervenciją ir po intervencijos. Šis metodas lengviau įgyvendinamas, tačiau jame yra kur kas daugiau neapibrėžtumo, nes dėl intervencijos įvykusių pokyčius sunku atskirti nuo pokyčių, įvykusių dėl kitų veiksnių. Todėl būtina paaiškinti, kaip atsižvelgta į kitus veiksnius (pvz., normalizuojant energijos suvartojimo duomenis pagal oro sąlygas) ir kas daroma dėl neapibrėžtumo (pvz., naudojamos konservatyvios prielaidos).

2. **Poveikio apskaičiavimas pagal numanomai sutaupyto kiekio nustatymo metodą**

Atliekant vertinimus pagal kurį nors iš pirmiau aprašytų metodų, gautus rezultatus galima naudoti kaip kriterijų nustatant numanomai sutaupyto kiekį (žr. V priedo 1 punkto a papunktį), jeigu tas sutaupyto energijos kiekis panaudojamas tos pačios rūšies intervencijai (tomis pačiomis įgyvendinimo sąlygomis) ir panašioms tikslinėms grupėms. Poveikio elgesiui priemonių rezultatai gali būti labai įvairūs, priklausomai nuo intervencijos rūšies (ir įgyvendinimo sąlygų) bei tikslinės grupės pobūdžio, todėl gautų tam tikros rūšies intervencijos konkrečioje tikslinėje grupėje rezultatų neįmanoma ekstrapoliuojant pritaikyti kitos rūšies intervencijai arba kitai grupei.

Bendrosios apskaičiavimo formulės numanomai sutaupytam taikant poveikio elgesiui priemones kiekiui nustatyti pavyzdys:

Bendras sutaupyto galutinės energijos kiekis =

$$\sum_{\text{dalyvių skaičius}} (\text{vienetinis galutinės energijos suvartojimas} \times \text{numanomai sutaupyto kiekio koeficientas} \times \text{dvigubos apskaitos koeficientas})$$

Dalyvių skaičius gali būti gaunamas:

- tiesiogiai per stebėsenos sistemą (pvz., kai dalyviai registruojami dalyvauti programoje arba praneša apie savo veiksmus) arba
- per visos tikslinės tiriamosios visumos tyrimus – tokiu atveju ėminio sudarymo metodo aprašyme turi būti paaiškinta, kaip užtikrinamas ėminio reprezentatyvumas, kad būtų galima taikyti ekstrapoliavimą visai tiriamajai visumai.

Vienetinį galutinės energijos suvartojimą (t. y. tenkantį vienam dalyviui) galima nustatyti:

- tiesiogiai iš dalyvių pranešamų duomenų (pvz., energijos sąskaitų, savarankiško matavimo) arba
- įvertinant vidutinį energijos suvartojimą, tenkantį vienam tikslinės grupės dalyviui (pvz., remiantis nacionaline statistika arba ankstesniais tyrimais) – tokiu atveju būtina paaiškinti, kaip užtikrinama, kad vidutinis energijos suvartojimas būtų reprezentatyvus energijos suvartojimui toje tikslinėje grupėje.

Numanomai sutaupyto kiekio koeficientas yra sutaupyto energijos kiekis procentais, nustatytas remiantis ankstesniais vertinimais (žr. pirmiau aprašytus metodus). Būtina paaiškinti, kaip užtikrinama, kad intervencijos, kuriai taikomas šis koeficientas, sąlygos yra panašios į tas, kuriomis gautas šis kriterijus.

Dvigubos apskaitos koeficientas (procentais) taikomas, kai politikos priemonė įgyvendinama pakartotinai ir yra skirta tai pačiai grupei, kurios dalyviai tiesiogiai nestebimi. Atsižvelgiama į tai, kad tam tikra dalis dalyvių, kuriems padarė poveikį ši politikos priemonė, jį jau patyrė per ankstesnį laikotarpį (-ius) (poveikio sutapimas).

Tuo atveju, kai taikoma tikslingai orientuota politikos priemonė ir dalyviai yra tiesiogiai stebimi (pvz., mokymo programa), dalyvių dvigubą apskaitą galima nustatyti tiesiogiai, todėl gali nereikėti taikyti dvigubos apskaitos koeficiento.

Panašiai, jeigu energijos taupymo trukme laikomas laikotarpis tarp dviejų politikos priemonės įgyvendinimo ciklų (pvz., dviejų informavimo kampanijų), dvigubos apskaitos rizikos nėra ⁽³⁾.

⁽³⁾ Žr. VIII priedėlį, jame pateikta daugiau informacijos gyvavimo trukmės klausimu.

VII PRIEDĖLIS

TRANSPORTO SEKTORIAUS POLITIKA, KURIOS NEAPIMA ES TEISĖ

Vykdam transporto sektoriaus nacionalinę, regioninę ir vietos politiką (papildomai, kartu su energijos ir CO₂ mokesčių priemonėmis), būtų galima taupyti energiją:

- mažinant poreikį keliauti,
- kelionėms renkantis taupiau energiją vartojančių rūšių transportą ir (arba)
- didinant transporto rūšių efektyvumą.

1. Priemonės, kuriomis skatinama rinktis taupiau energiją vartojančias kelių transporto priemones

1.1. Naujų transporto priemonių parkų vidutinio efektyvumo didinimas

Politikos priemonės, kuriomis skatinama pirkti efektyvesnes naujas transporto priemones, apima:

- finansines paskatas arba reguliavimo nuostatas pirkti elektrines ar kitokias efektyviai energiją vartojančias transporto priemones,
- kitas paskatas, kaip antai lengvatines eismo ar automobilių statymo sąlygas, ir
- transporto priemonių apmokestinimą pagal išmetamo CO₂ kiekio arba energijos vartojimo efektyvumo kriterijus.

Vis dėlto sutaupyta energija tikriausiai bus susijusi tik su tomis transporto priemonėmis, kurioms netaikomos ES išmetamųjų teršalų normos, o dėl viešųjų pirkimų sutaupomos energijos kiekis turi papildyti tą, kuris privalomas pagal peržiūrėtą Netaršių transporto priemonių direktyvą.

Pagal peržiūrėtą Netaršių transporto priemonių direktyvą valstybės narės privalo užtikrinti, kad tam tikrų kelių transporto priemonių viešasis pirkimas atitiktų būtinuosius netaršių ir nulinės taršos transporto priemonių pirkimo tikslus per du atskaitinius laikotarpius (nuo direktyvos įsigaliojimo iki 2025 m. gruodžio 31 d. ir nuo 2026 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d.). Vertindamos energijos, sutaupytos politikos priemonėmis, kuriomis siekiama skatinti efektyvesnių transporto priemonių viešąjį pirkimą, kiekį valstybės narės turėtų įrodyti, jog šie sutaupytos energijos kiekiai yra papildomi ir į juos neįtraukti kiekiai, pasiekti pagal Netaršių transporto priemonių direktyvos reikalavimus; taip galėtų būti tuo atveju, jeigu, pvz., dėl politikos priemonių viešuoju pirkimu nupirktų netaršių transporto priemonių procentinė dalis būtų didesnė, negu nustatyta direktyvoje. Kadangi būtinieji viešojo pirkimo tikslai Netaršių transporto priemonių direktyvoje nustatyti ne atskiriems metams, o daugiamečiam laikotarpiui, pagal šio pobūdžio priemonę sutaupytos energijos kiekis turėtų būti skaičiuojamas paskutiniiais kiekvieno laikotarpio metais, kad būtų galima prasmingai įvertinti tų kiekių papildomumą ir neriboti lankstumo, suteikto atskiroms valdžios institucijoms pagal Netaršių transporto priemonių direktyvą⁽¹⁾.

Kadangi EVED V priedo 2 punkto b papunktyje reikalaujama, kad sutaupytos energijos kiekis būtų papildomas kiekiui, sutaupytam įgyvendinant privalomą ES teisę ir atsižvelgiant į galiojančias išmetamųjų teršalų normas, valstybės narės turi kruopščiai įvertinti galiojančius ES teisės aktus, įskaitant reglamentus (EB) Nr. 443/2009 ir (ES) Nr. 510/2011 ir Reglamentą (ES) 2019/631 (naujų lengvųjų automobilių ir naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamųjų teršalų normos).

Reglamentuose (EB) Nr. 443/2009 ir (ES) Nr. 510/2011 reikalaujama, kad, atitinkamai, lengvųjų (keleivinių) automobilių ir naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių gamintojai užtikrintų, jog jų transporto priemonių vidutinis savitasis išmetamo CO₂ kiekis neviršytų jų savitosios teršalų išmetimo normos, nustatytos pagal tų reglamentų I priedą arba pagal jiems taikomą nukrypti leidžiančią nuostatą. Reglamente (ES) 2019/631 reikalaujama, kad kiekvienas lengvųjų automobilių ir (arba) lengvųjų komercinių transporto priemonių gamintojas užtikrintų, jog jo vidutinis savitasis išmetamo CO₂ kiekis neviršytų jo 2025 ir 2030 m. savitosios teršalų išmetimo normos, nustatytos pagal to reglamento I priedą arba, kai gamintojui taikoma nukrypti leidžianti nuostata, pagal tą nukrypti leidžiančią nuostatą.

Pagal visus tris reglamentus gamintojai gali nuspręsti, kaip jie pasieks savo tikslus, ir nustatyti vidutinį viso savo naujų transporto priemonių parko išmetamųjų teršalų kiekį, užuot laikęsi išmetamo CO₂ kiekio normų atskirai dėl kiekvienos transporto priemonės. Be to, gamintojai gali viešai, skaidriai ir nediskriminuodami sudaryti bendrą fondą. Atskirų gamintojų tikslai pakeičiami bendru tikslu, kurio kolektyviai siekia visi fondo nariai.

⁽¹⁾ Žr. [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2018\)614690](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2018)614690) ir https://ec.europa.eu/transport/themes/sustainable/consultations/2016-clean-vehicles_en.

Jeigu valstybė narė nustatytų nacionalines politikos priemones, iš gamintojų būtų tikimasi, kad jie atitinkamai pritaikys savo kainodaros strategijas visose ES rinkose, kad pasiektų savo tikslus ES lygmeniu. Valstybės narės turėtų įrodyti, kad su tokiais priemonėmis siejamas energijos sutaupymas nėra pasiektas paprasčiausiai perėmus pastangas, kurias būtų turėję įdėti gamintojai, ir kad jomis paankstinti normos skaičiavimo metų rezultatai arba pagerinta išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo trajektorija, kurios būtų galima pagrįstai tikėtis iki normos skaičiavimo metų (2021, 2025 ir 2030 m.). Su naujomis transporto priemonėmis, kurioms taikomos ES išmetamųjų teršalų normos, siejamas energijos sutaupymas galėtų būti pasiektas priemonėmis, kuriomis skatinama anksčiau pakeisti transporto priemones (žr. 1.2 ir 1.3 skirsnius).

Būsiami ES teisės aktai dėl sunkvežimių turėtų turėti panašų poveikį gebėjimui sutaupyti tinkamą energijos kiekį pakeičiant transporto priemones⁽²⁾. Pagal siūlomus teisės aktus kiekvienas didelių sunkvežimių gamintojas privalėtų užtikrinti, kad jo vidutinis savitasis išmetamo CO₂ kiekis neviršytų jo 2025 m. savitosios teršalų išmetimo normos. Atliekant siūlomą būsinių Sąjungos teisės aktų, skirtų sunkiosioms transporto priemonėms, peržiūrą tikriausiai bus svarstomas 2030 m. normų nustatymas didesniems sunkvežimiams, mažesniems sunkvežimiams, miesto ir tolimojo susisiekimo autobusams.

Transporto priemonių, kurioms netaikomos ES išmetamųjų teršalų normos (pvz., motociklų, mažesnių sunkvežimių, miesto ir tarpmiestinio susisiekimo autobusų (ir, iki 2025 m., didesnių sunkvežimių)), sutaupytos energijos metinį kiekį galima apskaičiuoti palyginant transporto priemonių, pirktų taikant tam tikrą priemonę, metinį energijos suvartojimą su vidutinės rinkos transporto priemonės, priskiriamos prie tos pačios transporto priemonių klasės (nustatytos pagal transporto priemonės dydį ir galią), vidutiniu metiniu energijos suvartojimu.

Orientacinis pavyzdys (transporto priemonių klasė, kuriai netaikomos Sąjungos išmetamųjų teršalų normos)

$$GMSEK = \sum n_{\text{poveikis}} \times (GES_{\text{vidurkis}} - GES_{\text{poveikis}})$$

čia:

GMSEK – galutinis metinis sutaupytos energijos kiekis (bendras);

n_{poveikis} – pagal programą nupirktų transporto priemonių skaičius;

GES_{vidurkis} – rinkos vidutinis metinis galutinės energijos suvartojimas ir

GES_{poveikis} – pagal programą nupirktų transporto priemonių vidutinis metinis galutinės energijos suvartojimas.

1.2. Paspartinas mažiau efektyvių transporto priemonių pakeitimas efektyvesnėmis transporto priemonėmis transporto parkuose

Politikos priemonės, kuriomis spartinamas perėjimas prie taupiau energiją vartojančių transporto priemonių, apima transporto priemonių atidavimo į metalo laužą programas ir transporto priemonių parko pakeitimo politikos priemones. Kitomis priemonėmis, kuriomis skatinama pereiti prie taupiau energiją vartojančių transporto priemonių (žr. 1.1 skirsnį), jų pirkimas gali būti paankstintas, pavyzdžiui, kai finansinės paskatos taikomos ribotą laikotarpį.

EVED V priedo 2 punkto f papunktyje paaiškinta, kad galima nurodyti visą politikos priemonių, kuriomis skatinama sparčiau pereiti prie taupiau energiją vartojančių transporto priemonių, poveikį, „jei įrodoma, kad toks įdiegimas įvyksta anksčiau nei baigiasi vidutinė tikėtina <...> transporto priemonės gyvavimo trukmė, arba anksčiau nei <...> transporto priemonę būtų įprasta pakeisti“.

Taigi sutaupytos energijos kiekio apskaičiavimas turėtų būti dalijamas į dvi dalis:

- i) apskaičiuojamas visas sutaupytos energijos kiekis (per tiek metų, kiek praeina iki senosios transporto priemonės įprastos gyvavimo trukmės pabaigos arba iki to laiko, kai tą transporto priemonę būtų įprasta pakeisti), ir
- ii) per visą naujosios transporto priemonės gyvavimo trukmę, likusią po senosios transporto priemonės numatomos gyvavimo trukmės pabaigos arba įprasto jos pakeitimo, sutaupytos energijos kiekis apskaičiuojamas atsižvelgiant į papildomumą.

⁽²⁾ Žr. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1071_en.htm.

Pakeičiant neefektyviausiai energiją vartojančias transporto priemones, kurių vidutinė tikėtina gyvavimo trukmė yra ilgiausia, būtų tikimasi sutaupyti daugiau energijos. Valstybės narės turėtų savo NEKSVP apibūdinti taikomą metodą, pagal kurį įvertinama vidutinė gyvavimo trukmė, ir kuo tas metodas pagrįstas, įskaitant tyrimus, kuriais užtikrintas metodikos patikimumas. Šiuo atžvilgiu jos galėtų pateikti įrodymų dėl transporto priemonių, kurioms taikoma paspartinto diegimo politika, vidutinės tikėtinės gyvavimo trukmės (tai gali būti, pvz., transporto priemonių atidavimo į metalo laužą statistikos duomenys). Jeigu tikslinės transporto priemonės yra senesnės negu vidutinė tikėtina gyvavimo trukmė, gali reikėti vidutinę tikėtiną jų gyvavimo trukmę nustatyti tyrimais.

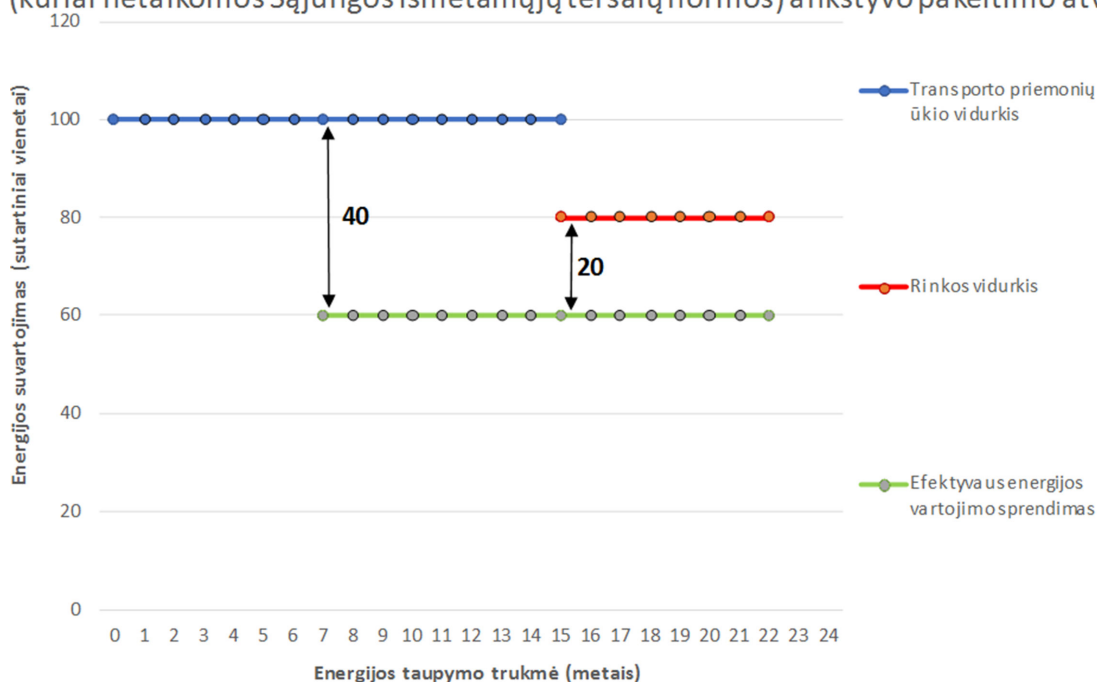
Orientacinis skaičiavimo pavyzdys: kaip apskaičiuojamas energijos kiekis, sutaupytas dėl transporto priemonės (kuriai netaikomos ES išmetamųjų teršalų normos) ankstyvo pakeitimo

Toliau diagramoje parodytas pavyzdys, kaip apskaičiuojamas sutaupyto energijos kiekis (naudojant sutartinius vienetų) tuo atveju, kai anksčiau pakeičiama masinio vartojimo rinkos klasei priskiriama transporto priemonė, kuriai netaikomos ES išmetamųjų teršalų normos (pvz., motociklas) ir kurios numatoma gyvavimo trukmė yra 15 metų.

Daroma prielaida, kad vidutinė šios klasės transporto priemonė suvartoja 100 energijos vienetų ir turėtų būti pakeista 7-ųjų metų pabaigoje (t. y. transporto priemonės pakeitimas paankstinamas 8 metais). Daroma prielaida, kad rinkos vidutinė energijos suvartojimo norma yra 80 vienetų, o pasirinkto efektyvaus energijos vartojimo sprendimo suvartojamas kiekis – 60 vienetų. Taigi papildomai sutaupyto energijos kiekis yra $(100 - 60) \times 8 + (80 - 60) \times 7 = 460$ vienetų.

Šiame pavyzdyje, neturint duomenų apie pakeičiamų transporto priemonių faktinį suvartojamą energijos kiekį, transporto priemonių ūkio vidutinis suvartojimas naudojamas kaip atskaitos vertė, pagal kurią apskaičiuojamas per pirmus 8 metus sutaupyto energijos kiekis; rinkos vidutinė energijos suvartojimo norma pagal rinkos vidurkį tuo metu, kai atliekamas pirkimas keičiant transporto priemonę, laikoma baziniu dydžiu apskaičiuojant energijos kiekį, sutaupytą per likusią numatomą transporto priemonės, kuria pakeista ankstesnė transporto priemonė, gyvavimo trukmę.

Bendrojo sutaupyto energijos kiekio apskaičiavimas transporto priemonės (kuriai netaikomos Sąjungos išmetamųjų teršalų normos) ankstyvo pakeitimo atveju

Lengvųjų automobilių ir lengvųjų komercinių transporto priemonių, kuriems, įgyvendinus reglamentus (EB) Nr. 443/2009, (ES) Nr. 510/2011 ir (ES) 2019/631, taikomos ES išmetamųjų teršalų normos, suvartojamos energijos kiekis, susietas su vidutiniu išmetamo CO₂ kiekiu transporto priemonės pirkimo metais, turėtų būti taikomas kaip atskaitos vertė transporto priemonėms, kuriomis pakeičiamos tos transporto priemonės. Taip atsižvelgiama į užskaitos poveikį gamintojų pastangoms, kurias jie turėtų įdėti, kad pasiektų savo privalomus tikslus, kaip reikalaujama V priedo 2 punkto b papunktyje, kuriame nustatyta, kad sutaupyto energijos kiekis turi būti papildomas kiekiui, sutaupytam dėl privalomos ES teisės įgyvendinimo.

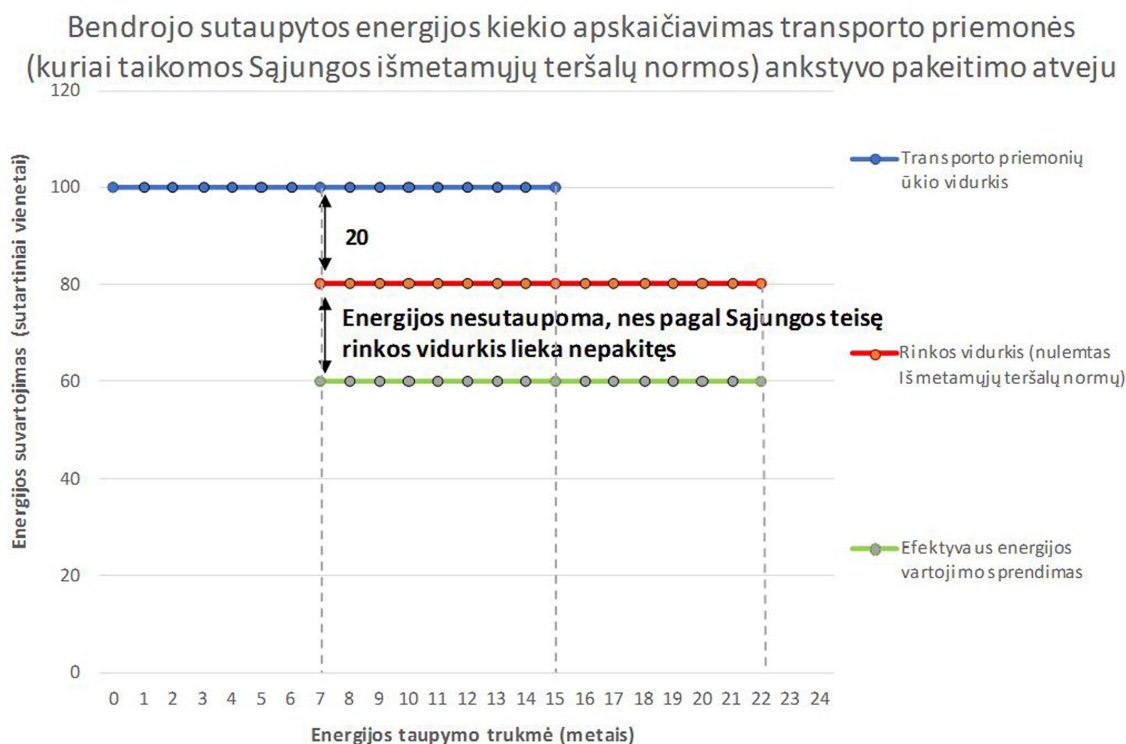
Būsiami ES teisės aktai dėl sunkvežimių gali turėti panašų poveikį gebėjimui sutaupyti tinkamą energijos kiekį, pakeičiant transporto priemones ⁽³⁾.

⁽³⁾ Žr. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1071_en.htm.

Energijos, sutaupyta dėl transporto priemonės (kuriai taikomos ES išmetamųjų teršalų normos) ankstyvo pakeitimo, kiekio apskaičiavimo pavyzdys

Toliau diagramoje parodyta, kaip apskaičiuojamas sutaupyta energijos kiekis (naudojant sutartinius vienetus) tuo atveju, kai anksčiau pakeičiama masinio vartojimo rinkos klasei priskiriama transporto priemonė, kuriai taikomos ES išmetamųjų teršalų normos (pvz., lengvasis automobilis) ir kurios numatoma gyvavimo trukmė yra 15 metų. Daroma prielaida, kad vidutinė šios klasės transporto priemonė suvartoja 100 energijos vienetų ir turėtų būti pakeista 7-ųjų metų pabaigoje (t. y. transporto priemonės pakeitimas paankstinamas 8 metais).

Daroma prielaida, kad rinkos vidutinė energijos suvartojimo norma yra 80 vienetų, o pasirinkto efektyvaus energijos vartojimo sprendimo suvartojamas kiekis – 60 vienetų. Tačiau dėl užskaitos poveikio, taikant ES teisę, tinkama laikoma tik transporto priemonės ankstyvo pakeitimo laikotarpiu sutaupyta energija ir jos kiekis turėtų būti apskaičiuojamas pagal rinkos vidurkį, o ne pagal konkrečią transporto priemonę, kuria pakeista ankstesnė transporto priemonė. Taigi papildomai sutaupyta energijos kiekis yra $(100 - 80) \times 8 = 160$ vienetų.

Dėl visų spartesnio diegimo skatinimo politikos priemonių reikėtų pateikti įrodymų, kad tos transporto priemonės, kurios pakeičiamos, nepatenka į naudotų transporto priemonių rinką; taip užtikrinama, kad sutaupyta energijos kiekis neatsvertų papildomai suvartota energija dėl naudojamų neefektyvių transporto priemonių.

1.3. Esamų transporto priemonių energijos vartojimo efektyvumo didinimas

Taikant politikos priemones, kuriomis pasiekiami toliau nurodyti rezultatai, galima sutaupyti energijos sumažinant suvartojamos energijos kiekį vienam keleiviui arba tonkilometriui:

- padidinamas esamų transporto priemonių energijos vartojimo efektyvumas (pvz., paskatomis pradėti naudoti energijos suvartojimo požiūriu efektyvesnes padangas arba energiją taupančius tepalus),
- pagerinama transporto infrastruktūra ir transporto sistemos veikimas (pvz., sumažinant eismo spūstis),
- padidinama vidutinė transporto priemonių apkrova (pvz., paskatomis dalytis automobiliais arba krovinio transporto logistika) ir
- daromas poveikis vairuotojų elgesiui (pvz., sumažinant greičio ribas arba įgyvendinant ekologiško vairavimo kampanijas).

Apskaičiuojant šiomis priemonėmis sutaupyta energijos kiekį reikia įvertinti dalyvių, kuriems daromas poveikis, skaičių (tai gali būti, pvz., transporto priemonės, vairuotojai, keleiviai arba krovinio tonos), taip pat numatomą sutaupyti energijos kiekį vienam dalyviui ir priemonių poveikio tvarumą laikui bėgant.

Ekologiško vairavimo kampanijos orientacinis pavyzdys:

$$GMSEK = \sum n_poveikis \times GES_vidurkis \times Sekvpa \times (1 - Et) \times (1 - Pt)$$

Čia:

GMSEK – galutinis metinis sutaupytos energijos kiekis (bendras);

$n_poveikis$ – pagal programą išmokyty dalyvių skaičius;

$GES_vidurkis$ – vidutinis metinis galutinės energijos suvartojimas;

$Sekvpa$ – sutaupytos energijos kiekis (%), tenkantis vienam programos dalyviui;

Et – procentais išreikšta naujų transporto priemonių technologijų pažanga, dėl kurios energijos vartojimas yra mažiau priklausomas nuo vairavimo įpročių (pvz., naudojant elektrinių transporto priemonių regeneracinę stabdžių sistemą) ir mažiau linkęs didėti laikui bėgant, ir

Pt – procentais išreikštas mokymo poveikio dalyviui sumažėjimas po mokymo pabaigos (vertės mažėjimo faktorius, didėjantis laikui bėgant).

2. Poreikio keliauti mažinimas arba taupiau energiją vartojančių transporto rūšių pasirinkimas

Politikos priemonės, kuriomis siekiama mažinti poreikį keliauti arba kelionėms rinktis taupiau energiją vartojančių rūšių transportą, gali apimti:

- investicijas į transporto infrastruktūrą (pvz., geležinkelius, autobusus, keltus, autobusų eismo juostas, dviračių juostas, pėsčiųjų zonų kūrimą), kad būtų daugiau pasirinkimo galimybių, įskaitant:
 - integruotas daugiaryšio visuomeninio transporto sistemas,
 - dalijimąsi dviračiais ir paspirtukais, suteikiant keliautojams galimybių vykti nuo durų iki durų,
 - keleivių ir krovinių vežimą,
 - nuotolinio darbo paskatas ir
 - greitųjų geležinkelių transportą, kaip alternatyvas trumpiems skrydžiams,
- fiskalines priemones, tokias kaip visuomeninio transporto subsidijos,
- kelių apmokestinimą pagal eismo spūsčių dydį ir (arba) išmetamo CO₂ kiekį,
- esamų reglamentavimo ar apmokestinimo priemonių pertvarką, pvz., integruotu žemės naudojimo planavimu, teikiant pirmenybę statyboms arti viešojo transporto infrastruktūros, ir
- įmonių automobilių reglamentavimo arba apmokestinimo pakeitimus, kad darbuotojams būtų siūloma naudotis visuomeniniu transportu arba kelionių dviračiu išlaidų padengimo galimybių.

Energijos, sutaupytos nustačius eismo spūsčių mokestį, kiekio apskaičiavimo orientacinis pavyzdys

Jeigu mieste įvedamas eismo spūsčių mokestis, sutaupytos energijos kiekį galima apskaičiuoti palyginant numatomą energijos suvartojimą pagal eismo intensyvumą tuo atveju, jeigu nebūtų mokesčio, su energijos suvartojimu pagal eismo intensyvumą taikant šią priemonę. Eismo intensyvumo duomenis būtų galima rinkti naudojant kelių rinkliavų infrastruktūrą.

Valstybėms narėms reikėtų atsižvelgti į užskaitos poveikį, pvz., dėl naudojimosi viešuoju transportu padidėjimo, transporto aktyvumo ne spūsčių zonoje pokyčių ir suvartojamo energijos kiekio pokyčių pasikeitus eismo srautui.

VIII PRIEDĖLIS

PRIEMONIŲ GYVAVIMO TRUKMĖ IR SUTAUPYTOS ENERGIJOS KIEKIO MAŽĖJIMO SPARTA LAIKUI BĖGANT

Valstybės narės visų pirma turėtų skirti reikalavimus atsižvelgti į:

- priemonės gyvavimo trukmę ir
- tai, kaip sparčiai sutaupomos energijos kiekis mažėja per atitinkamą įpareigojimo taikymo laikotarpį.

1. Priemonių gyvavimo trukmė

Taikant V priedo 2 punkto i papunktį, valstybės narės gali naudoti pagal politikos priemonės rūšį nustatytas orientacines gyvavimo trukmės vertes, kurių nebaigtinis sąrašas pateiktas toliau lentelėje ⁽¹⁾. Jos gali naudoti ir kitokias vertes, tačiau bet kuriuo atveju savo integruotuose NEKSVP turi apibūdinti taikomą kiekvienos rūšies priemonės gyvavimo trukmę ir kaip ji apskaičiuojama arba kuo ji pagrįsta ⁽²⁾.

Energinis taupymo orientacinė trukmė pagal priemonės rūšį

Veiksmo rūšis (pagal tikslinį sektorių)	Orientacinė gyvavimo trukmė (metais)
PASTATAI	
Energetiškai efektyvi statyba	> 25
Pastato atitvarų (tuščiavidurės sienos, masyviosios sienos, palėpės, stogo, grindų) izoliacija	> 25
Langai/įstiklinimas	> 25
Karšto vandens vamzdžių izoliacija	20
Naujas/modernizuotas centralizuotas šilumos tiekimas	20
Šilumą atspindinčios radiatorių plokštės (tarp radiatorių ir sienos įterpta izoliacinė medžiaga atspindi šilumą atgal į patalpą)	18
Didelio efektyvumo katilai (< 30 kW)	20
Šilumos regeneravimo sistemos	17
Šilumos siurblys	10 (oras–oras); 15 (oras–vanduo); 25 (geoterminis)
Cirkuliacinis siurblys (šilumos paskirstymas)	10
Efektyvi (LED) lemputė	15

⁽¹⁾ Šaltiniai, kuriais naudojantis nustatytos šios orientacinės vertės:

- CWA 15693:2007, *Saving lifetimes of energy efficiency improvement measures in bottom-up calculations*, CEN Workshop Agreement, 2007 m. balandžio mėn.,
- Europos Komisija, 2010 m., *Preliminary draft excerpt — Recommendations on measurement and verification methods in the framework of Directive 2006/32/EC on energy end-use efficiency and energy services* (nepaskelbta).

⁽²⁾ Žr. EVED V priedo 5 punkto h papunktį.

Veiksmo rūšis (pagal tikslinį sektorių)	Orientacinė gyvavimo trukmė (metais)
Šviestuvai su balastinėmis sistemomis (apšvietimo įrenginiai su specialiais efektyviais lempų įtaisais)	15
Efektyvūs šaldymo prietaisai	15
Efektyvūs vandens naudojimo prietaisai	12
Karštą vandenį taupantys čiaupai su srauto ribotuvais	15
Karšto vandens talpykla su izoliatoriumi	15
Efektyvus aušintuvas arba patalpų oro kondicionierius	10
Hidraulinis šilumos skirstymo balansavimas (centralizuoto šilumos tiekimo sistemose)	10
Šildymo kontrolė	5
Apsauga nuo skersvėjų (medžiaga, kuria užpildomi tarpai aplink duris, langus ir kt., padidinant pastato oro nepralaidumą)	5
Elektroninės vartojimo prekės	3
PASLAUGOS	
Energetiškai efektyvi statyba	> 25
Pastato atitvarų (tuščiaavidurės sienos, masyviosios sienos, palėpės, stogo, grindų) izoliacija	> 25
Langai/ištiklinimas	> 25
Katilai (> 30 kW)	25
Šilumos siurbiai	10 (oras–oras); 15 (oras–vanduo); 25 (geoterminis)
Šilumos regeneravimo sistemos	17
Efektyvūs centralizuoti oro kondicionieriai ir aušintuvai	17
Efektyvios ventiliacijos sistemos	15
Viešųjų erdvių/gatvių apšvietimo sistemos	13
Naujos/renovuotos įstaigų apšvietimo sistemos	12
Komerčinės paskirties šaldytuvai	8
Judėjimo aptikimo įrangos šviesos valdikliai	10
Efektyviai energiją vartojanti biuro įranga	3
Energijos naudojimo vadybos sistemos (plg. ISO 50001)	2
TRANSPORTAS	
Efektyviai energiją vartojančios transporto priemonės	(100 000 km) (*)

Veiksmo rūšis (pagal tikslinį sektorių)	Orientacinė gyvavimo trukmė (metais)
Automobilių mažo pasipriešinimo riedėjimui padangos	(50 000 km) (*)
Sunkvežimių mažo pasipriešinimo riedėjimui padangos	(100 000 km) (*)
Sunkvežimių šoniniai skydai (aerodinaminiai priedai sunkiosioms krovininėms transporto priemonėms)	(50 000 km) (*)
Sunkvežimių padangų slėgio reguliavimas (automatiniai padangų slėgio stebėjimo įtaisai)	(50 000 km) (*)
Degalų priedai	2
Perėjimas prie kitų transporto rūšių	2

(*) Reikalingi duomenys apie vidutinius nuvažiuotus atstumus.

Veiksmo rūšis	Orientacinė energijos taupymo trukmė (metais)
PRAMONĖ	
Kogeneracija (bendra šilumos ir elektros energijos gamyba)	10
Atliekinės šilumos panaudojimas	10
Efektyvios suslėgtojo oro sistemos	10
Efektyvūs elektros varikliai/kintamo greičio pavaros	8
Efektyvios siurblių sistemos	10
Efektyvi ventiliacijos sistema	10
Energijos naudojimo vadybos sistemos (plg. ISO 50001)	2

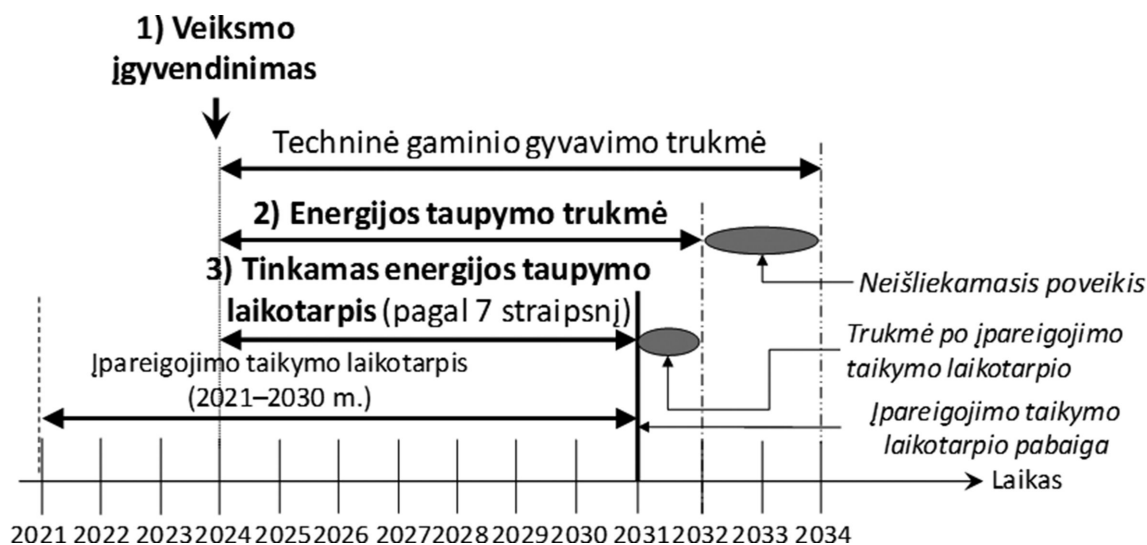
Jei taikoma, atskirais pirmiau išvardytų rūšių veiksmams pasiekiamas energinis naudingumas turėtų viršyti minimalų lygį, reikalaujamą pagal privalomą ES teisę, pvz., EVED V priedo 2 punkto c papunktį.

Orientacinė energijos taupymo trukmė – tai laikotarpis, kuriuo yra nustatytas ir vykdomas atitinkamas veiksmas. Šis laikotarpis gali būti trumpesnis negu techninė gyvavimo trukmė (nurodyta gamintojo) dėl poveikio neišliekamumo (pvz., gaminyje pašalinamas arba pasensta), kuris gali būti ypač būdingas:

- su individualiu elgesiu susijusiems veiksams,
- kai yra problemų, susijusių su įdiegto gaminio arba atskiro veiksmo kokybe ar priežiūra, ir
- veiklos sektoriuose, kuriems būdingas verslo ciklų neužtikrintumas (pvz., parduotuvės užsidaro po kelių metų nuo atidarymo).

Apskaičiuojant suminį sutaupyto energijos kiekį pagal EVED 7 straipsnį, reikia atsižvelgti ir į tinkamą energijos taupymo laikotarpį. Tai reiškia, kad gali būti skaičiuojama tik atitinkamu įpareigojimo taikymo laikotarpiu (nuo to atskiro veiksmo įgyvendinimo pradžios iki įpareigojimo taikymo laikotarpio pabaigos) sutaupyta energija.

Dėl poveikio elgesiui priemonių valstybės narės gali iš esmės daryti prielaidą, kad taikoma gyvavimo trukmė yra lygi intervencijos, kuria skatinami efektyvaus energijos vartojimo įpročiai, trukmei. Jos gali nurodyti ir kitokią vertę, tačiau bet kuriuo atveju privalo savo integruotuose NEKSVP apibūdinti taikomą gyvavimo trukmę ir kaip ji apskaičiuojama arba kuo ji pagrįsta ⁽³⁾.

2. Sutaupomos energijos kiekio mažėjimo per atitinkamą įpareigojimo taikymo laikotarpį sparta

2.1. Bendrieji aspektai

Kartu su kiekvienos priemonės gyvavimo trukme valstybės narės pagal EVED V priedo 2 punkto i papunktį privalo atsižvelgti į tai, kaip sparčiai sutaupomos energijos kiekis mažėja laikui bėgant. Tai darydamos jos turėtų atsižvelgti į šiuos dalykus:

- kiek metų atskiri veiksmai turi poveikį (t. y. atsižvelgiant į gyvavimo trukmę),
- koku laiku buvo arba bus iš naujo įgyvendinamas atskiras veiksmas,
- įpareigojimo taikymo laikotarpio trukmę ir
- jei taikoma, savo ketinimą naudotis pasirinkimo galimybėmis, numatytomis EVED 7 straipsnio 4 ir (arba) 8 dalyje.

Apskritai vertinant, kaip sparčiai sutaupomos energijos kiekis mažėja laikui bėgant, reikia laikytis nustatytos įpareigojimų taikymo laikotarpio trukmės. Jei neketinama naudotis EVED 7 straipsnio 4 dalies d, e arba g punkte ir (arba) 8 dalyje numatytomis pasirinkimo galimybėmis, ilgiausia galima trukmė yra:

- 7 metai pirmuoju įpareigojimo taikymo laikotarpiu (2014–2020 m.) ir
- 10 metų antruoju (2021–2030 m.) ir vėlesniais įpareigojimų taikymo laikotarpiais.

Jeigu valstybės narės numato naudotis tomis pasirinkimo galimybėmis, ilgiausia trukmė gali būti iki 22 metų (žr. lentelę):

Pavyzdys	Laikotarpis, kuriuo iš naujo įgyvendinami veiksmai	Sutaupomos energijos kiekis:	Įpareigojimo taikymo laikotarpis, kuriam priskiriama sutaupyta energija	Sąlygos
1.	2014 1 1–2020 12 31	2014–2020 m.	2014–2020 m.	Konkrečių sąlygų nėra

⁽³⁾ Žr. V priedo 5 punkto h papunktį.

Pavyzdys	Laikotarpis, kuriuo iš naujo įgyvendinami veiksmai	Sutaupomos energijos kiekis:	Įpareigojimo taikymo laikotarpis, kuriam priskiriama sutaupyta energija	Sąlygos
2.	2021 1 1–2030 12 31	2021–2030 m.	2021–2030 m.	Konkrečių sąlygų nėra
3.	Po 2008 12 31, iki 2013 12 31	2011–2013 m.	2014–2020 m.	Žr. 7 straipsnio 8 dalį
4.	Po 2008 12 31, iki 2013 12 31	2014–2020 m.	2014–2020 m.	Žr. 7 straipsnio 4 dalies d punktą ir 7 straipsnio 5 dalyje nustatytas ribas
5.	Po 2008 12 31, iki 2013 12 31	2021–2030 m.	2021–2030 m.	Žr. 7 straipsnio 4 dalies d punktą ir 7 straipsnio 5 dalyje nustatytas ribas
6.	2014 1 1–2020 12 31	2014–2020 m.	2021–2030 m.	Žr. 7 straipsnio 4 dalies g punktą ir 7 straipsnio 5 dalyje nustatytas ribas
7.	2018 1 1–2020 12 31	2021–2030 m.	2021–2030 m.	Žr. 7 straipsnio 4 dalies e punktą ir 7 straipsnio 5 dalyje nustatytas ribas

Tik pirmiau pateiktų 4, 5 ir 7 pavyzdžių atvejais gyvavimo trukmė galėtų būti ilgesnė nei 10 metų. Taip pat pažymėtina, kad naudojimasis šiomis pasirinkimo galimybėmis 7 straipsnio 5 dalyje apribotas iki ne daugiau kaip:

- 25 % sutaupytos energijos, skaičiuojamos 2014–2020 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiu (4 pavyzdys), arba
- 30 % sutaupytos energijos, skaičiuojamos pagal EVED 7 straipsnio 2 ir 3 dalis, 2021–2030 m. įpareigojimo taikymo laikotarpiu (5 ir 7 pavyzdžiai).

Bet kuriuo atveju valstybės narės privalo savo integruotuose NEKSVP apibūdinti taikomą priemonių gyvavimo trukmę ir kaip ji apskaičiuojama arba kuo ji pagrįsta ⁽⁴⁾.

2.2. Energijos taupymo tvarumas

Be to, sutaupomos energijos kiekis kinta laikui bėgant – daugiausia dėl dvejopų veiksnių:

- atskiros veiksmo rezultatyvumo mažėjimo (palyginti su galimu būklės blogėjimu, kuris būtų buvęs patirtas pagal bazinį scenarijų) ir
- naudojimo sąlygų (pvz., gamybos apimties) pokyčių.

Įrodymų, kuriais būtų galima remtis nustatant sutaupomos energijos kiekio mažėjimo spartą laikui bėgant, nėra daug. Vis dėlto rezultatyvumo mažėjimą gali paspartinti prasta ar nepakankamai gera kokybė ir priežiūra arba neefektyvus energijos vartojimo įpročiai. Todėl tai gali būti aktualu, jeigu vykdomos nuostatos dėl kokybės ir priežiūros, pvz., EVED V priedo 2 punkto g papunktis arba Pastatų energinio naudingumo direktyvos 14 ir 15 straipsniai (šildymo ir oro kondicionavimo sistemų tikrinimai). Panašiai ir energijos naudojimo vadybos sistemos teikia galimybę nustatyti ir greitai ištaisyti nenumatytą per didelį energijos suvartojimą arba kitus trūkumus, taip sumažinant riziką, kad sutaupomos energijos kiekis gali mažėti laikui bėgant.

Paprastesnis metodas galėtų būti standartinės mažėjimo normos (analogiškos techniniam diskonto koeficientui) nustatymas. Kai galima pagrįstai vykdyti kokybės ir priežiūros nuostatas, nustatyta mažėjimo sparta galėtų būti maža arba net nulinė, jei galima tai pagrįsti ir neįmanoma įrodyti atitinkamo sutaupomos energijos kiekio mažėjimo per atitinkamą įpareigojimo taikymo laikotarpį.

Ypač daug dėmesio reikėtų skirti tų rūšių atskiriems veiksams, kurių gyvavimo trukmė trumpesnė nei 10 metų, ypač nedidelių sąnaudų veiksams, kuriais pasiekiamo energijos sutaupymo mažėjimo per įpareigojimo taikymo laikotarpį tikimybė yra didesnė.

⁽⁴⁾ Žr. V priedo 5 punkto h papunktį.

Poveikio elgesiui priemonės yra išskirtinės ir šiuo atžvilgiu, kaip ir priemonės gyvavimo trukmės atveju, nes efektyvaus energijos vartojimo įpročių išliekamumas gali lengvai keistis laikui bėgant. Todėl rekomenduojama, kad valstybės narės ištirtų realų poveikio elgesiui priemonių poveikį⁽⁷⁾.

3. Gyvavimo trukmės ir taupymo tvarumo tyrimo metodai

Atsižvelgiant į pareigą pranešti pagal EVED V priedo 5 punkto h papunktį, valstybės narės raginamos, kai įmanoma, nustatyti matavimo procedūras, kad būtų kaupiamos žinios apie tai, kaip sutaupomos energijos kiekis kinta laikui bėgant.

Gyvavimo trukmės, išliekamumo ir rezultatyvumo mažėjimo tyrimo metodų pavyzdžiai glaustai pateikti lentelėje:

Metodo tipas	Tiriami dalykai	Pastabos
Įrangos patikra vietoje	Gyvavimo trukmė/ išliekamumas	Ėminių sudarymo klausimai (dėl dydžio ir ėminių praradimo arba nuoseklumo laikui bėgant): statistškai reikšmingų rezultatų gavimas gali brangiai kainuoti (nebent stebėsena vykdoma keliais tikslais) Teisiniai klausimai (dėl patekimo į vietas po keleto metų)
Matavimas ir bandymai vietoje	Rezultatyvumo mažėjimas	Ėminių sudarymo klausimai (tačiau gali būti naudojama tiksliniams tikrinimams); brangiai kainuoja (nebent tai jau atliekama kitais, pvz., kokybės valdymo ar rinkos priežiūros tikslais) Ne visada techniškai įmanoma
Laboratoriniai tyrimai	Rezultatyvumo mažėjimas	Brangiai kainuoja (tačiau galėtų būti naudingų sąveikų, pvz., tarp valstybių, su vykdoma rinkos priežiūra ir kt.). Sunku atsižvelgti į realias naudojimo sąlygas (arba modeliuoti senėjimą)
Apklausa/pokalbiai	Gyvavimo trukmė/ išliekamumas Rezultatyvumo mažėjimas	Mažiau kainuoja Tinka priklausomai nuo veiksmo rūšies Deklaratyvių duomenų patikimumo klausimas (būtina kruopščiai parinkti klausimyno klausimus)
Sąskaitų analizė	Išliekamumas Rezultatyvumo mažėjimas	Sunku rasti tinkamą kontrolinę grupę (jei reikia) Sunku sudaryti pakankamai ilgą laiko eilutę Reikia surinkti papildomų duomenų siekiant analizuoti energijos vartojimo pokyčius Brangiai kainuoja (nebent dalyviai praneša duomenis pagal pačią priemonę)
Lyginamoji analizė ir antrinės literatūros peržiūra	Gyvavimo trukmė/ išliekamumas Rezultatyvumo mažėjimas	Remiamasi prieinamais duomenimis Gali padėti pasiekti sutarimą Gali padėti nustatyti, kur reikia atlikti daugiau tyrimų

⁽⁷⁾ Taip pat žr. VI priedėlį, jame pateikta daugiau pasiūlymų dėl poveikio elgesiui priemonių.

Metodo tipas	Tiriami dalykai	Pastabos
Ūkio modeliavimas	Gyvavimo trukmė/ išliekamumas	Pardavimo duomenų (reikalingų vertinant atnaujinimo dažnį) gavimas dažnai brangiai kainuoja Alternatyvūs duomenų šaltiniai galėtų būti atliekų surinkimo ir (arba) perdirbimo organizacijos (taikoma ne visų rūšių veiksmams)

IX PRIEDĖLIS

REIŠKŠMINGUMO ĮRODYMO KRITERIJAI

Pagal EVED V priedo 5 punkto g papunktį ir Valdymo reglamento III priedo 4 punkto d papunktį valstybės narės privalo pranešti apie savo skaičiavimo metodiką, be kita ko:

- kaip jos nustatė papildomumą ir reikšmingumą ir
- kokias metodikas ir kriterijus jos taikė nustatydamos numanomą ir moduluotą sutaupyto energijos kiekį.

Nedarant poveikio Komisijos atliekamam planuojamų arba esamų politikos priemonių vertinimui, toliau pateiktas nebaigtinis kriterijų sąrašas galėtų padėti valstybėms narėms nustatyti reikšmingumo pagrindimo dokumentais metodiką. Jos turėtų įvertinti, ar kiekvienai priemonei yra tinkamas vienas kriterijus, ar kelių kriterijų derinys.

1. Reikšmingumo pagrindimo dokumentais kriterijų pavyzdžiai (EVEIŠ)

- Kriterijai, taikomi patvirtinant arba paneigiant įnašų, apie kuriuos praneša įpareigotosios šalys (arba kitos šalys, kurioms leidžiama pranešti apie sutaupyto energiją), tinkamumą, ir kaip tai tikrinama

Orientacinis pavyzdys

Iš anksto nustatytų rūšių tinkami įnašai (pvz., finansinė pagalba, tikslinės konsultacijos dėl energijos, techninė parama planuojant ar įgyvendinant veiksmą) ir atitinkami reikalavimai (pvz., minimalus paskatos dydis, atsipirkimo laiko riba, būtinas konsultacijų dėl energijos turinys); pasirašyta sutartis su klientu dėl projekto įgyvendinimo, apmokėtos sąskaitos faktūros ir projekto dokumentai.

- Kriterijai, taikomi patvirtinant arba paneigiant įnašų, pateiktų pagal veiksmus, apie kuriuos pranešta, tinkamumą remiantis sąlygomis, kuriomis jie buvo pateikti, ir kaip tai tikrinama

Orientacinis pavyzdys

Reikalavimas, kad dėl įnašo būtų nuspręsta kartu su naudos gavėju dar iki veiksmo įdiegimo (ir būtų pateikti atitinkamų rūšių įrodymai, pvz., standartizuotos formos pareiškimas, užpildytas ir pasirašytas naudos gavėjo).

Kai su galutiniais naudos gavėjais susisiekiama tarpininkais – reikalavimas, kad sutartys arba susitarimai, apimančys visą grandinę nuo įpareigotųjų šalių (arba kitų šalių, kurioms leidžiama pranešti apie sutaupyto energiją) iki galutinių gavėjų, būtų įsigalioję dar iki veiksmo įdiegimo (ir būtų pateikti atitinkamų rūšių įrodymai).

- Kriterijai, taikomi siekiant išvengti veiksmų, apie kuriuos pranešama, ir susijusios sutaupyto energijos dvigubos apskaitos, ir kaip tai tikrinama

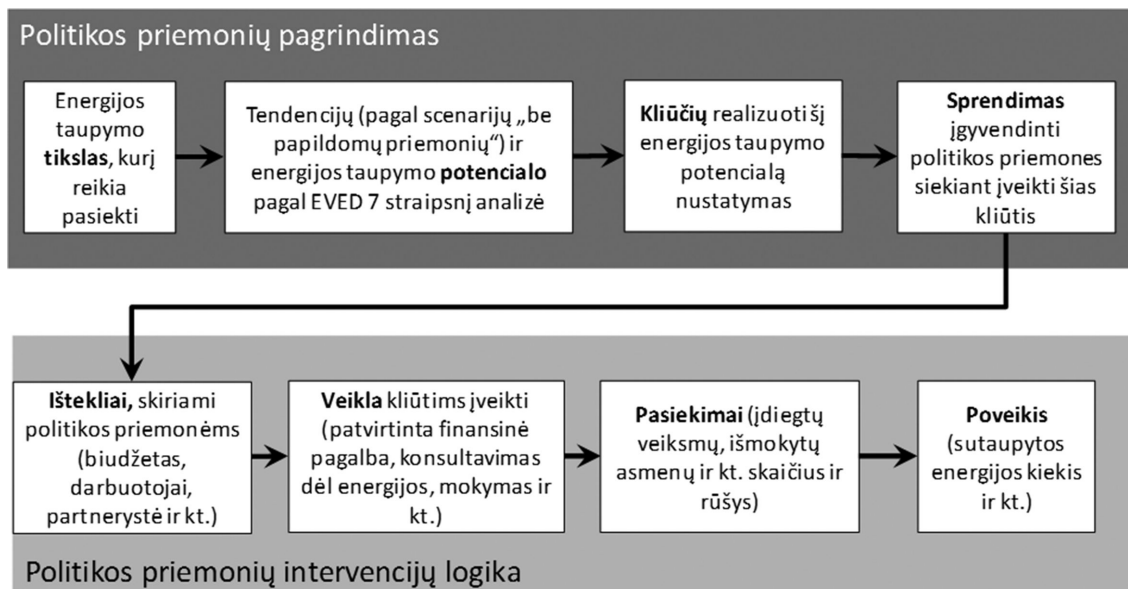
Orientacinis pavyzdys

Reikalavimas, kad galutiniai naudos gavėjai būtų davę sutikimą, kad apie sutaupyto energiją būtų pranešta jų vardu tik vieną kartą pagal atitinkamą veiksmą (ir būtų pateikti atitinkamų rūšių įrodymai).

Reikalavimas, kad duomenys apie kiekvieną veiksmą (pvz., standartinės formos pareiškimas, užpildytas ir pasirašytas naudos gavėjo) būtų įtraukti į internetinę duomenų bazę, kurioje būtų galima automatizuotai tikrinti pasikartojimus.

2. Reikšmingumo pagrindimo dokumentais kriterijų pavyzdžiai (alternatyvios politikos priemonės)

Alternatyvios priemonės reikšmingumas turėtų būti pagrindžiamas dokumentais bent paaiškinant numatomą priežastinio ryšio grandinę nuo priemonės taikymo pradžios iki veiksmų įdiegimo arba įgyvendinimo tikslinėje grupėje arba grupėse. Toliau diagramoje pateiktas paprastas, bendras pagal EVED 7 straipsnį vykdomos energijos vartojimo efektyvumo politikos pagrindimo ir intervencijų logikos aprašymas:

Priežastinio ryšio grandinė nebūtinai yra viena linija – ji gali apimti kelias priežastinio ryšio trajektorijas arba priežasties ir poveikio santykius.

Intervencijų logika apibūdinta Geresnio reglamentavimo priemonių rinkinyje ⁽¹⁾. Nustačiusi kliūtis, valstybė narė turėtų paaiškinti, kaip atitinkama politikos priemonė parengta siekiant praktiškai įveikti tas kliūtis ⁽²⁾. Daugiau gairių dėl priemonių rengimo ir kliūčių analizės galima rasti galutinėje Pažangios energetikos Europai programos projekto AID-EE ⁽³⁾ ataskaitoje.

Pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį valstybės narės galėtų atsižvelgti į toliau pateiktą klausimų, aktualių siekiant įrodyti reikšmingumą, nebaigtinį sąrašą. Pavyzdžiui, jeigu naudojamos finansinės paskatos, intervencijų logikos paaiškinimas galėtų apimti tai, kokia preliminarinė analizė atlikta planuojant tas finansines paskatas, paaiškinant pasirinktą paskatų rūšį (dotacijos, lengvatinės paskolos, finansinės garantijos ir kt.) ir dydį (dotacijos norma, paskolų palūkanų norma ir kt.).

Orientacinis ir nebaigtinis sąrašas

- Koks yra tos politikos priemonės pagrindimas? Visų pirma, kokias kliūtis (trukdančias taupyti energiją) ja tikimasi įveikti?
- Kokios galimos sąveikos su kitomis politikos priemonėmis?
- Kokie šios priemonės veiklos tikslai?
- Kokių (kokybinių ar kiekybinių) pokyčių tikimasi įgyvendinant šią priemonę?

⁽¹⁾ Better Regulation Toolbox, Europos Komisija, https://ec.europa.eu/info/files/better-regulation-toolbox-46_en.

⁽²⁾ Daugiau apie intervencijų logiką ir kaip ji turėtų būti planuojama ir analizuojama, žr. Better Regulation Toolbox – 46-oji priemonė, 3.3 skirsnis.

⁽³⁾ „Active implementation of the European Directive on Energy Efficiency“, https://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects/sites/iee-projects/files/projects/documents/aid-ee_guidelines_en.pdf.

- Kaip šia priemone bus pasiekti tie pokyčiai (kokybiniu požiūriu, kaip šia priemone tikimasi pasiekti reikiamus pokyčius šalinant atitinkamas kliūtis)?
- Kokius išteklius (biudžetą, personalą, įrangą ar kt.) šiai priemonei skyrė įgyvendinančioji valdžios institucija (ir, kai tinka, jos įgaliotoji šalis)?
- Kas ir kaip turėtų dalyvauti įgyvendinant politiką (pvz., partnerystės įmonės, tarpininkai, tikslinės grupės)?
- Kokią veiklą pagal šią priemonę tikimasi vykdyti ar įgyvendinti (pvz., finansinės pagalbos teikimą, konsultacijas dėl energijos, mokymą)? Kokių pasiekimų tikimasi (pvz., įgyvendinti veiksmus, išmokyti asmenis)?

Be to, valstybės narės galėtų apsvarstyti poreikį atlikti politikos priemonės baigiamąjį (*ex post*) vertinimą ir surinkti duomenų, kad įvertintų pagal intervencijų logiką padarytas prielaidas dėl jos poveikio.

Konkrečiai dėl priemonės poveikio atskyrimo nuo kitų toms pačioms grupėms ar veiksmų rūšims skirtų politikos priemonių poveikio skiriami du bendrieji atvejai:

- valstybė narė nusprendžia pranešti tik apie vieną politikos priemonę tam tikrame sektoriuje ar sektoriaus dalyje – šiuo atveju gali pakakti dokumentų apie intervencijų logiką, kuria grindžiama ši priemonė, ir jos poveikio analizę arba
- valstybė narė nusprendžia pranešti apie kelias politikos priemones, kurios gali iš dalies sutapti – šiuo atveju ji turi paaiškinti, kaip išvengiama dvigubos apskaitos.

3. **Kriterijų, pagal kuriuos dokumentais pagrindžiamas dalyvaujančiosios šalies, įgaliotosios šalies ar įgyvendinančiųjų valdžios institucijų veiklos reikšmingumas, pavyzdžiai**

Savanoriški susitarimai

Nors savanoriškų susitarimų įgyvendinimą galima iš esmės laikyti pakankamu reikšmingumo įrodymu, būtų galima nustatyti konkrečius kriterijus siekiant užtikrinti, kad dalyvaujančiosios šalys iš tiesų reikšmingai dalyvautų veikloje pagal tuos susitarimus.

Šie kriterijai gali būti susiję, pavyzdžiui, su:

- tinkamų veiksmų sąrašu arba veiksmų, apie kuriuos turi pranešti dalyvaujančiosios šalys, tinkamumo kriterijais,
- reikalavimu, kad dalyvaujančiosios šalys turėtų sertifikuotą energijos naudojimo vadybos sistemą,
- tinkamų stebėsenos ir tikrinimo procedūrų vykdymu ir
- sankcijomis arba pašalinimu jei nustatoma pažeidimų ir t. t. (*)

Informavimas ir konsultacijos dėl energijos

Energijos paslaugų teikėjo konsultacijų, dideliu mastu teikiamų galutiniams energijos vartotojams, paprastai negalima laikyti pakankamu reikšmingo dalyvavimo įrodymu. Dažnai tokios priemonės apima tik kokios nors grįžamosios informacijos teikimą (pvz., per interneto svetaines) apie tai, kaip galutiniai vartotojai galėtų sumažinti savo suvartojamos energijos kiekį.

Atsižvelgiant į didelę atskirų veiksmų, kurie paprastai gali būti vykdomi pagal pavienes priemones, įvairovę, didelį neapibrėžtumą, kuris daro poveikį susijusių sutaupytos energijos kiekių įverčiams, ir ribotą tokio taupymo mastą⁽⁵⁾, paprastai būtina vietoje imtis veiksmų arba taikyti kokio nors pobūdžio ekonominę paskatą siekiant užtikrinti, kad būtų realiai įgyvendinta pakankamai veiksmų ir iš tiesų reikšmingai prisidėtų dalyvaujančiosios šalys, įgaliotosios šalys arba įgyvendinančiosios valdžios institucijos. Į panašius aspektus reikia atsižvelgti ir informavimo kampanijų atveju.

(*) Tokiomis aplinkybėmis, kai sudaromi savanoriški pramonės gamintojų (pvz., gaminančių šaldytuvus) susitarimai, turėtų būti nustatyti tinkami protokolai, pavyzdžiui, dėl gaminių energinio naudingumo reguliaraus tikrinimo, atliekamo trečiųjų šalių, ir būtų galima taikyti sankcijas, jei tikrinant nustatytas rezultatyvumas nesiekia lygio, apie kurį pranešta, ir kt.

(5) Literatūros šaltiniuose dėl namų ūkių pažymima, kad sutaupytos energijos kiekis, kurio galima tikėtis iš šios rūšies priemonės, gali siekti 2–3 % viso suvartojamos energijos kiekio, įvertinto iš anksto (K. Gaffney, *Calculating energy savings from measures related to information and advice on energy efficiency*, 2015 m., pranešimas praktiniame seminare dėl bendrų metodų ir principų, tinkamų apskaičiuoti poveikiui taikant EVEIS arba kitas politikos priemones pagal 7 straipsnį), <http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/node/9080>.

I toliau pateiktą nebaigtinį kriterijų sąrašą būtų galima atsižvelgti nustatant metodą, pagal kurį turėtų būti įrodytas šių rūšių priemonių veiksmingumas:

- atsakymai arba grįžtamoji informacija, gaunama per teminę apklausą (realių respondentų skaičius),
- tikslinės auditorijos dalyvavimas teminiuose (praktiniuose) seminaruose, internetinės platformos ar taikomosios programos naudotojai arba sekėjai arba
- vartotojai, gavę konsultaciją tam skirtoje vietoje bendroje prieigos vietoje (dėl renovacijos ir kt.), registruojami duomenų bazėje (nurodant užduotą klausimą, pvz., kur gauti paskolą, kaip parengti dotacijos paraišką, informacijos apie sertifikuotas statybos įmones prašymą ar kt.) ⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ Taip pat žr. VI priedėlį.

X PRIEDĖLIS

Priemonėmis, kuriomis skatinama diegti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas ir kitas šildymo technologijas ant pastatų arba juose, sutaupytos energijos kiekio apskaičiavimas

1. Dėl priemonių, kuriomis skatinama diegti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, sutaupytos energijos kiekis

Kaip paaiškinta 7.5 skirsnyje, priemonės, kuriomis skatinama ant pastatų arba juose diegti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, gali būti tinkamos vykdant energijos taupymo reikalavimą pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį, jei tokiomis priemonėmis gaunamas sutaupytos energijos kiekis, kurį galima patikrinti ir išmatuoti arba įvertinti.

Toliau pateikti pavyzdžiai parodo, kaip galima apskaičiuoti sutaupytos energijos kiekį pagal EVED V priedo 2 punkto e papunktį. Pateikti skaičiai yra orientaciniai, tai nėra realios praktikoje gaunamos vertės. Jie pasirinkti skaičiavimo logikai parodyti.

1.1. Seno skystojo kuro katilo pakeitimas nauju skystojo kuro katilu

	Šilumos poreikis	Konversijos efektyvumas	Galutinės energijos poreikis ⁽¹⁾	Sutaupytos, palyginti su senuoju katilu, galutinės energijos kiekis ⁽²⁾	Sutaupytos, palyginti su minimaliu efektyvumu, galutinės energijos kiekis ⁽³⁾
<i>Ankstesnė padėtis</i>					
Skystojo kuro katilas	10 000 kWh	0,77	12 987 kWh		
Iškastiniu kuru kūrenamas katilas, kurio efektyvumas minimalus ⁽⁴⁾	10 000 kWh	0,86	11 628 kWh		
Efektyvesnio energijos vartojimo galimybės					
1) Dujinis kondensacinis katilas	10 000 kWh	0,975	10 526 kWh	2 731 kWh	1 371 kWh
2) Saulės šilumos įrenginys su dujiniu katilu	10 000 kWh		10 474 kWh	2 731 kWh	1 371 kWh
Saulės šilumos įrenginys	1 000 kWh	1	1 000 kWh		
Dujinis kondensacinis katilas	9 000 kWh	0,95	9 474 kWh		

⁽¹⁾ Šilumos poreikis, padalytas iš numanomo konversijos efektyvumo.

⁽²⁾ Galutinės energijos poreikio pagal ankstesnę padėtį ir galutinės energijos poreikio pasirinkus galimybę taupyti skirtumas. Kaip apskaičiuoti sutaupytos galutinės energijos kiekį taip pat žr. papildomumo principo paaiškinimuose.

⁽³⁾ Galutinės energijos poreikio naudojant minimalaus energinio efektyvumo katilą ir galutinės energijos poreikio pasirinkus galimybę taupyti skirtumas. Kaip apskaičiuoti sutaupytos galutinės energijos kiekį taip pat žr. papildomumo principo paaiškinimuose.

⁽⁴⁾ Pagal 2013 m. rugpjūčio 2 d. Komisijos reglamentą (ES) Nr. 813/2013, kuriuo įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/125/EB nustatomi patalpų šildytuvų ir kombinuotųjų šildytuvų ekologinio projektavimo reikalavimai (OL L 239, 2013 9 6, p. 136).

1.2. Seno skystojo kuro katilo pakeitimas nauju biomasės katilu

	Šilumos poreikis	Konversijos efektyvumas	Galutinės energijos poreikis ⁽¹⁾	Sutaupyta, palyginti su senuoju katilu, galutinės energijos kiekis ⁽²⁾	Sutaupyta, palyginti su minimaliu efektyvumu, galutinės energijos kiekis ⁽³⁾
<i>Ankstesnė padėtis</i>					
Skystojo kuro katilas	10 000 kWh	0,77	12 987 kWh		
Minimalus standartas					
Biomasės katilas, kurio efektyvumas minimalus ⁽⁴⁾	10 000 kWh	0,75	13 333 kWh		
Efektyvesnio energijos vartojimo galimybės					
1) Biomasės katilas (geriausia rinkoje esanti technologija, įvertinta pagal produktų katalogus/ sertifikavimo sistemas)	10 000 kWh	0,92	10 870 kWh	2 117 kWh	2 464 kWh

⁽¹⁾ Šilumos poreikis, padalytas iš numanomo konversijos efektyvumo.

⁽²⁾ Galutinės energijos poreikio pagal ankstesnę padėtį ir galutinės energijos poreikio pasirinkus galimybę taupyti skirtumas.

⁽³⁾ Galutinės energijos poreikio naudojant minimalaus energinio efektyvumo katilą ir galutinės energijos poreikio pasirinkus galimybę taupyti skirtumas.

⁽⁴⁾ Pagal 2015 m. balandžio 28 d. Komisijos reglamentą (ES) 2015/1189, kuriuo įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/125/EB nustatomi kietojo kuro katilų ekologinio projektavimo reikalavimai (OL L 193, 2015 7 21, p. 100).

1.3. Elektrinio šildytuvo pakeitimas šilumos siurbliu

	Šilumos poreikis	Konversijos efektyvumas	Galutinės energijos poreikis ⁽¹⁾	Sutaupyta, palyginti su senuoju katilu, galutinės energijos kiekis ⁽²⁾	Sutaupyta, palyginti su minimaliu efektyvumu, galutinės energijos kiekis ⁽³⁾
<i>Ankstesnė padėtis</i>					
Skystojo kuro katilas	10 000 kWh	0,77	12 987 kWh		
Minimalus standartas					
Šilumos siurblys pagal minimalų standartą ⁽⁴⁾	10 000 kWh	3,1	3 225 kWh	9 762 kWh	0
Efektyvesnio energijos vartojimo galimybės					
1) Šilumos siurblys	10 000 kWh	3,5	2 857 kWh	10 130 kWh	368 kWh

⁽¹⁾ Šilumos poreikis, padalytas iš numanomo konversijos efektyvumo.

⁽²⁾ Galutinės energijos poreikio pagal ankstesnę padėtį ir galutinės energijos poreikio pasirinkus galimybę taupyti skirtumas.

⁽³⁾ Galutinės energijos poreikio naudojant minimalaus energinio efektyvumo katilą ir galutinės energijos poreikio pasirinkus galimybę taupyti skirtumas.

⁽⁴⁾ Pagal Reglamentą (ES) 2015/1189.

1.4. Fotovoltinis įrenginys

			Galutinės energijos poreikis ⁽¹⁾	Sutaupytos galutinės energijos kiekis ⁽²⁾
Ankstesnė padėtis				
Elektros energija iš tinklo	3 500 kWh		3 500 kWh	
Efektyvesnio energijos vartojimo galimybė				
Fotovoltinis įrenginys	3 500 kWh		3 500 kWh	0 kWh

⁽¹⁾ Elektros energijos poreikis, padalytas iš numanomo konversijos efektyvumo.

⁽²⁾ Galutinės energijos poreikio pagal ankstesnę padėtį ir galutinės energijos poreikio pasirinkus galimybę taupyti skirtumas.

Šiame pavyzdyje parodyta, kad fotovoltinio įrenginio gaminama elektros energija skaičiuojama kaip galutinė energija, tiekiamą į pastatą siekiant tenkinti galutinės energijos poreikį tame pastate.

2. Dėl priemonių, kuriomis skatinama diegti labai mažos galios kogeneracijos įrenginius, sutaupytos energijos kiekis

Vietoje įrengti kogeneracijos (bendros šilumos ir elektros energijos gamybos) įrenginiai gali būti reikšmingi siekiant sutaupyti reikiamą energijos kiekį pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį, jeigu juose suvartojama mažiau energijos nei įrenginiuose, kurie jais pakeisti. Bendras tokios sistemos efektyvumas, vertinamas kartu sudėjus visus kogeneracijos produktus (t. y. elektros energiją ir naudingą šilumą), remiantis suvartojamu kuru, turėtų būti didesnis nei šildymo įrenginio, kuris jį pakeistas.

Nors kogeneracija gali padėti sutaupyti nemažai pirminės energijos (priklausomai nuo pasirinkto elektros energijos rūšių derinio), ji teikia mažiau galimybių sumažinti galutinės energijos suvartojimą. Galutinės energijos atžvilgiu elektros energijos vertė yra tokia pati kaip iškastinio kuro ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių.

Tik galutinis sutaupytos energijos kiekis, gautas padidinus vietoje įdiegtos sistemos efektyvumą, gali būti skaičiuojamas pagal EVED 7 straipsnio 1 dalį, kaip parodyta toliau pavyzdyje:

Pavyzdys

Daroma prielaida, kad:

- pradinis atvejis yra skystojo kuro katilas, kurio šiluminis efektyvumas (*eta*, šilum.) lygus 0,77 (efektyvumas pagal grynąją šilumingumą),
- kadangi pagal kogeneracijos technologiją taip pat gaminama elektros energija, bazinio scenarijaus atveju į pastatą turi būti tiekiamas lygiavertis elektros energijos kiekis,
- kogeneracijos atveju eksploatuojama dujų kogeneracinė jėgainė, kurios efektyvumas *eta* (šilum.) = 0,70, o *eta* (elektr.) = 0,30,
- tiekiamą šilumą yra 10 000 kWh (šilum.).

Apskaičiuodami visą sutaupytos energijos kiekį, pirmiausia turime apskaičiuoti elektros energijos, pagaminamos kogeneracinėje jėgainėje, kiekį. Visų pirma apskaičiuojame jėgainėje suvartojamo iškastinio kuro kiekį, padalydami tiekiamos šilumos kiekį iš jėgainės šiluminio efektyvumo. Tai žinodami galime nustatyti, kiek elektros energijos pagaminama.

Kogeneracijos atvejis:

$$10\,000 \text{ kWh (šilum.)} / \eta_{\text{eta (šilum.)}} = 14\,285 \text{ kWh (dujų)}$$

$$14\,285 \text{ kWh (dujų)} \times \eta_{\text{eta (elektr.)}} = 4\,285 \text{ kWh (elektr.)}$$

Į pastatą tiekiamą iš viso 14 285 kWh galutinės energijos (visa ji gamtinių dujų pavidalu).

Bazinio scenarijaus atveju apskaičiuojama kitaip. Dujų kiekį apskaičiuojame pagal šiluminį efektyvumą ir katilo tiekiamą šilumą:

Bazinio scenarijaus atvejis:

$10\,000 \text{ kWh (šilum.)} / \eta_{\text{ta}} \text{ (šilum.)} = 12\,987 \text{ kWh (dujų)}$

Papildomai iš elektros tinklo į pastatą turi būti tiekiamą 4 285 kWh elektros energijos.

Į pastatą tiekiamą iš viso 17 273 kWh galutinės energijos (gamtinių dujų ir elektros energijos).

Šiame pavyzdyje aprašytu atveju, įdiegus kogeneraciją, būtų sutaupyta 2 988 kWh galutinės energijos.

XI PRIEDĖLIS

PAPILDOMUMAS

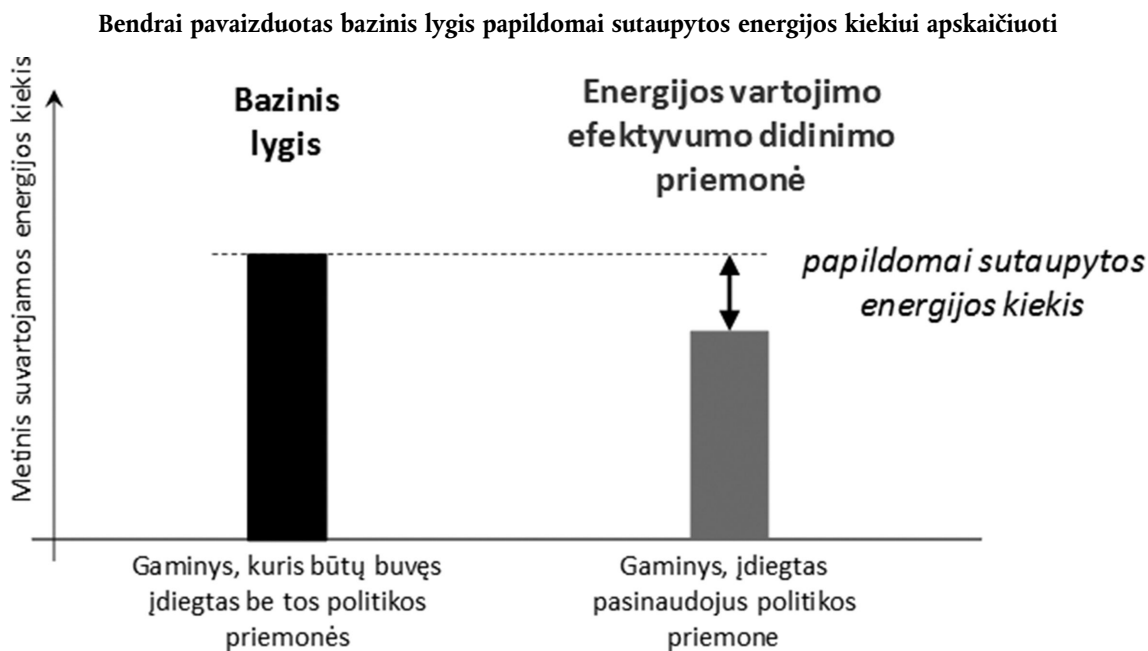
EVED V priedo 2 punkto a papunktis

Turi būti įrodyta, kad sutaupyta energijos kiekis yra papildomas tam kiekiui, kuris būtų sutaupyta bet koku atveju, įpareigotajai, dalyvaujančiajai ar įgaliojamajai šaliai arba įgyvendinančiajai valdžios institucijai nesiimant veiksmų. Kad galėtų nustatyti, koks sutaupyta energijos kiekis gali būti nurodomas kaip papildomas, valstybės narės atsižvelgia į tai, kokia būtų energijos vartojimo ir paklausos raida neįgyvendinus atitinkamos politikos priemonės, įvertindama bent šiuos veiksnius: energijos vartojimo tendencijas, vartotojų elgesio pokyčius, technologijų pažangą ir kitų Sąjungos arba nacionaliniu lygmeniu įgyvendintų priemonių paskatintus pokyčius;

Siekiant nustatyti, kokia būtų energijos vartojimo ir paklausos raida neįgyvendinus politikos priemonės, svarbu įvertinti gaminių, kuris būtų buvęs įdiegtas, pavyzdžiui:

- baziniu lygiu laikant tų gaminių energijos suvartojimo rinkos vidurkį,
- analizuojant energijos vartojimo tendencijas ir
- atliekant apklausas, per kurias palyginami dalyvių ir kontrolinių grupių atsakymai.

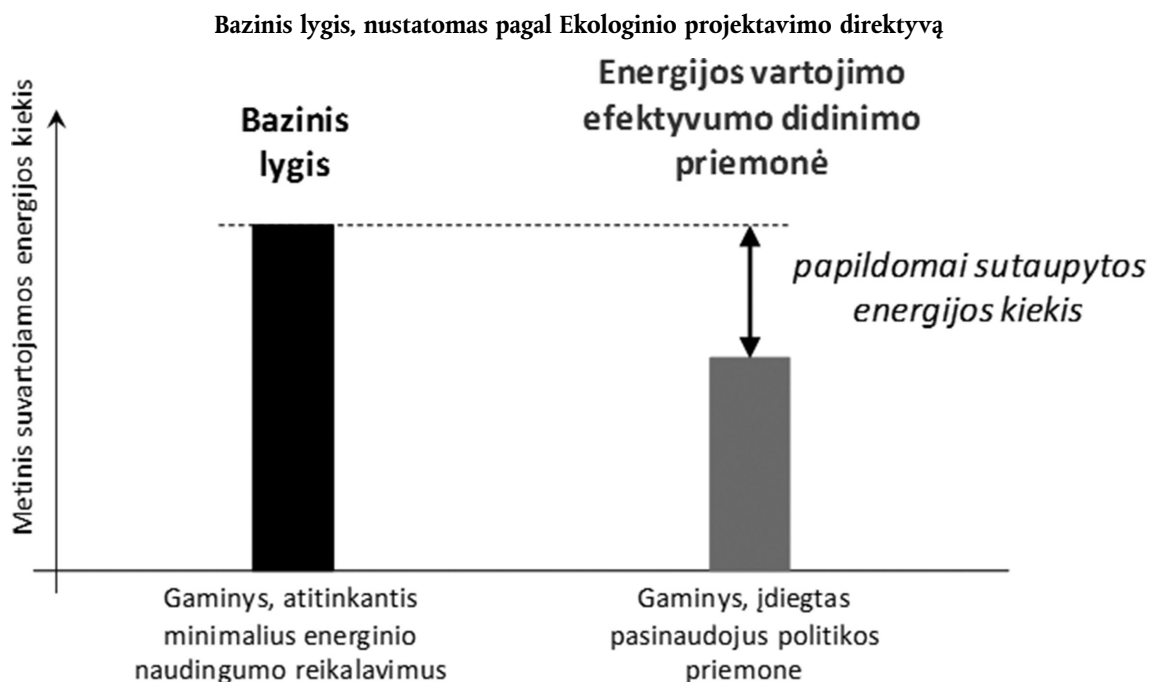
Taip gaunamas bazinis lygis, kaip parodyta toliau:

V priedo 2 punkto b papunktyje išaiškinta, kad „dėl privalomos Sąjungos teisės įgyvendinimo sutaupyta energijos kiekis laikomas kiekiu, kuris būtų sutaupyta bet kuriuo atveju“. V priedo 2 punkto c papunktyje nustatyta, be kita ko, kad nustatant bazinį lygį, naudojimą apskaičiuojant sutaupyta energijos kiekį, turėtų būti atsižvelgiama į minimalius reikalavimus, nustatytus reglamentais (EB) Nr. 443/2009 ir (ES) Nr. 510/2011 (dėl naujų lengvųjų automobilių ir naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių) ir įgyvendinimo priemonėmis pagal Ekologinio projektavimo direktyvą dėl su energija susijusių gaminių.

Pavyzdžiui, bazinis lygis, naudojamas nustatant sutaupyta energiją įdiegus su energija susijusius gaminius, kuriems taikoma Ekologinio projektavimo direktyva (pvz., šildymo sistemas), turėtų mažų mažiausiai atitikti minimalaus energinio naudingumo reikalavimus, nustatytus atitinkamoje direktyvoje, galiojusioje to atskiro veiksmo įdiegimo metu. Jeigu atitinkami minimalūs reikalavimai pagal ES teisę yra iš dalies pakeičiami, peržiūrimi arba atnaujinami, į tai būtina atsižvelgti patikslinant bazinį lygį.

Toliau schemoje parodytas toks bazinis lygis, apibrėžiamas kaip energijos suvartojimas naudojant gaminį, kurio energinis naudingumas atitinka minimalius Ekologinio projektavimo direktyvos reikalavimus:

Praktikoje tokie reikalavimai galėtų būti taikomi metiniam gaminio suvartojamos energijos kiekiui arba kitiems energinio naudingumo rodikliams (pvz., katilo efektyvumui). Bazinis lygis gali būti atitinkamai nustatomas, pvz., atsižvelgiant į reikalavimus dėl katilo efektyvumo ir, kartu naudojant kitus duomenis, apskaičiuojant šildymo poreikį, kuris turės būti tenkinamas naudojant tą katilą.

Šie duomenys galėtų būti:

- konkrečiai to pastato, kuriame įrengiamas naujas katilas, duomenys (pvz., naudojami energinio naudingumo sertifikatų arba energijos vartojimo auditų duomenys) arba
- vidutinės reprezentatyvios vertės tame pastatų ūkyje, kuriam skirta politikos priemonė (pvz., kai naudojamas numanomai sutaupyto kiekio nustatymas).

Valstybės narės taip pat turėtų atsižvelgti į informaciją apie kiekvieną gaminių kategoriją, pateiktą Komisijos svetainėje ⁽¹⁾.

V priedo 2 punkto a papunktyje nurodyti papildomi veiksniai, į kuriuos turėtų būti atsižvelgiama nustatant bazinį lygį, kaip antai:

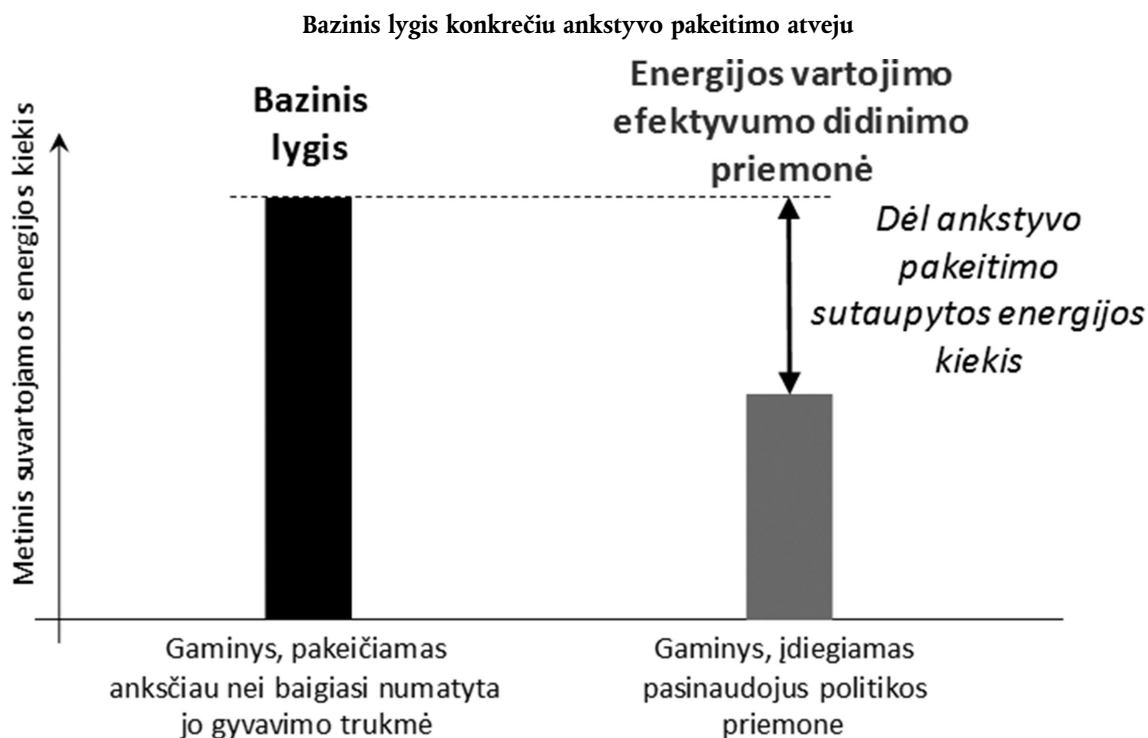
- vartotojų elgesio pokyčiai laikui bėgant,
- technologinė pažanga ir
- kitų nacionalinių politikos priemonių, kurios jau įgyvendintos ir toliau turi įtakos energijos vartojimui, poveikis, įskaitant galimus sutapimus su kita politika, apie kurią pranešta pagal EVED 7 straipsnį.

Kad būtų išvengta dvigubos apskaitos, EVED 7 straipsnio 12 dalyje nustatyta: „Valstybės narės turi įrodyti, kad, kai politikos priemonių ar atskirų veiksmų poveikis sutampa, sutaupytos energijos kiekis nėra skaičiuojamas du kartus“.

Apskritai nustatant bazinį lygį reikėtų, kai įmanoma, atsižvelgti į prielaidas (renovacijos rodiklį be politikos priemonės, automobilių parko vidutinio amžiaus pokytį, esamų katilų gyvavimo trukmę ir kt.), atitinkančias nacionalinę energijos vartojimo efektyvumo strategiją arba panašią politikos programą. Taip pat, pranešdamos apie kelias politikos priemones, valstybės narės turėtų užtikrinti prielaidų, daromų nustatant bazinius lygius, nuoseklumą.

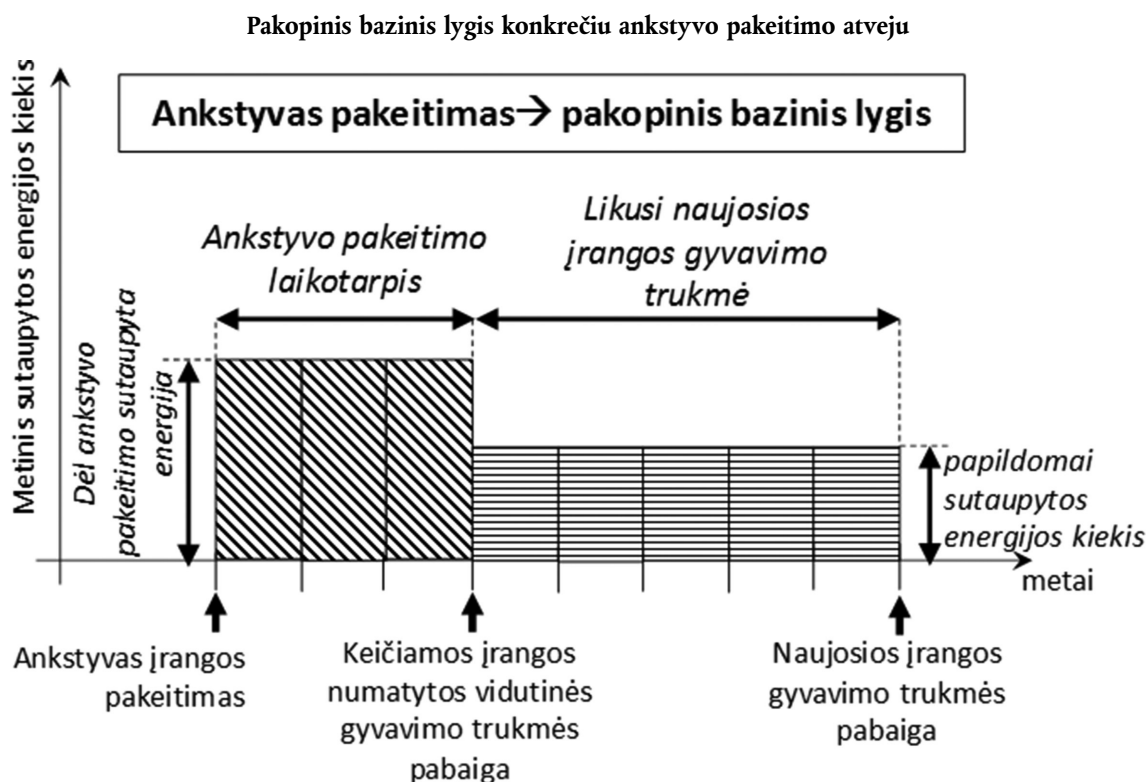
⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/energy-efficient-products_en

EVED V priedo 2 punkto f papunktyje paaiškintas konkretus atvejis, kada politikos priemonėmis „skatinama sparčiau diegti taupiau energiją vartojančius produktus ir transporto priemones“. Tokiomis aplinkybėmis, kai galima įrodyti ankstyvą gaminio arba transporto priemonės pakeitimą, baziniu lygiu gali būti keičiamo gaminio arba transporto priemonės suvartojamos energijos kiekis (žr. diagramą):

Šis konkretus atvejis yra tinkamas tik „ankstyvo pakeitimo laikotarpiu“, t. y. nuo naujosios įrangos įdiegimo iki keičiamos įrangos vidutinės tikėtinos gyvavimo trukmės pabaigos.

Bazinis lygis, nustatytas apskaičiuojant papildomai sutaupyta energijos kiekį, turi būti naudojamas per visą likusią naujosios įrangos gyvavimo trukmę. Taip nustatomas pakopinis bazinis lygis, kaip parodyta toliau:

Šiame pavyzdyje apibūdintu atveju ankstesnė įranga buvo pakeista likus 3 metams iki tikėtinos jos gyvavimo trukmės pabaigos. Tie 3 metai yra ankstyvo pakeitimo laikotarpis. Naujosios įrangos tikėtina gyvavimo trukmė yra 8 metai. Taigi likusiems 5 metams bazinis lygis, naudojamas apskaičiuojant papildomai sutaupytos energijos kiekį, nustatomas taip, kaip paaiškinta pirmiau.

Pakopinio bazinio lygio naudojimo alternatyva galėtų būti sutaupytos energijos kiekio svertinio dydžio, taikomo per visą atitinkamo veiksmo gyvavimo trukmę, apskaičiavimas. Tai neturi reikšti, kad bus pranešama apie sutaupytos energijos kiekius, viršijančius nustatytą pakopinį bazinį lygį. Be to, sutaupytos energijos kiekio svertinio dydžio apskaičiavimas turėtų būti paaiškintas.

Tais atvejais, kai taikoma nukrypti nuo papildomumo reikalavimo leidžianti nuostata esamiems pastatams (EVED V priedo 2 punkto b papunktis), baziniu lygiu būtų galima laikyti iki pastato renovacijos buvusią padėtį. Valstybės narės gali naudoti:

- konkretaus pastato duomenis (pvz., iš energijos sąskaitų, energinio naudingumo sertifikato arba energijos vartojimo audito) arba
- vidutines reprezentatyvias vertes tame pastatų ūkyje, kuriam skirta politikos priemonė (pvz., kai naudojamas numanoma sutaupyto kiekio nustatymas).

Tada galima įvertinti papildomumą, atsižvelgiant į renovacijos darbus, kurie būtų buvę atlikti bet koku atveju. Pavyzdžiui, priklausomai nuo nacionalinių aplinkybių, finansinės paskatos keisti langus gali turėti reikšmingą poveikį, susijusį su bandymais pasipelninti, pvz., dalyviai naudojami finansinėmis paskatomis, nors prieš tai planavo pakeisti langus bet koku atveju (ne dėl energijos vartojimo efektyvumo, o dėl kitų priežasčių, pvz., apsaugos nuo triukšmo ar estetiinių paskatų).

Tam tikromis aplinkybėmis bazinio lygio nustatymo procesas yra sudėtingesnis. Tos aplinkybės išvardytos toliau lentelėje ir pateikta pasiūlymų, kaip tai spręsti:

Aplinkybės	Problemos	Gairės
Politika jau įgyvendinama daugelį metų	Sunku nustatyti, kokia padėtis būtų be tos politikos. Dabartinės tendencijos (pvz., išreikštos rinkos vidurkiu) gali būti iš dalies nulemtos rinką keičiančio tos politikos poveikio ankstesniais metais.	Nustatyti bazinį lygį pagal minimalius ES teisės aktuose nustatytus lygius. Arba naudoti tas pačias prielaidas, kaip pagal oficialų nacionalinį įprastinės veiklos scenarijų, kuriuo pagrįsta nacionalinė energijos vartojimo efektyvumo strategija arba panaši politikos programa.
Vietos transporto politika, kuria skatinamas perėjimas prie kitų transporto rūšių, susisiekimo valdymas ir kt. (tai gali būti taikoma ir kitai politikai, kuria energijos vartojimas gali būti sumažintas vienoje srityje, tačiau padidėti kitoje srityje)	Sunku stebėti pavienius pokyčius. Sunku atsižvelgti į šalutinį poveikį (pvz., dėl naujo viešojo transporto eismo vienu maršrutu gali susidaryti eismo spūstys kitoje vietoje).	Naudotis vietos transporto modeliavimu, palyginant scenarijus, kurie būtų taikant tą politiką arba be jos (pagal modelius, patikslintus remiantis transporto tyrimais).

Aplinkybės	Problemos	Gairės
Sudėtingi pramonės procesai be aiškiai apibrėžtos rinkos	Rinkos vidurkius sunku nustatyti sudėtingiems sisteminiams procesams, atskirai parengtiems konkrečiuose pramonės objektuose (kai nėra realios rinkos).	Kaip bazinį lygį galima naudoti nustatyti pavyzdinę investiciją. Taikomas metodas turėtų būti grindžiamas technologine sistema, kurios investicijų sąnaudos mažiausios, o rezultatas palyginamas su tuo, kuris būtų gautas pasirinkus energetiškai efektyvų variantą.

Apskritai vertinant grynąjį arba papildomą sutaupyto energijos kiekį būtų galima apsvarstyti galimybę taikyti šiuos metodus ⁽¹⁾:

- randomizuotus kontrolinius tyrimus ir galimus taikyti randomizuotus metodus ⁽²⁾,
- pusiau eksperimentinių tyrimų planus, įskaitant suderinimo metodus ⁽³⁾,
- apklausomis grindžiamus metodus,
- pardavimo rinkoje duomenų analizes,
- sisteminius ekspertų vertinimo metodus,
- numanomas arba nustatytas „grynojo ir bendrojo“ kiekių santykius,
- istorinio atsekamumo (arba atvejų tyrimo) metodą,
- įprastos praktikos bazinių scenarijų metodus,
- vertinimus „iš viršaus į apačią“ (arba makroekonominis modelius).

⁽¹⁾ Daugiau informacijos žr., pvz.: Voswinkel, F., Broc, J.S., Breitschopf, B., ir Schlomann, B. (2018 m.), *Evaluating net energy savings – topical case study of the EPATEE project*, finansuota pagal programą „Horizontas 2020“, https://epatee.eu/sites/default/files/files/epatee_topical_case_study_evaluating_net_energy_savings.pdf.

⁽²⁾ Taip pat žr. VI priedėlį.

⁽³⁾ Taip pat žr. VI priedėlį.

XII PRIEDĖLIS

STEBĖSENA IR TIKRINIMAS

1. Veiksmų ir sutaupytos energijos kiekio tikrinimas

Kuriant stebėsenos ir tikrinimo sistemą gali būti naudinga skirti veiksmų tikrinimą nuo sutaupytos energijos kiekio tikrinimo. Tai nereiškia, kad šiuos du dalykus turi tikrinti atskiri subjektai; šis skirtumas nustatomas siekiant užtikrinti, kad būtų sprendžiami su kiekvienos rūšies tikrinimu susiję konkretūs klausimai.

Veiksmai tikrinami siekiant įsitikinti, kad jie įdiegti arba įgyvendinti laikantis kokybės, rezultatyvumo ar kitų reikalavimų pagal atitinkamą politikos priemonę.

Sutaupytos energijos kiekiai, apie kuriuos pranešta, tikrinami siekiant įsitikinti, kad jie atitinka skaičiavimo taisykles arba metodiką pagal tą politikos priemonę.

Priklausomai nuo nacionalinių aplinkybių ir politikos priemonės rūšies, stebėsenos ir tikrinimo procesuose gali dalyvauti įvairios, skirtingais požiūriais besivadovaujančios šalys. Toliau lentelėje išdėstyti kiekvieno tipo šalių vaidmenys atsižvelgiant į kiekvienos priemonės specifiką:

	Igyvendinančiosios valdžios institucijos	Dalyvaujančiosios arba įgaliotosios šalys/rangovai/ įpareigosios šalys
Veiksmai arba projektai, kuriuos reikia patvirtinti/atmesti	Tikslas: užtikrinti veiksmų ir projektų kokybę (iš anksto nustatytų reikalavimų laikymąsi) + pateikti pagrindinius politikos valdymo ir vertinimo duomenis	Tikslas: užtikrinti, kad veiksmai ir (arba) projektai atitiktų sistemos reikalavimus (pvz., kad būtų gauta finansinė paskata arba energijos taupymo kreditai) + užtikrinti, kad būtų patenkintas klientas (taikoma rangovams arba įpareigotosioms šalims) arba būtų sutaupyta energijos (taikoma galutiniams vartotojams)
	Vaidmenys: 1) nustatyti reikalavimus ir ataskaitų teikimo/dokumentų tvarkymo taisykles; 2) patvirtinti arba atmesti pasiūlytus veiksmus ar projektus; 3) atlikti arba užsakyti baigiamuosius (<i>ex post</i>) tikrinimus (dokumentų ir (arba) vietoje) ir skirti baudas/sankcijas	Vaidmenys: 1) pateikti valdžios institucijų reikalaujamą informaciją; 2) saugoti <i>ex post</i> tikrinimui reikalingus dokumentus; 3) įgyvendinti kokybės procesus.
Sutaupytos energijos kiekiai, kuriuos reikia įskaityti (arba kredituoti) arba atmesti	Tikslas: užtikrinti sutaupytos energijos kiekio vertinimo ir ataskaitų teikimo kokybę (iš anksto nustatytų skaičiavimo taisyklių ir (arba) vertinimo reikalavimų laikymąsi), kad stebimas sutaupytos energijos kiekis atitiktų politikos poveikį pagal tos politikos tikslus ir EVED reikalavimus + pateikti pagrindinius politikos valdymui ir vertinimui reikiamus duomenis	Tikslas: užtikrinti, kad sutaupyta energija atitiktų sistemos reikalavimus (pvz., kad būtų gauti energijos taupymo kreditai) + užtikrinti, kad būtų patenkintas klientas (taikoma rangovams arba įpareigotosioms šalims) arba būtų sutaupyta energijos (taikoma galutiniams vartotojams)

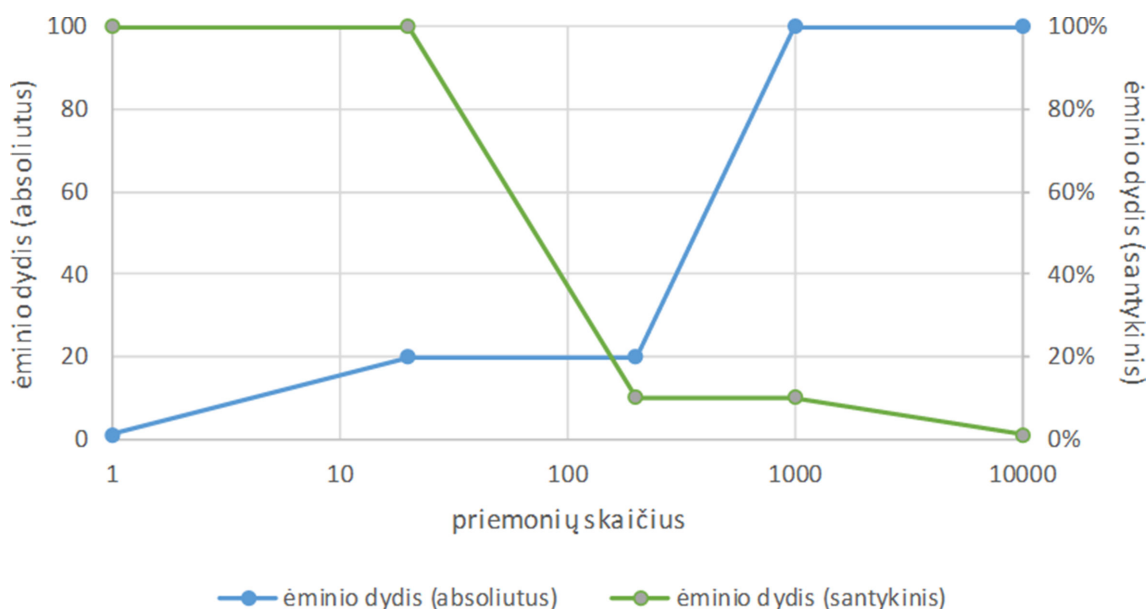
	Igyvendinančiosios valdžios institucijos	Dalyvaujančiosios arba įgaliotosios šalys/rangovai/ įpareigosios šalys
	Vaidmenys: 1) nustatyti skaičiavimo taisykles ir (arba) vertinimo reikalavimus; 2) patvirtinti arba atmesti sutaupytos energijos kiekius, apie kuriuos pranešta (arba apskaičiuoti sutaupytos energijos kiekius, priklausomai nuo politikos priemonių rūšies ir taikomų taisyklių); 3) atlikti <i>ex post</i> tikrinimus (dokumentų ir (arba) vietoje) ir skirti baudas/sankcijas	Vaidmenys: 1) pateikti valdžios institucijų reikalaujamą informaciją; 2) saugoti <i>ex post</i> tikrinimui reikalingus dokumentus; 3) apskaičiuoti sutaupytos energijos kieki; 4) įgyvendinti kokybės procesus.

2. Statistiškai reikšminga dalis ir reprezentatyvusis ėminys

EVED 7a straipsnio 5 dalyje (dėl EVEIŠ) ir 7b straipsnio 2 dalyje (dėl alternatyvių priemonių) nustatyta: „Valstybės narės įdiegia matavimo, kontrolės ir tikrinimo sistemas, pagal kurias būtų atliekamas dokumentuotas <...> energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių bent statistiškai reikšmingos dalies ir reprezentatyviojo ėminio patikrinimas“.

Šio reikalavimo tikslas – patikrinti ir įsitikinti, kad iš tiesų pasiektas toks energijos sutaupymas, apie kokį pranešta. Todėl ypač svarbu pasirinkti statistiškai reprezentatyvų ėminį, kuris pakankamai tiksliai atitiktų visos tiriamosios visumos (t. y. energijos vartojimo efektyvumo priemonių) ypatybes.

Tai, kas yra „statistiškai reprezentatyvu“, labai priklauso nuo priemonių, į kurias atsižvelgiama, skaičiaus ir kitų pagrindinių sąlygų, būdingų atskiroms įgyvendinamoms priemonėms. Todėl visuotinai tinkamos apibrėžties, pvz., procentinių dydžių ar atvejų skaičiaus, pateikti neįmanoma. Toliau daromos prielaidos yra tik orientacinės ir negali atstoti konkrečiu atveju atliekamos statistinių priemonių savybių analizės:

Svarstant, kas galėtų sudaryti statistiškai reikšmingą dalį ir reprezentatyvųjį ėminį, valstybėms narėms gali būti naudingas šis neišsamus orientacinis sąrašas:

- išsamus nedidelio atvejų skaičiaus ($n < 20$) tyrimas,
- esant vidutiniam atvejų skaičiui gali būti tinkamas ėminys, sudarantis 10 % tiriamosios visumos, tačiau ne mažiau kaip $n = 20$,

- sudarant didelius ėminius, maždaug 100 vienetų dydžio ėminys gali būti laikomas pakankamu esant 1 % klaidų tikimybei dėl 5 % klaidingų pranešimų dalies (t. y. darant prielaidą, kad 5 % pranešimų apie veiksmus yra klaidingi). Sudarant ėminius kai nustatyta didesnė klaidingų pranešimų dalis, pakanka mažesnio dydžio ėminio (žr. lentelę):

Klaidingų pranešimų dalis	Klaidų tikimybė		
	10 %	5 %	1 %
5 %	31	51	103
10 %	15	24	49
20 %	7	11	22
50 %	2	3	5

Pastaba. Klaidų tikimybės 1–10 % intervalas pateiktas tik kaip pavyzdys. Klaidų tikimybė gali būti didesnė, priklausomai nuo politikos priemonės rūšies, atskirų veiksmų ir ar yra vykdomi kokybės procesai, skiriamos baudos ar sankcijos.

Nustatant reprezentatyvų ėminį turėtų būti atsižvelgiama ir į kitus aspektus. Pavyzdžiui, jeigu tos pačios rūšies atskiras veiksmas (kaip apibrėžta 2 straipsnio 19 dalyje) gali būti įgyvendinamas įvairių tipų pastatuose, gali reikėti paimti sluoksniinį ėminį. Taip būtų užtikrinama, kad kiekvienos kategorijos pastatų skaičius ėminyje būtų proporcingas visam tos kategorijos pastatų skaičiui (veiksmų, apie kuriuos pranešta pagal vertinamą priemonę, tiriamojoje visuomenėje). Jei galima pagrįstai manyti, kad vykdamas veiksmą galėtų būti sutaupyti labai skirtingi energijos kiekiai įvairių tipų pastatuose, gali būti tinkama atskirai sudaryti kiekvienos kategorijos ėminį.

Ėminio dydis yra susijęs su tikrinimu, o ne su matavimu. Pagal tą pačią politikos priemonę gali būti įgyvendinami įvairūs atskiri veiksmai (kaip apibrėžta 2 straipsnio 19 dalyje), tačiau prasmingam vertinimui atlikti reikia vienalytiškumo. Todėl pirmas ėminio sudarymo proceso veiksmas turėtų būti nustatymas, į kokius veiksmus arba kriterijus reikėtų atsižvelgti nustatant vienalytes (veiksmų arba dalyvių) grupes, kurių rezultatus įmanoma ekstrapoliuoti iš reprezentatyviojo ėminio (kiekvienos grupės) matavimų.

Priklausomai nuo politikos priemonės rūšies, šiame etape gali reikėti taikyti kitus kriterijus. Pavyzdžiui, EVEIS įpareigosios šalys arba trečiosios šalys, kurios gali skatinti imtis atskirų veiksmų, skirtų galutiniams vartotojams, gali taikyti labai skirtingas strategijas ir skirtingais būdais rinkti duomenis bei apskaičiuoti sutaupytos energijos kiekį. Todėl turėtų būti sudaromi kiekvienos šalies ėminiai.

3. Pavyzdžiai, kaip kurti stebėsenos ir tikrinimo sistemą

Toliau pateikti orientaciniai pavyzdžiai su pagrindine informacija apie tai, kaip užtikrinti, kad:

- kontrolė ir tikrinimas būtų vykdomi nepriklausomai nuo įpareigotųjų, dalyvaujančiųjų ar įgaliotųjų šalių ir
- būtų atliekamas bent statistiškai reikšmingos dalies ir reprezentatyviojo ėminio energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių patikrinimas.

3.1. EVEIS (numanomai sutaupyto kiekio nustatymas)

Pagal EVEIS vykdomų veiksmų tikrinimo aspektai apima šiuos dalykus:

- iš įpareigotųjų šalių būtų galima reikalauti, kad jos pavestų nepriklausomoms trečiosioms šalims tikrinti veiksmų ėminius. Toks tikrinimas galėtų būti atliekamas lankantis vietoje, siekiant patikrinti ir įsitikinti, kad veiksmai atitinka EVEIS reikalavimus ir kad veiksmai ir jų įdiegimo ar įgyvendinimo sąlygos (be kita ko, jei reikia, palyginant padėtį prieš įdiegiant ar įgyvendinant ir po įdiegimo ar įgyvendinimo) atitinka įpareigotųjų šalių praneštus sutaupytos energijos kiekio skaičiavimų duomenis,

- nepriklausomoms trečiosioms šalims galėtų būti privaloma užsiregistruoti atitinkamoje valdžios institucijoje ir mokėti registracijos mokesčius. Jų gali būti prašoma pranešti savo tikrinimo rezultatus tiek valdžios institucijai, tiek įpareigotajai šaliai,
- atitinkama valdžios institucija galėtų nustatyti tikrinimo protokolus (pvz., kiekvienos veiksmų rūšies kontrolinį sąrašą), kad būtų suderinta trečiųjų šalių tikrinimo praktika,
- valdžios institucija kartu su akreditavimo įstaigomis galėtų nustatyti kriterijus, kuriuos turėtų atitikti trečiosios šalys, kad jas užregistruotų atitinkama valdžios institucija, ir
- akreditavimo įstaigos galėtų vykdyti reguliarią trečiųjų šalių kontrolę (kad būtų užtikrinta, jog jos veikia nepriklausomai ir laikydamosi tikrinimo protokolų). Tai galėtų būti finansuojama trečiųjų šalių registracijos mokesčių lėšomis. Tada akreditavimo įstaigos praneštų savo gautus rezultatus atitinkamai valdžios institucijai.

Siekiant užtikrinti, kad tikrinimai būtų atliekami nepriklausomai, trečiosios šalys turėtų būti organizacijos, kurios nėra iš dalies ar visiškai priklausančios įpareigotajai šaliai arba jos kontroliuojančiai bendrovei. Tai turėtų patikrinti akreditavimo įstaiga.

Ši tvarka nustatoma siekiant kuo labiau sumažinti valdžios institucijos išlaidas ir administracinę naštą; visų pirma:

- tikrinimai galėtų būti organizuojami ir apmokami įpareigotųjų šalių ir
- kontrolė galėtų būti organizuojama akreditavimo įstaigų ir apmokama trečiųjų šalių.

Taigi valdžios institucijos vaidmuo turėtų būti susijęs su pagrindinėmis užduotimis:

- nustatyti ėminių sudarymo taisykles, trečiosioms šalims taikomus kriterijus, tikrinimo protokolus ir t. t.,
- peržiūrėti akreditavimo įstaigų ataskaitose nurodytus nustatytus faktus ir
- remiantis savo atlikta peržiūra:
 - reikalauti, kad įpareigotosios šalys imtųsi veiksmų, siekdamos ištaisyti bet kokią neatitiktį,
 - tiriamais atvejais iš dalies arba visiškai panaikinti įskaitytą sutaupyto energijos kiekį, apie kurį pranešta, ir
 - skirti sankcijas ar baudas.

Veiksmų tikrinimo ėminių sudarymas galėtų būti grindžiamas statistiniais kriterijais (dėl reprezentatyvumo) arba rizika grindžiamu požiūriu, nes tikrinimai taip pat naudojami siekiant užtikrinti vartotojų apsaugą ir kovoti su sukčiavimu.

Valdžios institucija turėtų tikrinti pagal EVEIS sutaupyto energijos kiekį nepriklausomai nuo įpareigotųjų šalių. Šiomis aplinkybėmis valdžios institucija:

- turėtų nustatyti:
 - sutaupyto energijos kiekių skaičiavimo taisykles,
 - duomenų reikalavimus ir
 - (galbūt) internetinę duomenų platformą, kuri palengvintų duomenų rinkimą.

Iš įpareigotųjų šalių galėtų būti reikalaujama naudojantis šia platforma pranešti būtiną informaciją apie skaičiavimus ir saugoti įrodymus (taip pat dėl papildomos informacijos). Ši platforma užtikrintų galimybę sistemingai ir automatizuotai tikrinti pranešamų verčių patikimumą. Nustačiusi, kad yra išskirčių, valdžios institucija patikrintų atitinkamus duomenis ir skaičiavimus,

- galėtų tikrinti veiksmų, apie kuriuos pranešta, statistškai reikšmingos dalies ir reprezentatyviojo ėminio ⁽⁴⁾ duomenis ir skaičiavimus atlikdama dokumentų patikras, per kurias įpareigosios šalys privalėtų jai pateikti reikiamus įrodymus,
- tada, remdamasi pirmiau nurodytų veiksmų rezultatais, galėtų vykdyti kontrolę vietoje tolesnio tikrinimo tikslais.

Kuriant tokią internetinę duomenų platformą būtų patirta išankstinių išlaidų EVEIS, tačiau ji palengvintų duomenų rinkimą ir tvarkymą ir galėtų labai sumažinti tiek įpareigotųjų šalių, tiek atitinkamos valdžios institucijos administracinę naštą.

Remdamasi įvairių tikrinimo etapų rezultatais, valdžios institucija galėtų:

- reikalauti, kad įpareigosios šalys pateiktų papildomus paaiškinimus arba pagrindimus,
- tiriamais atvejais iš dalies arba visiškai panaikinti įskaitytą sutaupytos energijos kiekį, apie kurį pranešta, ir
- skirti sankcijas ar baudas.

3.2. Savanoriškas susitarimas (sutaupyto kiekio moduliavimas)

Sudarydamos savanorišką susitarimą, dalyvaujančiosios šalys turėtų įsipareigoti nustatyti veiksmų planą ir energijos taupymo tikslą pagal patikimą metodiką, pvz., energijos vartojimo auditą. Tame veiksmų plane turėtų būti nurodyti veiksmai, įgyvendintini per pagrįstą laikotarpį (priklausomai nuo kiekvieno susitarimo specifikos) ir reguliariai peržiūrėtini tinkamais laiko intervalais.

Kadangi veiksmai, kuriuos įsipareigoja įgyvendinti dalyvaujančiosios šalys, yra joms tiesiogiai naudingi (nes jos taip pat yra galutiniai vartotojai), jos galėtų pačios tikrinti tų veiksmų kokybę, tačiau valdžios institucija turėtų pateikti aiškias gaires dėl daugumos įprastų rūšių veiksmų kokybės tikrinimo. Šiuo atveju daugiausia siekiama patikrinti jau įgyvendintus veiksmus. Vis dėlto, siekiant užtikrinti visišką atitiktį reikalavimams, stebėsenos įstaiga turėtų patikrinti veiksmus ir sutaupytos energijos kiekį nepriklausomai nuo susitarimą pasirašiusių šalių (valdžios institucijos ir dalyvaujančiųjų šalių).

Ėminių sudarymas tikrinant sutaupytos energijos kiekius turėtų būti grindžiamas patikimu statistiniu metodu, kad būtų užtikrintas reprezentatyvumas, taigi būtų galima ekstrapoliuoti rezultatus visai sistemai.

Toliau nurodyti orientaciniai pagal savanoriškus susitarimus vykdomų veiksmų ir sutaupytos energijos kiekio tikrinimo aspektai:

- valdžios institucija (susitarimą pasirašiusi ministerija) galėtų paskirti nepriklausomą stebėsenos įstaigą (pvz., nacionalinę energetikos agentūrą) ir kartu su ja galėtų nustatyti:
 - duomenų reikalavimus (t. y. duomenis, kuriuos būtina pateikti, ir būtinus dokumentus, kuriuos turi saugoti dalyvaujančiosios šalys) ir
 - sutaupytos energijos kiekio apskaičiavimo gaires,
- stebėsenos įstaiga galėtų sukurti internetinę duomenų platformą, kuria naudojantis būtų galima sistemingai ir automatizuotai tikrinti pranešamų duomenų patikimumą. Nustačiusi, kad yra išskirčių, stebėsenos įstaiga patikrintų atitinkamus duomenis ir skaičiavimus,
- dalyvaujančiosios šalys turėtų būti įpareigosios per tą internetinę platformą reguliariai pranešti duomenis apie savo įgyvendinamus veiksmus, taip pat saugoti tinkamus įrodymus (pvz., sąskaitas faktūras),
- stebėsenos įstaiga turėtų patikrinti veiksmų, apie kuriuos pranešama, statistškai reikšmingą dalį ir reprezentatyvųjį ėminį, pvz., atlikdama praneštų duomenų ir skaičiavimų dokumentų patikras. Ji turėtų reikalauti, kad dalyvaujančiosios šalys pateiktų atitinkamus įrodymus,
- tada, remdamasi pirmiau nurodytų veiksmų rezultatais, stebėsenos įstaiga galėtų vykdyti kontrolę vietoje tolesnio tikrinimo tikslais,

⁽⁴⁾ Ėminių sudarymas tikrinant sutaupytos energijos kiekį turėtų būti grindžiamas statistiniu metodu, kad būtų užtikrintas reprezentatyvumas, taigi rezultatus būtų galima ekstrapoliuoti visai sistemai.

- remdamasi savo tikrinimų rezultatais, stebėsenos įstaiga turėtų reikalauti iš dalyvaujančiųjų šalių imtis veiksmų, kad būtų ištaisytos bet kokios nustatytos problemos, arba panaikinti įskaitytus sutaupyto energijos kiekius, apie kuriuos pranešta. Jei tinka, valdžios institucija gali skirti sankcijas (pvz., pašalinimą iš susitarimo) arba baudas ir
- stebėsenos įstaiga turėtų rengti metines susitarimo rezultatų ir vykdyto tikrinimo bei kontrolės ataskaitas. Šios ataskaitos turėtų būti skelbiamos viešai.

3.3. Subsidijų sistema (sutaupyto energijos kiekis matuojamas skaitikliais)

Subsidijų sistema galėtų būti susijusi su namų renovacija siekiant tam tikro energinio naudingumo lygio. Veiksmai ir sutaupyto energijos kiekis turėtų būti tikrinami nepriklausomai nuo įgaliotosios šalies, t. y. tai turėtų daryti kitas rangovas.

Ėminių sudarymas tikrinant veiksmų kokybę turėtų būti pagrįstas:

- rizika grindžiamu požiūriu siekiant nustatyti galimą sukčiavimą ir
- statistiniu metodu, kad būtų užtikrintas reprezentatyvumas, taigi rezultatus būtų galima ekstrapoliuoti visai sistemai.

Orientaciniai sutaupyto energijos ir veiksmų pagal subsidijų sistemas tikrinimo aspektai:

- darbus atliekantys statybos sektoriaus profesionalai turėtų turėti nurodytą kvalifikaciją ir būti užregistruoti atitinkamos valdžios institucijos,
- teikiant subsidijos paraišką iš namų ūkių turėtų būti reikalaujama (laikantis atitinkamų vartotojų ir duomenų apsaugos nuostatų) leisti susipažinti su jų energijos sąskaitomis ir, kai prašoma, atsakyti į apklausos klausimus (jei jie įtraukiami į tikrinamą ėminį) ir
- energinio naudingumo lygis, pasiektas po renovacijos, turėtų būti patvirtintas sertifikuoto vertintojo išduotu energinio naudingumo sertifikatu.

Ši sistema galėtų būti administruojama įgaliotosios šalies.

Renovacijos projektų įgyvendinimo ir pasiekto energinio naudingumo lygio arba sutaupyto energijos tikrinimas galėtų būti valdomas taip:

- įgaliotoji įstaiga galėtų tvarkyti duomenų bazę, kurioje būtų saugomi duomenys apie patvirtintus renovacijos projektus, – taip būtų įmanoma sudaryti renovacijos projektų statistiškai reikšmingą dalį ir reprezentatyvų ėminį,
- valdžios institucija galėtų pasamdyti stebėseną vykdančią rangovą, kuris turėtų prieigą prie tos duomenų bazės ar prie bet kokių kitų būtinų duomenų ar duomenų bazės (pvz., energinio naudingumo sertifikatų duomenų bazės). Remdamasis pirmu tikrinimo etapu, rangovas turėtų pasirinkti poėminį tikrinimui vietoje ir
- sutaupyto energijos kiekio arba pasiekto energinio naudingumo lygio tikrinimas turėtų būti skaidriai patvirtinamas sertifikuoto vertintojo išduotu energinio naudingumo sertifikatu arba pagal kitą skaidrų ir tinkamą metodą (žr. III priedėlį, 1.1 skirsnį).

Stebėseną vykdančias rangovas turėtų rinkti visus reikiamus duomenis, priklausomai nuo metodikos, taikomos siekiant sudaryti statistiškai patikimą ėminį (energinio naudingumo sertifikatus, energijos sąskaitas ir kt.), taip pat atlikti tolesnę analizę, kad būtų nustatytas:

- įvertintas arba išmatuotas sutaupyto energijos kiekis arba
- energinio naudingumo padidėjimas.

4. Stebėsenos ir tikrinimo sistemų gairės ir pavyzdžiai

Valstybės narės raginamos atsižvelgti į papildomus šaltinius, pavyzdžiui:

- projektą „multEE“ (pagal programą „Horizontas 2020“) ⁽⁵⁾,
- EVEIS stebėsenos sistemų pranešimus ⁽⁶⁾ ir
- EPATEE atvejų tyrimą, apimantį stebėsenos sistemų, naudojamų vertinant sutaupytą energiją, pavyzdžius ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ <https://multee.eu/>

⁽⁶⁾ http://atee.fr/sites/default/files/part_3_monitoring_verification_and_evaluation.zip

⁽⁷⁾ https://epatee.eu/sites/default/files/files/epatee_topical_case_study_linkage_between_monitoring_and_evaluation.pdf